

PM 2009: RVI (Dnr 327-2510/2008)

Planering av boenden för äldre i Stockholms stad

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande
Planering av boenden för äldre i Stockholms stad (*bilaga 2*) godkänns i enlighet med vad som anförs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Ewa Samuelsson anför följande.

Ärendet

Äldrenämnden har 14 oktober 2008 överlämnat ett förslag till Planering för boenden för äldre i Stockholms stad (*bilaga 2*) till kommunstyrelsen.

Planeringen baseras på en indelning av stadsdelsnämnderna i regioner. Nämnden föreslår att innerstadens stadsdelsnämnder slås samman till en region. Därefter blir det fyra regioner; Västerort, Innerstaden, Östra Söderort och Västra Söderort.

Efterfrågan på heldygnsomsorg prognostiseras enligt äldrenämnden att totalt för staden minska med ca 350 platser under perioden 2007-2016. Ett antal omstruktureringar pågår som över tiden påverkar antalet platser och behovet och tillgången av olika boendeformer varierar i de olika regionerna. På längre sikt ökar behovet.

Som underlag till förslag för planering refererar äldrenämnden bland annat till slutsatser från en rapport från februari 2008 som staden beställt av Solving, Bohlin & Strömberg. Vidare hänvisar nämnden till genomförda undersökningar om intresset för servicehus och seniorboende, sammandrag av Äldreboendedelegationens delbetänkande samt de kommunala bostadsbolagens planering för äldre hyresgäster. Även en uppdaterad prognos över behovet av vård- och omsorgsboende utifrån faktiskt utnyttjande enligt stadens Paraplysystem, som har beställts från USK, samt en strategiutredning som Stockholms Stadshus AB låtit göra över Micasa Fastigheter i Stockholm AB, som äger och förvaltar majoriteten av stadens äldreboenden, har tjänat som underlag för nämnden.

Regionvis föreslår äldrenämnden följande planeringsinriktning:

Västerort (Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby, Bromma):

- Rinkeby äldreboende bör finnas kvar inom stadsdelsnämnden. Verksamheten föreslås flytta till tidigare förvaltningslokaler som tomställts. Servicehuslägenheter avvecklas. Nuvarande Rinkeby äldreboende/servicehus omvandlas till seniorboende/trygghetsboende.
- Fristads sjukhem omvandlas successivt till korttidsvård.
- Kista servicehus. Utredning om delar av servicehuset kan byggas om till heldygnsomsorg.

Innerstaden (Kungsholmen, Norrmalm, Östermalm, Södermalm):

- Väduren. Utredning om fastigheten kan omstruktureras till trygghetsboende/seniorboende.
- Hornstulls sjukhem förblir korttidsvård.
- Omkring år 2011 bör cirka 160 platser avvecklas i regionen. Berörda nämnder utreder lämpliga objekt/enheter kopplat till kontinuerlig efterfrågeanalys.

Östra Söderort (Skarpnäck, Farsta, Enskede-Årsta-Vantör):

- Farsta sjukhem. En huskropp byggs om till ett modernt vård- och omsorgsboende. Nybyggnation utreds parallellt.
- Skogsgläntans gruppboende med 29 platser avvecklas.
- Fram till år 2020 bör ytterligare ca 90 platser avvecklas i regionen. Berörda nämnder utreder lämpliga objekt/enheter.

Västra Söderort (Älvsjö, Hägersten-Liljeholmen, Skärholmen):

- Axelsbergs sjukhem. En ny ekonomisk beräkning görs av kostnaderna för en ombyggnad. Möjligheterna att öka platsantalet utreds. En del av servicehusen på Axelsberg prövas att byggas om till heldygnsomsorg. Samtliga utredningar och beräkningar görs innan beslut fattas som berör Kastanjen och Axelsberg.
- Kastanjens sjukhem flyttar till Axelsberg efter eventuell ombyggnad.
- Kastanjens sjukhems nuvarande lokaler omdisponeras för korttidsvård.
- Korttidslägenheterna i Kastanjen återgår till servicehuslägenheter. I stadens budget för 2009 anges att servicehuslägenheterna i Kastanjen omstruktureras till trygghets-/seniorboende.
- Ett hus med 35 lägenheter avvecklas i Skärholmens servicehus. Innan avveckling nyttjas lägenheterna för evakuering i samband underhåll.
- Äldrenämnden anser att servicehuset i Långbroberg är för litet för att kunna drivas i egen regi. I stadens budget för 2009 anges att Långbroberg omstruktureras till trygghetsboende.
- Äldrenämnden föreslår att de stadsdelsförvaltningar som ingår i region Västra Söderort tillsammans undersöker om något av de kvarvarande servicehusen delvis skulle kunna byggas om till heldygnsomsorg.

Införandet av valfrihetssystem och ny lag om upphandling av privata utförare, lag om valfrihet (LOV), medför enligt nämnden osäkerhet om hur stor del av behovet som ska tillgodoses i kommunal respektive enskild regi. I samband med entreprenad-upphandling framhålls även vikten av att noga överväga lämpliga boendeenheter då staden under ingångna avtalstider inte kan avveckla eller omstrukturera aktuell verksamhet om behoven ändras. Vidare bör staden verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region enligt närområdesprincipen.

Nämnden redovisar ett ökat behov av korttidsvård och staden bör bygga ut denna insats för att minska behovet av permanenta platser i vård- och omsorgsboende. Korttidsvård fordrar generellt inte fullvärdiga lägenheter varför det i vissa fall kan vara ett alternativ till ombyggnad. Enligt nämnden bör staden ha en gemensam håll-

ning gentemot Länsstyrelsen i frågan om standard på korttidsvård i stället för olika bedömningar inom stadsdelsnämnderna.

En inventering av servicehusen har gjorts och nämnden konstaterar ett stort eftersatt underhåll. Cirka 350 tomma servicehuslägenheter redovisas varav huvuddelen beror på planerad omstrukturering eller avveckling. Nämnden hänvisar till äldreboendedelegationens slutbetänkande vad gäller servicehusens framtid. Vidare bör insatser för ökat kvarboende i det reguljära bostadsbeståndet, bland annat tillgänglighetsåtgärder, kopplas till stadens äldreboendeplanering.

I samband med stadsutveckling och större utbyggnadsprojekt i centrala lägen föreslår nämnden att kommunstyrelsen ska ta initiativ för att med alla berörda nämnder, bolag och övriga intressenter bevaka, säkerställa och samordna att markanvisning sker för nyproduktion av boenden för äldre. På längre sikt bedöms behovet av vård- och omsorgsboende öka varför dessa boenden bör byggas så att de relativt enkelt kan om disponeras för olika ändamål.

Äldrenämnden redovisar i ärendet ett uppdrag att tillsammans med kommunstyrelsen utreda de legala förutsättningarna för en boendegaranti till anpassat boende för alla över en viss ålder. Nämnden konstaterar att lagstöd saknas för en sådan garanti men hänvisar samtidigt till nya riktlinjer för biståndshandläggning som delvis lättar upp kraven kring att bevilja servicehuslägenhet då bland annat ålder kan beaktas.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm samt Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Micasa Fastigheter har inkommit med ett kontorsyttrande. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 7 oktober 2008.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positivt till de förslag som redovisas och föreslår att planen ska revideras löpande i samband med nämndernas underlag till budget för att inte den omfattande och värdefulla information som samlats ska gå förlorad. Kontoret betonar att äldreboenden är gemensamma resurser för staden och att önskemålet om att tillhandahålla ett brett utbud inom varje region måste stå tillbaka för vad som är ekonomiskt realistiskt. Den valfrihetsmodell som underlättar för enskilda att söka och få äldreboende oavsett var det är beläget eller vem som är utförare förstärker detta stadsgemensamma perspektiv och behovet att följa efterfrågan snarare än geografiska områden. Om nyproduktion av äldreboende ska aktualiseras måste utformningen vara flexibel och kunna integreras i det reguljära bostadsbeståndet. Nya lösningar bör även prövas, till exempel tredimensionell fastighetsbildning. Genom Äldrelyftet tillförs Micasa Fastigheter i Stockholm AB under en 10-årsperiod 1 miljard kronor för att åtgärda eftersatt underhåll i stadens äldreboenden. Med hänsyn till budget konstaterar kontoret att utrymmet för hyreshöjande åtgärder är begränsat. Stadens ramavtal med Micasa ska revideras under 2009.

Bromma stadsdelsnämnd har inget att invända mot äldrenämndens förslag till planering för boende för äldre inom region Västerort och ställer sig särskilt positivt till förslaget att omvandla Fristads sjukhem till korttidsboende så att det därigenom finns en samlad enhet för korttidsvård inom regionen. Det finns inte ekonomiska förutsättningar för varje stadsdelsnämnd att driva egna särskilda enheter enbart för

korttidsvård. Nämnden understryker vikten av ett nära samarbete mellan bostadsbolag och företrädare för stadsdelsnämndens äldreomsorg vad gäller tillgänglighetsfrågor i bostäder och närområden, särskilt i områden där många flerfamiljshus saknar hiss. Stadsdelsnämnden uppmärksammar också äldrenämndens påpekande att stadens planering av boende för äldre påverkas av att ett ökande antal boenden kommer att drivas på entreprenad, eftersom stadens möjligheter att omstrukturera kommunala boenden som drivs av privata entreprenörer är mycket begränsade.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd instämmer i stort i äldrenämndens planering av boenden för äldre i Stockholms stad. Nämnden ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå. Efter att stadsdelsnämnderna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser.

Farsta stadsdelsnämnd instämmer i stort i äldrenämndens planering av boenden för äldre i Stockholms stad. Nämnden ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå. Efter att stadsdelsnämnderna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd instämmer i att det ska finnas olika boendeformer med god kvalitet i varje region. Samtidigt är det viktigt att se boendeformerna som en gemensam resurs för hela staden. Stadens totala utbud måste vara utgångspunkten för bedömningen av hur många platser som behövs. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Utbudet måste anpassas utifrån behov och efterfrågan, dels för att kunna tillgodose de äldres behov av moderna och funktionella boenden, dels för en effektiv användning av stadens medel för äldreomsorg. Det är viktigt att kostnaderna för äldreomsorgen går till att utveckla verksamheten och inte till onödiga lokalkostnader. Stadsdelsnämnden har tagit del av äldrenämndens förslag för Västra Söderort. I ärendet redovisar nämnderna antalet platser i regionen. Den samlade bedömningen är att stadsdelsnämnden kan tillgodose behovet. Stadsdelsnämnderna i regionen kommer dock även fortsättningsvis att tillsammans nogsamt följa behovet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd ställer sig i huvudsak bakom äldrenämndens förslag och påpekar att det är mycket angeläget att stadsdelsnämnden noga följer utvecklingen och möter behovet av de boendeformer som efterfrågas. Nämnden konstaterar att den pågående utvecklingen visar att det finns utrymme för och en efterfrågan på bostäder och boendeformer som kan komplettera ordinärt boende av traditionellt slag och dagens särskilda boende. Nämnden ser det därför som glädjande att Nälsta servicehus är det första boendet som beslutats bli ett trygghetsboende. I frågan om korttidsvård ställer sig nämnden tveksam till förslaget att omvandla samtliga korttidsplatser på Råcksta vård- och omsorgsboende till permanenta platser. Risken är att vissa skulle avstå möjligheten till avlastning om de endast var hänvisade till boende utanför stadsdelsnämnden. Nämnden delar inte äldrenämndens bedömning att antalet korttidsplatser kommer att öka. Stadsdelsnämnderna har i Västerort de senaste

åren minskat antalet platser och nämnden gör bedömningen att korttidsvård framförallt ska erbjudas som avlastning och växelvård.

Kungsholmens stadsdelsnämnd ställer sig i stora drag bakom äldrenämndens förslag. Förslaget anger en inriktning och ett antal osäkra faktorer finns. En viktig aspekt att ta hänsyn till är vilka vård- och omsorgsboenden som är lämpliga att upphandla för entreprenaddrift utifrån behovsprognos, fastighetens ägare, underhållsbehov och driftekonomi. Ett nära samarbete mellan stadsdelsnämnderna, fastighetsägarna och andra intressenter kring tillgänglighetsfrågor och sociala mötesplatser är enligt nämnden en förutsättning för att minska behovet av hemtjänst och senarelägga eventuell flytt till särskilt boende. Nämnden anser att korttidsvård ska tillgodose i den egna regionen. Gränsdragningen gentemot landstinget vad gäller rehabilitering måste dock klargöras så att inte korttidsvården används som ett sätt att tillgodose behov av rehabilitering. Inom staden finns en brist på speciella boenden för äldre med psykiska funktionsnedsättningar. En annan grupp som bör lyftas fram är personer med utvecklingsstörning. För att tillgodose dessa behov anser nämnden att stadens stadsdelsnämnder i samarbete med socialtjänstnämnden, utifrån de behov som finns, planerar och startar dessa boenden. Incitament måste finnas för den stadsdelsnämnd som ska driva verksamheten. Nämnden anser att kommunfullmäktige bör uppdraga åt Stockholms Stadshus AB att vid behov samordna nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden. Kommunfullmäktige bör även ge exploateringsnämnden i uppdrag att bevaka och säkerställa att markanvisning vid behov sker för nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden. Det är också viktigt att de boenden som föreslås bli avvecklade kan återtas som vård- och omsorgsboenden när behov återigen uppstår. Innan fullmäktige beslutar om riktningen för äldreboendeplaneringen bör man dock avvakta och dra erfarenheter av valfrihetssystemet.

Norrmalms stadsdelsnämnd ställer sig till största delen bakom äldrenämndens förslag men påpekar att planeringsförutsättningarna ganska omgående kan komma att förändras, bland annat på grund av äldreboendedelegationens slutbetänkande om trygghetsbostäder, hur LOV, den nya lagen om valfrihet, kommer att påverka äldreboendeplaneringen och vad stadens nya riktlinjer för biståndshandläggning kan få för konsekvenser. En konsekvens av valfrihetssystemet är ett större krav på flexibilitet i planeringen av boende för äldre. Faktorer som påverkar valet går inte alltid att förutse. Norrmalm är ett eftertraktat stadsdelsområde vid valet av vård- och omsorgsboende. Dels vill de äldre bo kvar i stadsdelsnämnden, dels vill många närstående att den äldre skall flytta till stadsdelsnämnden utifrån det centrala läget och de goda kommunikationerna. En beredskap för omstrukturering och ombyggnation/nybyggnation bör därför finnas inom stadsdelsområdet. En viktig aspekt att ta hänsyn till är vilka vård- och omsorgsboenden som är lämpliga att upphandla för entreprenaddrift och vilka som är mindre lämpliga utifrån behovsprognos, fastigheternas ägare, underhållsbehov och driftekonomi. Äldrenämndens uppfattning att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats överensstämmer med stadsdelsnämndens syn på korttidsvård. Att korttidsvård ska tillgodose i den egna regionen och att det ska finnas olika inriktningar är också angeläget. Stadsdelsnämnden ställer sig bakom äldrenämndens förslag om att staden ska ha en gemensam hållning gentemot Länsstyrelsens synpunkter på enheter för korttidsvård som saknar fullvärdiga lägenheter. Planeringen inom den nya regionen, Innerstaden, måste påbörjas omgående för att kunna möta de äldres behov på kort sikt.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd konstaterar att det inom stadsdelsnämndsområdet i nuläget finns en viss överkapacitet vad gäller plats med heldygnssorg. Hur valfriheten därtill i en förlängning kan komma att påverka balansen mellan tillgång och efterfrågan är mycket svårt att bedöma. Erfarenheten säger dock att många äldre väljer en bostad i sitt närområde, varför det är av vikt att det finns ett varierat utbud av boenden för äldre med god kvalitet inom regionen. Behovet av platser med heldygnssorg skiljer sig åt mellan de stadsdelsnämndsområden som ingår i region Västerort. Bedömningen är dock att behovet som helhet och över tid i stor utsträckning bör kunna tillgodoses inom regionen genom köp av plats främst mellan de närliggande stadsdelsnämndsområdena. Äldrenämnden föreslår att Fristads sjukhem successivt omvandlas till korttidsboende. Nämnden ser positivt på att korttidsplatser för växelvård och avlastning för regionen samlas och förläggs till Fristads sjukhem. Nämnden är vidare positiv till äldrenämndens förslag om att nuvarande Rinkeby servicehus, efter nödvändiga renoveringar, omvandlas till seniorboende/trygghetsboende. I stadens budget för år 2009 har kommunfullmäktige medgivit Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd att fatta beslut om detta. Ett sådant beslut förutsätter att kommunfullmäktige först fastställt hur dessa mellanboendeformer ska definieras.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd instämmer i stort i äldrenämndens planering av boenden för äldre i Stockholms stad. Nämnden ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå. Efter att stadsdelsnämnderna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser.

Skärholmens stadsdelsnämnd instämmer i att det ska finnas olika boendeformer med god kvalitet i varje region. Samtidigt är det viktigt att se boendeformerna som en gemensam resurs för hela staden. Stadens totala utbud måste vara utgångspunkten för bedömningen av hur många platser som behövs. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Utbudet måste anpassas utifrån behov och efterfrågan, dels för att kunna tillgodose de äldres behov av moderna och funktionella boenden, dels för en effektiv användning av stadens medel för äldreomsorg. Det är viktigt att kostnaderna för äldreomsorgen går till att utveckla verksamheten och inte till onödiga lokalkostnader. Stadsdelsnämnden har tagit del av äldrenämndens förslag för Västra Söderort. I ärendet redovisar nämnderna antalet platser i regionen. Den samlade bedömningen är att stadsdelsnämnden kan tillgodose behovet. Stadsdelsnämnderna i regionen kommer dock även fortsättningsvis att tillsammans noggsamt följa behovet.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att det inte finns anledning att inom stadsdelsnämnden göra andra förändringar än de som föreslås. Fristads sjukhem är sedan länge föremål för diskussion med hänsyn till de brister som finns i lokalerna utifrån de regler som gäller för äldreboenden. I stadsdelsnämnden planerar ett privat vårdföretag att starta ett äldreboende som i princip skulle kunna tillgodose de behov av dygnetruntomsorg som beräknas finnas. Förslaget att successivt göra Fristads sjukhem till ett korttidsboende är intressant. Nämnden förutsätter att förslaget bygger på att det blir ett korttidsboende för hela västerort eftersom det inte finns något större behov av sådana platser för stadsdelsnämnden än de sju platser de har för närvarande.

Södermalms stadsdelsnämnd ställer sig till största delen bakom huvuddragen i förslaget. Enligt nämnden bör särskilt beaktas att det råder en betydande osäkerhet i prognoserna. Det är också osäkert vad äldreboendedelegationens slutsatser kan komma att leda till. Planeringen i enlighet med äldrenämndens förslag bör påbörjas omgående men måste hållas öppet för de förändringar som kan komma inom en ganska nära framtid.

Älvsjö stadsdelsnämnd instämmer i att det ska finnas olika boendeformer med god kvalitet i varje region. Samtidigt är det viktigt att se boendeformerna som en gemensam resurs för hela staden. Stadens totala utbud måste vara utgångspunkten för bedömningen av hur många platser som behövs. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Utbudet måste anpassas utifrån behov och efterfrågan, dels för att kunna tillgodose de äldres behov av moderna och funktionella boenden, dels för en effektiv användning av stadens medel för äldreomsorg. Det är viktigt att kostnaderna för äldreomsorgen går till att utveckla verksamheten och inte till onödiga lokalkostnader. Stadsdelsnämnden har tagit del av äldrenämndens förslag för Västra Söderort. I ärendet redovisar nämnderna antalet platser i regionen. Den samlade bedömningen är att stadsdelsnämnden kan tillgodose behovet. Stadsdelsnämnderna i regionen kommer dock även fortsättningsvis att tillsammans noggsamt följa behovet.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till planering för äldres boende är nyanserat och väl formulerat och att hänsyn tagits till att frågorna om äldres boende är komplexa och framtiden oviss. Stadsdelsnämnden stödjer i allt väsentligt äldrenämndens förslag. Det är angeläget att kommunen samarbetar med bostadsbolag, fastighetsägare och bostadsrättsföreningar i frågor kring tillgänglighet och sociala mötesplatser i det ordinarie boendet. I likhet med förslaget anser nämnden att frågan bör tas med i den fortsatta planeringen av boenden för äldre. Det är i sammanhanget viktigt att kommunen är tydlig med vad som ingår i det offentliga uppdraget och uppmuntrar människor att ta ställning till hur de vill bo när de blir äldre. Nämnden ställer sig bakom förslaget att staden verkar för att det planeras in seniorboende/trygghetsboende för äldre i nyproduktionen samt att det är önskvärt att denna boendeform kan erbjudas i varje region. Valfrihetssystemet ställer krav på flexibilitet i planeringen av att anpassa utbudet till efterfrågan. Det är viktigt att följa effekterna av valfrihetssystemet då det är den enskildes val som avgör var eventuellt överutbud av platser finns. Nämnden är positiv till att Södermalm inkluderas i region Innerstaden då det ger goda förutsättningar för planering av platserna. Som förslaget belyser så anser nämnden att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats för att fördröja eller i vissa fall undvika behov av heldygnsomsorg. Nämnden ser ett ökat behov av korttidsvård och anser att det är angeläget att detta tillgodoses på särskilda enheter inom den egna regionen. Nämnden stödjer förslaget att lämpliga vård- och omsorgsboenden omdisponeras till annan verksamhet i avvaktan på att behoven åter ökar. För att möjliggöra denna lösning är det viktigt att noga överväga vilka boenden som är lämpliga att upphandla utifrån underhållsbehov, driftsekonomi etc. När det gäller specialinriktad heldygnsomsorg förespråkar nämnden en gemensam diskussion och inventering. Nämnden anser att det finns för få incitament för att starta profilboenden då de ofta är dyrare och efterfrågan kan variera över tid.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB anser att då det finns många osäkerhetsfaktorer i planeringen av boenden för äldre i Stockholms stad bör underlaget från äldrenämnden ses som en inriktning som årligen får revideras utifrån stadsdelsnämndernas

planering och behov. Micasa Fastigheter anser därför som ett led i stadens planering på medellång och längre sikt att äldrenämnden och/eller stadsledningskontoret, får ansvaret för att ta fram planer för hur behoven av vård- och omsorgsboenden ska tillgodoses. Planeringen idag på stadsdelsnämnds nivå är allt för kortsiktig och riskerar därför att ur ett fastighetsperspektiv kosta betydligt mer än nödvändigt. Genom en mer övergripande och långsiktig planering på central nivå kan lokalanpassningarna göras på ett för staden kostnadseffektivare sätt. Samtidigt får staden ett genomgripande helhetsperspektiv som stöd för den framtida boendeplaneringen.

Mina synpunkter

Det arbete som ligger bakom förslaget till äldreboendeplanering är ett av de mest grundliga som har gjorts på området i modern tid i staden. I samarbete med stadsdelsnämnderna har äldrenämnden analyserat behov, tillgång och efterfrågan i närtid och på medellång sikt. Värdefulla bidrag har lämnats från utrednings- och statistikkontoret (USK) och externa konsulter. Samtidigt har äldrenämnden i samråd med stadsledningskontoret och Micasa Fastigheter i Stockholm AB genomfört en inventering av servicehusens status. De äldre har själva fått komma till tals genom en efterfrågeanalys, något som aldrig skedde när den förra majoriteten avvecklade servicehus.

Med budget 2009 beslutades om ett ”äldrelyft”, en omfattande och ambitiös satsning genom Micasa Fastigheter i Stockholm AB på stadens vård- och omsorgsboenden, och i ett andra skede också i de nuvarande servicehusbyggnaderna. Många fastigheter lider av ett kraftigt eftersatt underhåll som tidigare majoriteter har lämnat efter sig. Underhållsbehovet motsvarar ungefär 1,5 miljarder kronor och ska åtgärdas under den kommande tioårsperioden. Därigenom kan boendemiljön för stadens äldre få ett rejält lyft samtidigt som staden bättre förvaltar sin egendom och förebygger ytterligare kapitalförstöring. Genom en tillkommande stimulanssatsning som majoriteten presenterade i december 2008 kan även åtgärder för servicehusen tidigareläggas.

Planeringen för boenden för äldre i Stockholms stad är ett inriktningsärende för stadens planering under de kommande åren och anger just en riktning. Jag vill dock understryka betydelsen av att stärka det stadsövergripande perspektivet i planeringen. Stadsdelsnämndernas utbud av äldreboenden är en gemensam resurs för staden. Detta förhållande måste utgöra utgångspunkt i all prioritering av olika åtgärder. Vi ser gärna fler profilerade boenden för att möta äldres och deras anhörigas behov. Varje stadsdelsnämnd eller region kan dock inte tillgodose alla olika behov och önskemål. Därför är det nödvändigt att se alla äldreboenden som en resurs för hela staden. Verksamheter som inte direkt behövs i en stadsdelsnämnd eller en äldreomsorgsregion kan sett över hela staden vara starkt efterfrågad. Stadsdelsnämnderna kan inte, och kan inte heller förväntas, ta ansvar för hela kommunen. Det måste göras på central nivå. Den nya valfriheten för vård- och omsorgsboenden förväntas också förändra efterfrågebilden på ett sätt som är svårt att hantera i en allt för decentraliserad organisation.

Processen för kommande äldreboendeplaneringar måste förändras för att skapa högre aktualitet, större tydlighet och ett stärkt stadsövergripande perspektiv. Varje år ska därför stadsdelsnämnderna/äldreomsorgsregionerna och äldrenämnden i samband med konjunkturärendet lämna sin äldreboendeplanering till kommunstyrelsen. God-

kännande eller annat besked om äldreboendeplaneringens inriktning lämnas av kommunfullmäktige i samband med beslut om Stockholms stads budget.

Löpande beslut om större förändringar av stadens vård- och omsorgsboende gällande omstrukturering till annan boendeform och/eller avveckling av sådan boendeform, ska vara i enlighet med kommunfullmäktiges inriktningsbeslut och fattas av kommunstyrelsen, efter begäran av respektive stadsdelsnämnd.

För att säkerställa att även mindre projekt fångas upp i stadens samlade planering ska omstrukturering/avveckling som berör minst tolv lägenheter/boendeplatser underställas referensgruppen för yttrande.

Antalet planeringsregioner är nu fem. Jag delar äldrenämndens uppfattning att Södermalm, som kommer att få brist på platser, bör planera ihop med Centrala staden som har ett överskott av platser i vård- och omsorgsboenden. Därefter kommer regionindelningen att överensstämma med den som gäller inom omsorg om personer med funktionsnedsättning.

Kommunstyrelsen har i budget för 2009 fått ett uppdrag att samordna arbetet med att utveckla trygghetsboende som en ny boendeform i Stockholm. I den fortsatta processen kommer möjligheten prövas att i ett första skede omdefiniera vissa servicehus till endera vård- och omsorgsboende eller till seniorboenden/trygghetsboende.

Som det ser ut i äldreboendedelegationens förslag, skulle det vara möjligt att omvandla servicehus till trygghetsbostäder, som enligt förslaget utgör reguljärt boende men med tillgång till bland annat gemensamhetslokal, personal som en gemensam resurs och trygghetslarm.

Så snart staden tagit ställning till en modell och definierat kriterierna för trygghetsboende får servicehusen prövas mot detta. Sedan tidigare finns beslut i kommunstyrelsen att Nälsta servicehus bör prövas att omstruktureras till trygghetsboende. I budget 2009 uppmanas nämnderna att, så snart kriterierna fastställts, inrikta planeringen på att pröva att omstrukturera följande objekt för trygghetsboende:

- Rinkeby äldreboende/-servicehus
- Kastanjen
- Långbroberg
- Väduren

Inför kommande förändringar är det viktigt att löpande utvärdera hur omstruktureringarna faller ut.

Ett antal boenden som staden avvecklat och lämnat under senare tid har övertagits av privata utförare som själva beställt upprustning och anpassat dessa till nya moderna äldreboenden. Detta intresse och denna utveckling är positiv eftersom mångfalden och utbudet för den enskilde ökar. I samband med framtida nyproduktion är det angeläget att enskilda utförare både bygger och driver nya äldreboenden. Den enskildes val och konkurrens mellan olika utförare blir vägledande för vilka aktörer som kommer i fråga.

Lokaler som under en tid inte behövs för äldreomsorgens behov bör i första hand prövas att användas för andra sociala ändamål, som exempelvis boenden eller resurser för funktionshindrade eller hemlösa. Lämpar sig inte lokalerna för detta ändamål bör de kunna prövas för studentbostäder. Det viktiga är i så fall att lokalerna snabbt kan konverteras tillbaka när behoven inom äldreomsorgen, och på det sociala området i övrigt, förändras. Så är fallet vid det tidigare äldreboendet Ceremonien i Brom-

ma och Kastanjen i Hägersten-Liljeholmen som nyligen öppnats för studenter. Stockholm är en växande stad där stora stadsutvecklingsområden planeras vid Norra Djurgården, Nordvästra Kungsholmen och Norra Stationsområdet. Det är nödvändigt att behovet av offentlig service, däribland vård- och omsorgsboenden, trygghetsboenden och seniorboenden, beaktas i ett tidigt skede i planprocessen. Äldrenämnden har föreslagit kommunstyrelsen att ta initiativ för att med alla berörda nämnder, bolag och övriga intressenter bevaka, säkerställa och samordna att markanvisning sker för boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden.

Kommunstyrelsen har sedan 2001 en samordningsgrupp för utbyggnad av särskilda boendeformer. Gruppens uppgift har varit att bevaka att utbyggnad sker på ett kostnadseffektivt sätt och att lokala behov inte begränsar stadens samlade behov. Efter anpassning till stadens nuvarande organisation har denna tjänstemannagrupp nyligen återaktiverats. Därmed finns ett forum för en stadscentral bedömning av olika projekt. Tillsammans med den referensgrupp för äldreboendeplanering, som leds av äldrenämnden och som ska bedöma lokalärenden från stadsdelsnämnderna som ska underställas kommunstyrelsen eller kommunstyrelsens ekonomiutskott, har staden en bra och effektiv organisation för att på olika nivåer bereda förslag till beslut i dessa frågor.

Jag vill understryka betydelsen av kommunstyrelsens samordningsansvar, inte bara eller främst för att det tillskapas friliggande fastigheter med äldreboenden. Med tanke på kostnadsbilden för byggnationer vid nya stadsbyggnadsprojekt är det mer realistiskt att i första hand söka andra möjligheter. Ett intressant exempel är att genom tredimensionell fastighetsbildning ta i anspråk ett eller flera större våningsplan i en reguljär flerbostadsbyggnad. Under förutsättning att ett sådant projekt medger flexibla lösningar är fördelarna flera, inte minst blir äldreboendet integrerat och inte så institutionslikt.

Den nya generationen äldre kommer att ha höga förväntningar på sitt boende och Stockholm måste ligga i framkant när det gäller att ta tillvara teknisk utveckling och nya idéer. I vissa fall bör det därför också prövas om det lönar sig att bygga nytt istället för att genomgripande bygga om en fastighet. En sådan jämförande studie genomförs för närvarande för Farsta sjukhem. Nybyggda omsorgsboenden kan byggas mer lokaleffektiva och mindre institutionslika, och den fastighet som avvecklas avseende omsorgsverksamhet kan istället användas för andra ändamål.

Äldrenämnden redovisar en minskning av utbudet av korttidsvård under prognosperioden trots att behovet ökar. Korttidsvård utgör en viktig stödinsats för äldre i eget boende, antingen vid enstaka tillfällen eller i form av växelvård, och är en mycket strategisk insats i takt med att fler äldre bor kvar hemma. En väl fungerande korttidsvård med rehabilitering, utredning och avlastning kan även medföra att behovet av permanent plats i vård- och omsorgsboende minskar. Och precis som dagverksamhet kan avlastning i form av korttidsvård vara en avgörande nödvändighet för många av dem som vårdar närstående i hemmet. Det innebär både en kvalitetsvinst för den enskilde och en möjlighet att ge god omsorg på ett kostnadseffektivt sätt för staden.

När det gäller bostadsstandarden är det naturligtvis eftersträvansvärt att korttidsboendet håller samma standard som ett permanent vård- och omsorgsboende. Inom staden finns det dock korttidsplatser som inte uppfyller kraven på fullvärdig boendestandard och i avvaktan på eventuella ombyggnationer och omstruktureringar anser jag att det är lämpligare att använda icke fullvärdiga boenden till korttidsplatser än för permanent boende.

Äldrenämnden uppmanas att noga följa utvecklingen av behov och utbud av korttidsvård och verka för att tillräckligt med platser finns.

Efter att stadsdelsnämnderna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser. Detta måste naturligtvis höras i det fortsatta planeringsarbetet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Planering av boenden för äldre i Stockholms stad (*bilaga 2*) godkänns i enlighet med vad som anförs i promemorian.

Stockholm den 26 mars 2009

EWA SAMUELSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Planering av boenden för äldre i Stockholms i stad.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen att delvis tillstyrka föredragande borgarrådets förslag.
2. Kommunstyrelsen uppmanar äldrenämnden att utreda möjligheten för personer utan biståndsbeslut att flytta in i servicehus.
3. Därutöver vill vi framföra följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel. Vi delar Kommunstyrelsens Pensionärsråds (KPR) uppfattning att staden bör driva en stor andel av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Det framkommer tydligt i remissomgången att stadsdelsnämnderna ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region, till skillnad från stadsledningskontoret som anser att ekonomin ska styra. Det vore önskvärt med ett förtydligande i den här frågan, eftersom stadsledningskontorets ståndpunkt riskerar att motverka möjligheterna för många av de äldre som vill bo kvar i sitt eget närområde.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet för staden att beakta är om äldre som inte kan få ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende. Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus finns redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset.

Tyvärr har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned på grund av att ombyggnaden ansetts vara för kostsam. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Den upprustning av stadens äldreboenden som äldreborgarrådet talar så varmt om i sina synpunkter är givetvis mycket positiv. Grunden lades av vår tidigare majoritet som samlade alla vård- och omsorgsfastigheter i ett bolag utan vinstkrav för att underlätta den nödvändiga upprustningen. Utan att ta ställning till principfrågan om tredimensionell fastighetsbildning vill vi ändå framföra att möjligheten att inrätta äldreboenden på ett våningsplan i en reguljär flerbostadsbyggnad är intressant.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids- och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Trots undersökningar som visar stort intresse för servicehus prövas inte nya vägar för att bereda fler äldre tryggheten av att bo i servicehus. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots påståenden om generösa riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

ÄRENDET

Äldrenämnden har 14 oktober 2008 överlämnat ett förslag till Planering för boenden för äldre i Stockholms stad (*bilaga 2*) till kommunstyrelsen.

Planeringen baseras på en indelning av stadsdelsnämnderna i regioner. Nämnden föreslår att innerstaden slås samman till en region. Därefter blir det fyra regioner; Västerort, Innerstaden, Östra Söderort och Västra Söderort.

Efterfrågan på heldygnsomsorg prognostiseras enligt äldrenämnden att totalt för staden minska med ca 350 platser under perioden 2007-2016. Ett antal omstruktureringar pågår som över tiden påverkar antalet platser och behovet och tillgången av olika boendeformer varierar i de olika regionerna. På längre sikt ökar behovet.

Som underlag till förslag för planering refererar äldrenämnden bland annat till slutsatser från en rapport från februari 2008 som staden beställt av Solving, Bohlin & Strömberg. Vidare hänvisar nämnden till genomförda undersökningar om intresset för servicehus och seniorboende, sammandrag av Äldreboendedelegationens delbetänkande samt de kommunala bostadsbolagens planering för äldre hyresgäster. Även en uppdaterad prognos över behovet av vård- och omsorgsboende utifrån faktiskt utnyttjande enligt stadens Paraplysystem, som har beställts från USK, samt en strategiutredning som Stockholms Stadshus AB låtit göra över Micasa Fastigheter i Stockholm AB, som äger och förvaltar majoriteten av stadens äldreboenden, har tjänat som underlag för nämnden.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 oktober 2008 att

1. I huvudsak godkänna äldreförvaltningens förslag om planering för boenden för äldre i Stockholms stad
2. Äldrenämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen.
3. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen ta initiativ för att med alla berörda nämnder, bolag och övriga intressenter bevaka, säkerställa och samordna att markanvisning sker för nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden.
4. Äldrenämnden anser med detta ärende att utredningsuppdraget om boende garanti är fullgjort.
5. Därutöver anföra följande.

Planeringen för boenden för äldre i Stockholms stad är ett inriktningsärende för stadens planering under de kommande åren. Äldrenämndens förslag anger en riktning. De närmare detaljerna kring specifika boenden måste lösas av stadsdelarna och äldreomsorgsregionerna, i förekommande fall, efter godkännande av kommunstyrelsen eller av kommunfullmäktige när så bedöms vara lämpligt.

Efter sedvanlig remittering för att inhämta stadsdelsnämndernas viktiga synpunkter kommer äldreboendepaneringen under vintern eller våren att slutligen fastställas av kommunstyrelsen.

I en situation där andelen äldre-äldre tillfälligtvis minskar är det viktigt att både gasa och bromsa. Utbudet måste tydligare anpassas till behov och efterfrågan, dels för att bättre kunna ge äldre i behov av stöd och omsorg som de har rätt till. Dels för att stadens kostnader för äldreomsorgen ska gå till verksamhet och inte för att bekosta lokaler som för närvarande inte behövs. På så sätt skulle medel kunna frigöras för att användas till prioriterade insatser inom äldreomsorgen.

I finansborgarrådets förslag till budget 2009 föreslår Stadshusmajoriteten en om-

fattande och ambitiös satsning genom Micasa fastigheter i Stockholm på stadens vård- och omsorgsboenden, men i ett andra skede också på servicehusen. Många fastigheter lider av ett kraftigt eftersatt underhåll som tidigare majoriteter har lämnat efter sig. Underhållsbehovet motsvarar 1,5 miljarder kronor och ska åtgärdas under den kommande tioårsperioden. Därigenom kan boendemiljön för stadens äldre få ett rejält lyft samtidigt som staden bättre förvaltar sin egendom och förebygger ytterligare kapitalförstörelse.

Den nya generationen äldre kommer att ha höga förväntningar på sitt boende och Stockholm måste ligga i framkant när det gäller att ta tillvara teknisk utveckling och nya idéer. Därför måste staden, vid sidan om upprustningsarbetet av redan befintliga fastigheter, också ta initiativ till nyproduktion av omsorgsboenden. I vissa fall kan det till och med löna sig att bygga nytt istället för att genomgripande bygga om en fastighet. Nybyggda omsorgsboenden kan byggas mera lokaleffektiva och mindre institutionslika, och den fastighet som avvecklas avseende omsorgsverksamhet kan istället användas för andra ändamål.

Det arbete som ligger bakom förslaget till äldreboendeplanering kan med all säkerhet betraktas som det mest grundliga som gjorts på området i modern tid i staden. I samarbete med stadsdelarna har äldreförvaltningen analyserat behov, tillgång och efterfrågan i närtid och på medellång sikt. Värdefulla bidrag har lämnats från utrednings- och statistikkontoret (USK) och externa konsulter. Samtidigt har äldreförvaltningen i samråd med stadsledningskontoret och Micasa fastigheter i Stockholm AB genomfört en inventering av servicehusens status. De äldre har själva fått komma till tals genom en efterfrågeanalys, något som aldrig skedde när den förra majoriteten avvecklade servicehus.

Äldrenämnden understryker särskilt betydelsen av att befintliga resurser utnyttjas flexibelt och främjar en mångfald av boende- och omsorgsformer. För närvarande präglas äldreomsorgen av ett förnyelsearbete för att tydligare ge den äldre möjlighet att forma sin egen vardag. Vi blir inte mer lika när vi blir äldre, snarare tvärtom. För den som vill måste det exempelvis vara möjligt att ta med hunden till vård- och omsorgsboendet. Eller att kunna prata sitt modersmål eller att dela vardagen med andra med samma religiösa övertygelse. Fler utförare är därför ett viktigt sätt att öka mångfalden och höja kvaliteten. När behovet av egna kommunala boenden minskar ger det samtidigt möjligheter för entreprenörer.

Lokaler som under en tid inte behövs för äldreomsorgens behov bör i första hand prövas att användas för andra sociala ändamål, som exempelvis boenden eller resurser för funktionshindrade eller hemlösa. Lämpar sig inte lokalerna för detta bör de kunna prövas för studentbostäder. Det viktiga är i så fall att lokalerna snabbt kan konverteras tillbaka när behoven inom äldreomsorgen, och på det sociala området i övrigt, förändras. Så är fallet vid det tidigare äldreboendet Ceremonien i Bromma som nyligen öppnats för studenter. Inom kort kommer även en del av Kastanjen i Hägersten-Liljeholmen att bli studentbostäder.

Som framhålls i finansborgarrådets förslag till budget 2009 har servicehus alltså en viktig roll att fylla som mellanboende och är en del i mångfalden av boende- och stödformer. Samtidigt pågår viktiga diskussioner om hur seniorboenden och andra former av trygghets- eller mellanboenden ska utvecklas i framtiden för att bättre tillgodose äldres skiftande behov och önskemål.

I äldreboendedelegationens delbetänkande som presenterades i december 2007 framhålls betydelsen av ett varierat utbud av bostäder som tar hänsyn till äldres individuella behov av social gemenskap och trygghet. Den pågående utvecklingen visar att det finns ett utrymme för och en efterfrågan på bostäder och boendeformer som kan komplettera ordinärt boende av traditionellt slag och dagens särskilda boende - bostäder som erbjuder viss service och möjligheter till gemenskap utöver att de utmärks av god tillgänglighet. Studier visar dessutom att om den äldre får till-

gång till senior- eller trygghetsbostad kan behovet av särskilt boende med heldygnsoomsorg minskas, något som är positivt främst för den äldre men också för samhället i form av minskade kostnader.

Kommunstyrelsen kommer i budget 2009 att få ett uppdrag att samordna arbetet med att utveckla trygghetsboende som en ny boendeform i Stockholm. I den fortsatta processen kommer möjligheten prövas att i första skede omdefiniera vissa servicehus till endera vård- och omsorgsboende eller till seniorboenden/trygghetsboende.

Stockholm är en växande stad där stora stadsbyggnadsprojekt planeras vid Norra Djurgården, Nordvästra Kungsholmen och Norra Stationsområdet. Det är nödvändigt att behovet av offentlig service, däribland vård- och omsorgsboenden, trygghetsboenden och seniorboenden, beaktas i ett tidigt skede i planprocessen. Äldrenämnden föreslår kommunstyrelsen att ta initiativ för att med alla berörda nämnder, bolag och övriga intressenter bevaka, säkerställa och samordna att markanvisning sker för nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden.

Vid majoritetsskiftet fanns ett förslag till nya riktlinjer för biståndsbedömning som beretts, diskuterats och förberetts i fyra års tid utan att vänstermajoriteten klarade att fatta något beslut i frågan. Förslaget var dessutom otillräckligt på en rad punkter och inte anpassat efter den äldres behov och rätt att forma en vardag i enlighet med egna prioriteringar, värderingar och preferenser. Därför omarbetades riktlinjerna för att stärka den enskildes ställning. En av de avgörande förändringar som gjordes av den nuvarande majoriteten var att slå fast att ålder ska beaktas vid bedömning för servicehusboende.

Äldreförvaltningen har i samarbete med juridiska avdelningen utrett möjligheten att införa en boendegaranti för äldre över en viss ålder. Slutsatsen är att det inte är juridiskt möjligt. Även om det finns argument som talar för att en boendegaranti skulle vara positivt innebär skrivningarna i de nya riktlinjerna att ålder, till skillnad mot tidigare, är en faktor som har betydelse. Det är ett viktigt steg mot en helhetssyn på den äldres situation.

I den fortsatta processen med förnyelse och behovsanpassning av stadens äldreboenden är det viktigt att noga följa effekterna av de nya riktlinjerna för biståndsbedömning och av valfriheten för vård- och omsorgsboenden.

Reservation anfördes av vice ordföranden Leif Rönngren m fl (s), ledamöterna Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2008 har i huvudsak den lydelse som framgår av *bilaga 2*.

BEREDNING

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen under ledning av en styrgrupp med representanter för stadsledningskontoret, Micasa Fastigheter i Stockholm AB och två stadsdelsförvaltningar. Med anledning av en samtidigt pågående strategiutredning av Micasa Fastigheter i Stockholm AB som Stockholms Stadshus AB genomför, har samråd även skett med Stockholms Stadshus AB.

I frågan om boendegaranti har stadsledningskontorets juridiska avdelning utrett de legala förutsättningarna för detta.

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Södermalm, Älvsjö och Östermalm samt Micasa Fastigheter i Stockholm AB. Micasa Fas-

tigheter har inkommit med ett kontorsyttrande. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 7 oktober 2008.

<i>Innehållsförteckning</i>	<i>Sid</i>
Stadsledningskontoret	16
Bromma stadsdelsnämnd	19
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	21
Farsta stadsdelsnämnd	22
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	23
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	26
Kungsholmens stadsdelsnämnd	27
Norrmalms stadsdelsnämnd	28
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	29
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	32
Skärholmens stadsdelsnämnd	33
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	35
Södermalms stadsdelsnämnd	36
Älvsjö stadsdelsnämnd	37
Östermalms stadsdelsnämnd	39
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	40
Kommunstyrelsens pensionärsråd	41

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 februari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Äldrenämndens förslag till Planering för boenden för äldre i Stockholms i stad är tillsammans med övriga styrinstrument för verksamheten ett viktigt verktyg för att utnyttja stadens lokalresurser rationellt och kostnadseffektivt. Ändamålsenliga lokaler av god kvalitet är en grundläggande förutsättning för att kunna klara de skiftande behov av omsorg och den efterfrågan som på både kort och lång sikt gäller särskilda boenden för äldre. Nämndens plan berör även insatser riktade mot det reguljära bostadsbeståndet för att öka möjligheten till kvarboende och utvecklingen av alternativa bondeformer, vilket är positivt både för den enskilde och för staden.

För att inte den samlade information som finns i planen ska gå förlorad är det väsentligt att den revideras. Kontoret föreslår tills vidare en löpande planering med sikte på att planen vid behov revideras varje år i samband med nämndernas underlag till budget. Till skillnad från tidigare äldreboendeplaner, som arbetats fram på nämnd-/regionnivå och sedan sammanställts centralt, är arbetsgången för föreliggande plan omvänd. Stadsledningskontoret ser fördelar med detta arbetssätt då det stadsgemensamma perspektivet stärks.

Investeringar i lokaler binder stora resurser över lång tid. När de väl är gjorda är även i regel möjligheterna till alternativ användning, eller annan lokalisering, begränsad. Ytterligare investeringar fördras ofta om behoven ändras. Sammantaget ställer detta stora krav på planering och framförhållning i samband med beslut som rör stadens lokaler. Äldrenämndens underlag för inriktning och planering för äldreboenden är i detta sammanhang ett viktigt redskap för att staden ska prioritera rätt åtgärder på rätt plats vid rätt tid och till rimlig kostnad. Vidare har de nya möjligheter enskilda har att välja inneburit att en ny syn på vad som ska prioriteras måste inarbetas i planarbetet.

Stadsdelsnämndernas utbud av äldreboenden är en gemensam resurs för staden. Detta förhållande måste utgöra utgångspunkt i all prioritering av olika åtgärder. Stadsledningskontoret anser att önskemålet om att lokalt eller regionalt tillhandahålla ett brett, eller tillräckligt, utbud av olika former av boende i detta sammanhang måste stå tillbaka för vad som är ekonomiskt realistisk och försvarbart. Detta utesluter givetvis inte att befintliga resurser då tillfälle ges ska nyttjas så effektivt som möjligt utifrån behov och efterfrågan. Vidare ska hänsyn till behovsbild och närhetsprincipen alltid kunna beaktas i samband med helt nya projekt eller då förutsättningarna annars medger detta.

Som framgår av äldrenämndens förslag finns på kort sikt en överkapacitet av äldreboenden. Enligt stadsledningskontoret är därför nyproduktion ett alternativ endast om det totalt sett medför lägre kostnader för staden jämfört med att bygga om befintliga boendeenheter. En sådan jämförande studie genomförs för närvarande för Farsta sjukhem. På längre sikt kommer dock nyproduktion att bli aktuell i takt med fler äldre och att staden växer. Äldrenämndens planering att under en övergångstid, med tillfälligt minskad efterfrågan, använda befintliga lokaler/boenden för andra sociala ändamål eller studentbostäder, är positiv. Lokaler ska i första hand hyras hos staden eller stadens egna fastighetsbolag vilket är en förutsättning för en sådan flexibel planering så att det finns rådighet över dessa resurser.

Om nyproduktion av äldreboenden ska aktualiseras måste utformningen vara flexibel. Tillräcklig volym samt optimal utformning fordras för att verksamheten ska kunna drivas rationellt och kostnadseffektivt. Cirka 15 000 nya lägenheter planeras under mandatperioden. I de stora stadsutvecklingsområdena kommer det därför över tiden finnas goda förutsättningar att bygga nytt samtidigt som dessa projekt har en skala som ofta medger större enheter. Staden bör pröva att integrera olika former av äldreboenden i dessa projekt. Det behöver inte alltid ske i form av friliggande fastigheter utan kan även göras genom att via tredimensionell fastighetsbildning ta i anspråk ett eller flera större våningsplan i en reguljär flerbostadsbyggnad. Under förutsättning att ett sådant projekt medger flexibla lösningar är fördelarna flera. Boendet blir integrerat och blir inte så institutionslikt. Stora byggprojekt tar i regel lång tid att planera och realisera. Staden har därför rådighet över resursen under denna tid och kan successivt anpassa projektet efter ändrade behov och önskemål. Om inte boendet behövs så kan det i stället lämnas och bli reguljära bostäder. Produktionskostnaden kan bli konkurrenskraftig då byggherren kan dra nytta av olika stordriftsfördelar för både byggprocess och organisation. Vid nyetableringar ska alltid förutsättningarna för alternativ drift prövas

För att få tillgång till byggrätter för nya äldreboenden är det viktigt att dessa kommer med tidigt i planprocessen. Samtliga inblandade nämnder har ett ansvar i detta arbete.

Ett antal boenden som staden avvecklat och lämnat under senare tid har övertagits av privata utförare som själva beställt utrustning och anpassat dessa till nya moderna äldreboenden. Detta intresse och denna utveckling är positiv eftersom mångfalden och utbudet för den enskilde ökar. Det är även positivt att kostnaderna för investeringar i nya äldreboenden/platser i ökad omfattning upptas av privata aktörer. En begränsning av stadens investeringsvolym är på längre sikt nödvändig för att hålla nere kapitalkostnadernas andel av netto-driftskostnaderna. I samband med framtida nyproduktion är det därför angeläget att enskilda utförare både bygger och driver nya äldreboenden. Den enskildes val och konkurrensen mellan olika utförare blir vägledande för vilka aktörer som kommer i fråga.

Enligt budget 2009 görs under en 10-årsperiod en särskild satsning på stadens äldreboenden. Genom det så kallade Äldreflyftet tillförs Micasa cirka 1 miljard kronor för att rusta och åtgärda eftersatt underhåll. Det egentliga eftersatta underhållsbehovet har beräknats till cirka 1,5 miljarder kronor. I underlaget för Äldreflyftet har dock bland annat servicehusen, där underhållsbehoven mycket stora, tills vidare undantagits.

Servicehusen kommer enligt planeringen att inkluderas i arbetet med Äldreflyftet så snart staden tagit ställning till äldreboendedelegationens slutbetänkande ”Bo bra hela livet” (SOU 2008:113) som bland annat föreslår att kommunerna ska kunna tillhandahålla den nya boendeformen trygghetsbostäder. Enligt stadsledningskontoret lämpar sig, som det ser ut i utred-

ningens förslag, servicehusen mycket väl att omstrukturera till trygghetsbostäder, som enligt förslaget utgör reguljärt boende men med tillgång till bland annat gemensamhetslokal, personal som en gemensam resurs och trygghetslarm. Antalet tomma servicehuslägenheter har även under senare år kontinuerligt varit oacceptabelt högt med onödiga kostnader och dåligt resursutnyttjande som följd varför, när nu andra valmöjligheter finns, omfattningen av denna boendeform måste ifrågasättas.

Så snart staden tagit ställning till en modell och definierat kriterierna för trygghetsboende får servicehusen prövas mot detta. Arbetet med att utforma trygghetsboenden för stadens vidkommande pågår och samordnas av kommunstyrelsen Sedan tidigare finns beslut i kommunstyrelsen att Nälsta servicehus bör prövas att omstruktureras till trygghetsboende. I budget 2009 uppmanas nämnderna att, så snart kriterierna fastställts, inrikta planeringen på att pröva att omstrukturera följande objekt för trygghetsboende:

- Rinkeby äldreboende/-servicehus
- Kastanjen
- Långbroberg
- Väduren

Samtidigt som underhåll utförs är det givetvis rationellt för nämnderna att beställa nödvändiga verksamhetsanpassningar. Sådana anpassningar finansieras ofta och till stor del som hyrestillägg som beställande nämnd enligt gällande ramavtal med Micasa svarar för. Nämnderna får ingen särskild kompensation för detta utan har att klara eventuella kostnadsökningar inom tilldelad budgetram. Stadens pengsystem ställer krav på ett nytt förhållningssätt kring förändrade lokalkostnader.

I samband med åtgärder i lokaler påverkas verksamheten och de boende i olika grad. Vid större projekt fordras i regel evakuering. I samband med upphandling ska säkerställas att tydlig information finns om vad som planeras och vilka konsekvenser detta kan få för verksamheten under avtalstiden.

Stadens ramavtal med Micasa har analyserats av Stockholms Stadshus AB med resultat att det har fungerat mycket väl de första åren. Efter att många verksamhetsanpassningar genomförts konstateras dock vissa oönskade effekter. Bland annat bedöms Micasa på sikt inte får full kostnadsstäckning. Enligt budget 2009 ska ramavtalet revideras under året. Ökade lokalkostnader för nämnderna kan i detta sammanhang inte uteslutas. Stadsledningskontoret bedömer dock att det ekonomiska utrymmet för ökade lokalkostnader, utan att det får negativ återverkan på verksamheten, sannolikt är begränsade. Verksamhetsanpassningar finansieras enligt ramavtalet till stor del på principen om självkostnad och kontoret anser att det i samband med en revision måste prövas att byggas in någon form av tydligt incitament för parterna att i alla led eftersträva så kostnadseffektiva lösningar som möjligt.

Enligt budget 2009 med inriktning för 2010 och 2011 minskar resurstilldelningen inom äldreomsorgen på grund av volymförändringar jämfört med 2008 med 78,6 miljoner kronor. Sammantaget ställer ovanstående förhållanden stora krav på staden att göra rätt prioriteringar och att effektivisera lokalutnyttjandet för äldreboenden.

Övergripande planering bör vara generell och ha fokus på inriktning. I vissa delar är äldreboendepplanen något detaljerad i sina förslag, även om nämnden framhåller att de närmare detaljerna om specifika boenden och olika prioriteringar måste lösas av stadsdelsnämnderna och regionerna. Detaljeringsgraden är logisk mot bakgrund av att nämnden bearbetat ett omfattande material som spänner över ett flertal områden och dessutom är mycket fördjupat och framtaget i nära samverka med verksamheterna. Staden kommer därför ha stor nytta av den information och de analyser som planen omfattar. Det fortsatta arbetet bygger på att nämnderna/regionerna samverkar och att samråd fortlöpande sker med äldrenämnden och kommunstyrelsen.

Genomförande av förslag som rör ny- om eller tillbyggnad av boenden kräver normalt särskilda beslut i varje enskilt fall. Nämnderna ansvarar för dessa processer. En förutsättning är god framförhållning så att tillräcklig tid ges till beredning i olika instanser och enligt sta-

dens beslutsordning. Ofta ändras även förutsättningarna relativt fort, exempelvis behov, efterfrågan, ekonomi, nya lösningar, med mera, vilket även kräver tid för nya kompletterande analyser.

Den valfrihetsmodell som finns underlättar för enskilda, som genom biståndsbeslut beviljats äldreboende, att söka bostad oavsett var den är belägen eller vem som är utförare. Stadsledningskontoret bedömer att detta kommer att förstärka förhållandet att dessa boenden är stadsgemensamma resurser. Ur ett planeringsperspektiv ställer det även krav på staden att bättre samordna och integrera den egna planeringen med vad som sker på den privata sidan. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Ett antal projekt pågår i staden där enskilda utförare inrättar nya äldreboenden, som efter upphandling kommer att komplettera utbudsbilden. Kommunstyrelsen föreslås att fortsatt följa denna utveckling noga och även verka för att underlätta för enskilda utförare att etablera sig i staden.

Kommunstyrelsen har sedan 2001 en samordningsgrupp för utbyggnad av särskilda boendeformer. Gruppens uppgift har varit att bevaka att utbyggnad sker på ett kostnadseffektivt sätt och att lokala behov inte begränsar stadens samlade behov. Gruppen har inte sammanträtt efter valet 2002. Efter anpassning till stadens nuvarande organisation har denna tjänstemannagrupp nyligen aktiverats. Därmed finns ett forum för en stadscentral bedömning av olika projekt. Tillsammans med den referensgrupp för äldreboendeplanering, som leds av äldrenämnden och som ska bedöma lokalärenden från stadsdelsnämnderna som ska underställas kommunstyrelsen eller kommunstyrelsens ekonomiutskott, har staden en bra och effektiv organisation för att på olika nivåer bereda förslag till beslut i dessa frågor.

Beslut om större förändringar av stadens vård- och omsorgsboende gällande omstrukturering till annan boendeform och/eller avveckling av sådan boendeform, ska fattas av kommunstyrelsen, efter begäran av respektive stadsdelsnämnd. ”Större” är dock inget entydigt begrepp. För att säkerställa att även mindre projekt fångas upp i stadens samlade planering gäller att sådan omstrukturering/avveckling som berör minst tolv lägenheter/boendeplatser ska underställas referensgruppen för yttrande.

Äldrenämnden redovisar en minskning av utbudet av korttidsvård under prognosperioden trots att behovet ökar. Stadsledningskontoret delar nämndens uppfattning om att korttidsvård är en mycket strategisk insats i takt med att fler äldre bor kvar hemma. En väl fungerande korttidsvård med rehabilitering, utredning och avlastning kan även medföra att behovet av permanent plats i vård- och omsorgsboende minskar. Bortsett från ekonomisk vinst innebär detta även kvalitetsvinst för den enskilde. Äldrenämnden uppmanas att noga följa utvecklingen av behov och utbud av korttidsvård och verka för att tillräckligt med platser finns. Att inrätta korttidsvård i fastigheter som inte uppfyller länsstyrelsens krav är inte effektivt ur ett övergripande och långsiktigt perspektiv, varför detta förhållningssätt inte ska anammas i någon större omfattning. Äldrenämnden uppmanas att samordna stadens dialog med länsstyrelsen angående vilka standardkrav som ska kunna ställas på korttidsvården.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att godkänna förvaltningens yttrande som svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Johan Heinonen, Inger Edvardsson, Jonas Svanfeldt och tjänstgörande ersättaren Elisabeth Kling (alla s), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt den utredning som genomförts beräknas det totala behovet av heldygnsomsorg minska med 2 procent i Västerort. Minskningen sker enbart i Bromma och Hässelby-Vällingby, medan behovet ökar i Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta. Utbudet av platser i egen regi planeras minska med ca 4 procent.

I ärendet föreslår äldreförvaltningen att Rinkeby äldreboende ska finnas kvar på längre sikt då det inte finns andra boenden i Rinkeby. Äldreförvaltningen förslår också att nuvarande Rinkeby äldreboende/servicehus efter renovering kan omvandlas till seniorboende/trygghetsboende. För Kista servicehus föreslås ombyggnad av vissa delar till heldygnsomsorg för att möta den ökade efterfrågan och för Fristads sjukhem föreslås en omvandling till korttidsboende.

Förvaltningen har inget att erinra mot äldreförvaltningens förslag till boendeplanering för region Västerort. För Brommas del har avvecklingen av Ceremoniens äldreboende under 2008 inneburit att utbudet har anpassats till ett minskande behov av heldygnsomsorg och servicehus.

Det finns i Solving, Bohlin & Strömbergs rapport ingen prognos över behovet av korttidsvård. Äldreförvaltningen bedömer att behovet av korttidsvård kommer att öka i takt med att allt fler äldre kommer att bo kvar i sitt ordinära boende, vilket förvaltningen också håller för troligt. Korttidsvård är ett komplement till hemhjälp och ska i första hand tillgodose behovet av växelvård och behovet av avlastning för anhöriga som vårdar en närstående i hemmet. Förvaltningen menar att det är dessa behov som ska styra utbudet av korttidsplatser. Förvaltningen vill betona att antalet platser i korttidsvård inte ska utökas för att tillgodose behov av rehabilitering efter sjukhusvistelse. Detta rehabiliteringsansvar åligger landstinget och är också så reglerat i överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och Stockholms stad om hälso- och sjukvårdsansvar för äldre.

Äldreförvaltningen framhåller att korttidsvård i första hand ska bedrivas i särskilda enheter och endast i undantagsfall inrymmas i enheter för permanent boende. Enligt äldreförvaltningens mening bör behovet av korttidsvård i huvudsak tillgodoses inom den egna regionen. Detta stämmer väl överens med förslaget att omvandla Fristads sjukhem till korttidsboende. Förvaltningen ställer sig positiv till en samlad enhet för korttidsvård i Västerort. Behovet av korttidsvård är inte så omfattande att det ger ekonomiska och personella förutsättningar för varje stadsdel att driva egna särskilda enheter för korttidsvård.

Insatser för att öka den fysiska tillgängligheten har stor betydelse för äldres möjlighet att bo kvar i den egna bostaden, liksom närhet till service och kommunikationer. Förvaltningen vill understyrka vikten av ett nära samarbete mellan bostadsbolag och företrädare för stadsdelsnämndens äldreomsorg vad gäller tillgänglighetsfrågor i bostäder och närområden, särskilt i områden där många flerfamiljshus saknar hiss.

Enligt kommunfullmäktiges beslut om valfrihetssystem för stadens vård- och omsorgsboenden ska årliga entreprenadupphandlingar av vård- och omsorgsboenden genomföras. Målet är att samtliga vård- och omsorgsboenden som drivs i stadens regi ska vara föremål för upphandling inom en femårsperiod. Förvaltningen vill uppmärksamma äldreförvaltningens påpekande att detta har betydelse för stadens planering, då staden inte kan omstrukturera de vård- och omsorgsboenden som efter upphandling drivs på entreprenad av en privat utförare till annan verksamhet än heldygnsomsorg. Skulle behov uppkomma att omstrukturera eller avveckla boenden kan därmed endast boenden som drivs i kommunal regi komma ifråga. Äldreförvaltningen påtalar att det mot denna bakgrund nogga bör övervägas vilka boenden som är lämpliga att upphandla för entreprenad och vilka som är mindre lämpliga utifrån t.ex. en behovsprognos, fastighetens ägare, underhållsbehov och driftekonomi.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 januari 2009 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s), ledamöterna Rosa Lundmark (v) och Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningarna inom Region Östra Söderort instämmer i stort i äldrenämndens planering av boenden för äldre i Stockholms stad. Förvaltningarna ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå.

I äldrenämndens förslag redovisas att det finns 1050 befintliga platser i Region Östra Söderort. Stadsdelsförvaltningarna har uppdaterat dessa uppgifter och finner att det i dagsläget finns 1014 platser på vård- och omsorgsboende i kommunal regi/entreprenad inom regionen. Enligt planerna på ombyggnation av Farsta vård- och omsorgsboende kommer de befintliga platserna att minska med ytterligare 74. Micasa planerar för att hyra ut ett av husen till enskild vårdgivare för inrättande av äldreboende.

På Stureby vård- och omsorgsboende planeras för att göra om dubbelrummen till enkelrum under 2009. Med dessa förändringar medräknade kommer 924 platser i kommunal regi, inklusive entreprenad, att finnas i Östra Söderort. Inom regionen finns sex enskilda vårdgivare med totalt 451 platser.

Åsens ålderdomshem är avvecklat och stadsdelsförvaltningen har sagt upp lokalerna, som i dagsläget fungerar som evakueringslokal för Älvsjö stadsdelsnämnd. Micasa planerar för att hyra ut lokalerna till enskild vårdgivare för inrättande av äldreboende. Antal platser är för närvarande okänt.

De tre stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort har redovisat varsin prognos av behovet av vård- och omsorgsboende till och med 2017. I uträkningarna har förvaltningarna dels använt sig av befolkningsprognoser från USK, dels uppgifter om hur stor andel av personer över 65 som idag är i behov av en plats på vård- och omsorgsboende. I uträkningarna har hänsyn tagits till att behovet ser olika ut för olika åldersgrupper från 65 år till 95 år och över.

- I Farsta kommer behovet av platser att öka från 555 år 2009 till 564 platser år 2017.
- I Enskede-Årsta-Vantör kommer behovet av platser att minska från 690 år 2009 till 624 platser år 2017.
- I Skarpnäck kommer behovet av platser att minska från 353 år 2009 till 300 platser 2017.

	2009	2011	2013	2015	2017
Farsta	555	565	566	565	564
E-Å-V	690	691	670	644	624
Skarpnäck	353	355	335	311	300

totalt	1598	1611	1571	1520	1488
---------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Sammanlagt kommer behovet i regionen att minska med 110 platser till 2017.

Äldrenämnden föreslår att det efter de rekommenderade förändringarna bör avvecklas ytterligare ca 90 platser i regionen till år 2020 samt att de stadsdelsnämnder som ingår i Region Östra Söderort tillsammans utreder vilket eller vilka vård- och omsorgsboenden som är mest lämpliga att avveckla.

Efter att stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ser i dagsläget inte något behov av att avveckla Skogsgläntans boendeenhet. Enheten har utökats med två platser för att sänka driftskostnaderna och omfattar nu 31 lägenheter.

I förslaget framkommer att det i regionen i mars 2008 fanns 35 tomma servicehuslägenheter. Detta stämmer inte i nuläget då Skarpnäck inte har några tomma servicelägenheter och Enskede-Årsta-Vantör istället har en liten kö. På Edö servicehus är det inte längre problem med att hyra ut enrumslägenheterna och de fyra lägenheter som idag står tomma är under renovering.

Enskede-Årsta-Vantör planerar att inom Enskededalens servicehus ta åtta lägenheter i anspråk för ett gruppboende inom socialpsykiatri.

Förvaltningarna föreslår att respektive stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningarnas gemensamma tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), Mats E P Lindqvist (mp) och Inger Stark (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Birgitta Holm m fl (m), Vladan Bošković (fp) och Bertil Fredriksson (kd), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningarna inom Region Östra Söderort instämmer i stort i äldrenämndens planering av boenden för äldre i Stockholms stad. Förvaltningarna ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå.

I äldrenämndens förslag redovisas att det finns 1050 befintliga platser i Region Östra Söderort. Stadsdelsförvaltningarna har uppdaterat dessa uppgifter och finner att det i dagsläget finns 1014 platser på vård- och omsorgsboende i kommunal regi/entreprenad inom regionen. Enligt planerna på ombyggnation av Farsta vård- och omsorgsboende kommer de befintliga platserna att minska med ytterligare 74. Micasa planerar för att hyra ut ett av husen till enskild vårdgivare för inrättande av äldreboende.

På Stureby vård- och omsorgsboende planeras för att göra om dubbelrummen till enkelrum under 2009. Med dessa förändringar medräknade kommer 924 platser i kommunal regi, inklusive entreprenad, att finnas i Östra Söderort. Inom regionen finns sex enskilda vårdgivare med totalt 451 platser.

Åsens ålderdomshem är avvecklat och stadsdelsförvaltningen har sagt upp lokalerna, som i dagsläget fungerar som evakueringslokal för Älvsjö stadsdelsnämnd. Micasa planerar för att hyra ut lokalerna till enskild vårdgivare för inrättande av äldreboende. Antal platser är för närvarande okänt.

De tre stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort har redovisat varsin prognos av behovet av vård- och omsorgsboende till och med 2017. I uträkningarna har förvaltningarna dels använt sig av befolkningsprognoser från USK, dels uppgifter om hur stor andel av personer över 65 som idag är i behov av en plats på vård- och omsorgsboende. I uträkningarna har hänsyn tagits till att behovet ser olika ut för olika åldersgrupper från 65 år till 95 år och över.

- I Farsta kommer behovet av platser att öka från 555 år 2009 till 564 platser år 2017.
- I Enskede-Årsta-Vantör kommer behovet av platser att minska från 690 år 2009 till 624 platser år 2017.
- I Skarpnäck kommer behovet av platser att minska från 353 år 2009 till 300 platser 2017.

	2009	2011	2013	2015	2017
Farsta	555	565	566	565	564
E-Å-V	690	691	670	644	624
Skarpnäck	353	355	335	311	300
totalt	1598	1611	1571	1520	1488

Sammanlagt kommer behovet i regionen att minska med 110 platser till 2017.

Äldrenämnden föreslår att det efter de rekommenderade förändringarna bör avvecklas ytterligare ca 90 platser i regionen till år 2020 samt att de stadsdelsnämnder som ingår i Region Östra Söderort tillsammans utreder vilket eller vilka vård- och omsorgsboenden som är mest lämpliga att avveckla.

Efter att stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ser i dagsläget inte något behov av att avveckla Skogsgläntans boendeenhet. Enheten har utökats med två platser för att sänka driftkostnaderna och omfattar nu 31 lägenheter.

I förslaget framkommer att det i regionen i mars 2008 fanns 35 tomma servicehuslägenheter. Detta stämmer inte i nuläget då Skarpnäck inte har några tomma servicelägenheter och Enskede-Årsta-Vantör istället har en liten kö. På Edö servicehus är det inte längre problem med att hyra ut enrumslägenheterna och de fyra lägenheter som idag står tomma är under renovering.

Enskede-Årsta-Vantör planerar att inom Enskededalens servicehus ta åtta lägenheter i anspråk för ett gruppboende inom socialpsykiatri.

Förvaltningarna föreslår att respektive stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningarnas gemensamma tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 januari 2009 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till

kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Abit Dundar m.fl. (fp) och ledamoten Lars Svärd m.fl. (m), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Det är angeläget att staden har en samlad och gemensam plan för boenden för äldre i Stockholms stad. Den plan som äldreförvaltningen nu presenterar är ett viktigt led i arbetet med att få en helhetsbild över behov och tillgång på boenden i staden. För att planen ska vara aktuell bör den uppdateras årligen utifrån uppgifter som samlas in från stadsdelarna. Det vore också av stort intresse att närmare undersöka privata aktörers framtida planer. Frågan skulle kunna lyftas i branschrådet.

Enligt planen minskas efterfrågan på vård- och omsorgsboende med ca 350 platser (ca 5%) i Stockholms stad under perioden 2007-2016. Behovet och tillgången varierar dock i olika regioner. Förvaltningarna Hägersten-Liljeholmen, Skärholmen och Älvsjö instämmer i att det ska finnas olika boendeformer med god kvalitet i varje region. Samtidigt är det viktigt att se boendeformerna som en gemensam resurs för hela staden. Stadens totala utbud måste vara utgångspunkten för bedömningen av hur många platser som behövs. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Utbudet måste anpassas utifrån behov och efterfrågan, dels för att kunna tillgodose de äldres behov av moderna och funktionella boenden dels för en effektiv användning av stadens medel för äldreomsorg. Det är viktigt att kostnaderna för äldreomsorgen går till att utveckla verksamheten och inte till onödiga lokalkostnader.

De äldre har också möjlighet att genom valfrihetsmodellen välja var man vill bo. Många äldre vill säkert kunna bo kvar i sin stadsdel, men det finns också äldre som vill flytta närmare sina anhöriga. Man kan också förvänta sig att äldre och deras anhöriga mer och mer kommer att välja boende utifrån kvalitet och boenden som har gott rykte.

Trygghetsboende blir en ny boendeform, som på ett bra sätt kan komma att tillgodose äldres behov av trygghet, social samvaro och självständighet. Vid omstrukturering av servicehus till trygghetsboende, är det därför viktigt att välja servicehus som har ett bra läge med närhet till affärer, service och kommunikationer.

Västra Söderort

Av äldreboendeplanen framgår att regionen år 2010 har ett behov av 980 platser i vård- och omsorgsboende (heldygnsomsorg), enligt USK. 2016 uppgår behovet till 925 platser (SBS) och 2020 till 970 platser, enligt USK. Vid oförändrat antal platser skulle detta innebära ett underskott på 87 permanenta platser 2010 och 81 permanenta platser 2020, enligt äldreboendeplanen. Med de förändringar som föreslås i äldreboendeplanen skulle det innebära ett underskott på 112 permanenta platser 2020.

Stadsdelsförvaltningarna har sammanställt utbudet av platser och servicehuslägenheter i regionen. Se bilaga 3. I regionen finns det 614 platser i vård- och omsorgsboende, som drivs i egen regi eller på entreprenad. Detta efter en avveckling med 72 platser vid Vårbergs vård- och omsorgsboende, som genomförs i september 2009. Det finns också 431 platser som drivs i enskild regi/privat regi (inklusive 48 platser som tillkommer i september 2009 i Sättra.) Detta innebär ett totalt utbud på 1045 platser i regionen. Av dessa är 82 korttidsplatser.

Det finns även privata aktörer som planerar för nya boenden i området, bl.a. ett profilboende med 30 platser vid Telefonplan inom Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd.

I Sättra, Skärholmens stadsdelsförvaltning kommer Kavatt Vård AB att bedriva verksamhet med 48 platser för somatiskt sjuka personer från september 2009. Sandstugans äldreboende, som drivs av Carema omsorg AB, har flyttat in till tomställda lokaler inom Vårbergs vård- och omsorgsboende. Verksamheten bedriver 18 platser för äldre personer med demenssjukdom, 11 korttidsplatser för personer över 40 år samt lika många korttidsplatser för

somatiskt sjuka personer över 65 år.

Vårbergs vård- och omsorgsboende i Skärholmens stadsdel har platser för somatiskt sjuka personer, platser för personer med Huntingtons sjukdom samt korttidsplatser. Då boendestandarden inte motsvarar dagens krav så kommer de 72 platserna för personer med somatisk sjukdom att avvecklas under perioden februari till september 2009. De äldre kommer genom valfrihetsmodellen att kunna välja var de vill bo. Finns det önskemål om att bo kvar i stadsdelen så kommer de kunna erbjudas att flytta till Kavat Vård ABs boende som beräknas stå klart i september 2009. De 11 platserna för personer med Huntingtons sjukdom liksom korttidsplatserna kommer att finnas kvar på Vårbergs vård- och omsorgsboende även efter avvecklingen.

I äldreförvaltningens förslag står det;

Ett hus med 35 lägenheter avvecklas i Skärholmens servicehus. Äldreförvaltningen anser att ett ev. stambyte och byten av hissar i de kvarvarande tre husen i Skärholmens servicehus bör göras innan, så att det hus som ska avvecklas kan användas för evakuering innan det avvecklas.

Skärholmens stadsdelsförvaltning förtydligar att en huskropp med 35 lägenheter har avvecklats i Skärholmens servicehus. I de kvarvarande huskropparna finns behov av stambyten samt byten av hissar.

I Älvsjö har ett av två hus på Långbrobergs servicehus hyrts ut till en privat vårdgivare som tillsammans med Micasa planerar ombyggnation till heldygnsoomsorg.

Regionen är välförsörjd när det gäller servicehus med totalt 628 servicehuslägenheter. Förvaltningarna ställer sig därför positiva till en ev. omstrukturering av lämpliga servicehus till trygghetsboende i regionen.

Olika boendeformer som kan tillgodose de äldres behov, såsom seniorboende, trygghetsboende och servicehus samt en alltmer utvecklad hemtjänst med specialteam kan komma att innebära ett minskat behov av vård- och omsorgsboende.

Mot bakgrund av ovanstående är förvaltningarnas samlade bedömning att det inte finns behov av att utöka utbudet av vård- och omsorgsboenden i regionen under de närmaste åren. Förvaltningarna kommer även fortsättningsvis att tillsammans nogsamt följa behovet och anpassa utbudet utifrån efterfrågan.

En strategisk fråga för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, som också lyfts fram av äldreförvaltningen, är om heldygnsoomsorgen ska flyttas från Kastanjen till Axelsberg. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd har tidigare presenterat ett inriktningsärende om ombyggnader och omstruktureringar vid Kastanjens äldreboende och f.d. Axelsbergs sjukhem samt en av huskropparna vid Axelsbergs servicehus. Delar av förslaget, avveckling av hus 3 och 4 vid Kastanjens servicehus, genomfördes 2008-03-31 efter godkännande från kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningen föreslår att frågan om ombyggnad av f.d. Axelsbergs sjukhem och del av servicehuset undersöks närmare innan beslut fattas av kommunstyrelsen. Gällande Kastanjen står det i stadens budget för 2009 att boendet kan omstruktureras till trygghets-/seniorboende. Heldygnsoomsorgen flyttas till alternativa lokaler. Enligt stadens budget kan nämnden fatta slutligt beslut om Kastanjen. Omstruktureringar till exempelvis trygghetsboende förutsätter dock att kommunfullmäktige först fastställer hur denna mellanboendeform ska definieras.

Förvaltningen avser att presentera ett reviderat inriktningsärende om Kastanjens äldreboende och f.d. Axelsberg sjukhem och servicehus för stadsdelsnämnden i januari 2009, då också remissvaret behandlas av nämnden. Grundidén om att skapa ett "Äldrecentra" i Axelsberg med olika boendeformer, såsom seniorboende, servicehus och vård- och omsorgsboende kvarstår liksom att Kastanjens vård- och omsorgsboende flyttas till ett av Axelsbergs servicehus när det är klart. Axelsbergs servicehus har ett attraktivt läge med närhet till service och goda kommunikationer.

Inom Skärholmens stadsdelsnämnd startar under februari avvecklingen av 72 platser för personer med somatiska sjukdomar på Vårbergs vård- och omsorgsboende. De äldre kommer att erbjudas annat boende enligt valfrihetsmodellen.

I Älvsjö stadsdelsnämnd byggs Älvsjö sjukhem om och moderniseras, vilket kommer att vara klart till hösten 2009. Solberga vård- och omsorgsboende och Älvsjö sjukhem ingår i nämndens aktivitetsplan 2009.

Boendegaranti

Stadsdelsförvaltningarna har ingen egen åsikt gällande boendegaranti, utan följer stadens riktlinjer om att ta hänsyn till ålder vid bedömning av behovet av servicehusboende.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 januari 2009 att

1. i huvudsak godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen från Kommunstyrelsen.
2. därutöver anföra:

Det är mycket angeläget att stadsdelsnämnden noga följer utvecklingen och möter behovet av de boendeformer som efterfrågas. Mycket viktigt att noga följa effekterna av de nya riktlinjerna för biståndsbedömning och den nu införda valfriheten för vård- och omsorgsboenden.

Idag är de boende på sjukhem, ålderdomshem, servicehus m.m. ofta mycket sjuka. Det finns ett stort behov av en större mångfald och fler nyanser av boenden. Önskemål finns om fler mellanboendeformer. Det är bra att man kan bo hemma om man vill, men det får aldrig bli ett tvång.

I förslaget till Äldreboendeplanering har de äldre själva fått komma till tals, genom en efterfrågeanalys. Det behövs ett varierat utbud av bostäder som tar hänsyn till äldres individuella behov av social gemenskap och trygghet. Den pågående utvecklingen visar att det finns utrymme för och en efterfrågan på bostäder och boendeformer som kan komplettera ordinärt boende av traditionellt slag och dagens särskilda boende. Bostäder som erbjuder viss service, möjlighet till gemenskap, aktiviteter och god tillgänglighet. Studier visar att om den äldre får tillgång till en senior- eller trygghetsboende kan även behovet av särskilt boende med heldygnsomsorg minska.

Kommunstyrelsen har i budget 2009 fått i uppdrag att utveckla ett Trygghetsboende som en ny boendeform för äldre i staden. Det är glädjande att Nälsta Servicehus är det första boendet, som beslutats av Kommunstyrelsen och Hässelby-Vällingby Stadsdelsnämnd att bli ett Trygghetsboende. Detta är en bra satsning, för att erbjuda våra äldre i stadsdelen fler nyanser av boenden.

Servicehusen har alltjämt en viktig roll att fylla och är en del i mångfalden av boende- och stödförmer.

Nya riktlinjer för biståndsbedömning har införts. En av de avgörande förändringar som har gjorts av den nuvarande majoriteten är att slå fast att sociala skäl, oro och ålder ska beaktas vid bedömning av servicehusboende.

I Stadshusets budget 2009 har alliansen beslutat en omfattande och ambitiös satsning på underhåll av stadens vård- och omsorgsboenden. Många fastigheter lider av ett kraftigt eftersatt underhåll. Därigenom kan boendemiljön för stadens äldre få ett rejält lyft. Staden ska också satsa på nyproduktion av omsorgsboenden. Nybyggda omsorgsboenden kan byggas mer lokaleffektiva och mindre institutionslika.

Vi delar förvaltningens uppfattning att det finns behov av korttidsplatser på Råcksta Vård- och omsorgsboende.

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), ledamot Leif Larsson (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig i huvudsak bakom Äldreförvaltningens förslag om pla-

nering för boenden för äldre i Stockholms stad. Nedan följer förvaltningens synpunkter.

Upphandlingen av Hässelgården har avbrutits på grund av att Arbetsmiljöverket anmärkt på hygienutrymmena i lägenheterna. Fullständigt stambyte kommer att behövas vilket kommer att leda till omflyttningar inom husen och/eller evakuering. Hänsyn behöver alltså tas till detta vid boendeplaneringen de närmaste åren i Hässelby-Vällingby och eventuellt vid planering av Västerort i stort. Carema planerar att bygga om förvaltningsbygganden i Brommaplan till ca 45 platser vård och omsorgsboende klart 2010. Praktikertjänst har för avsikt att bygga 14 platser sjukhem i läkarhuset Vällingby. Detta måste vägas in vid förvaltningens planering för hur många platser som ska byggas om på Hässelgården. Förvaltningen planerar att ha ett ärende till nämnden framme i mars.

I frågan om korttidsvård ställer sig stadsdelsförvaltningen mycket tveksam till förslaget att omvandla samtliga korttidsplatser på Råcksta- vård och omsorgsboende till permanenta platser för att sedan vara hänvisade till Fristads sjukhem. Det finns idag en uttrycklig önskan hos många av dem som vårdar sina anhöriga i hemmet att med hjälp av lokaltrafik på kort tid kunna ta sig till det vård- och omsorgsboende där den anhörige vistas för att hälsa på. Risken är att vissa skulle avstå möjligheten till avlastning om de endast var hänvisade till avlastning utanför stadsdelen.

Vidare delar inte stadsdelsförvaltningen Äldreförvaltningens bedömning att antalet korttidsplatser kommer att öka. Stadsdelarna har i Västerort de senaste åren minskat antalet platser. Förvaltningen gör bedömningen att korttidsvård framförallt ska erbjudas som avlastning och växelvård. I andra fall är risken att akutsjukhusen skriver ut direkt istället för att skriva remiss till geriatrik.

Då rehabiliteringsansvaret och läkarinsatserna är primärvårdens ansvar på korttidsboende, är det förvaltningens erfarenhet att brister i rehabiliteringen på korttidsboende innebär att tiden för insatserna fördröjs. Rehabilitering i hemmet är oftast ett bättre och snabbare sätt att få igång funktionerna.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Håkan Wahlén m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingegerd Axelsson Le Douaron (mp), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig i stora drag bakom äldreförvaltningens förslag till planering för boenden för äldre i Stockholms stad. Förslaget anger en inriktning och ett antal osäkra faktorer finns. Förvaltningen har följande synpunkter på förslaget:

- En viktig aspekt att ta hänsyn till är vilka vård- och omsorgsboenden som är lämpliga att upphandla för entreprenaddrift och vilka som är mindre lämpliga utifrån behovsprognos, fastighetens ägare, underhållsbehov och driftekonomi. Förvaltningen instämmer i att ett nära samarbete mellan stadsdelsförvaltningarna och fastighetsägarna ska ske när förändringar övervägs. Ett nära samarbete mellan stadsdelsförvaltningarna och andra intressenter kring tillgänglighetsfrågor och sociala mötesplatser är enligt förvaltningen en förutsättning för att minska behov av hemtjänst och senarelägga eventuell flytt till särskilt boende.

- Äldreförvaltningens uppfattning att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats överensstämmer med stadsdelsförvaltningen syn på korttidsvård. Att korttidsvård ska tillgodoses i den egna regionen och att det ska finnas olika inriktningar är också

angeläget. Gränsdragningen gentemot landstinget vad gäller rehabilitering måste dock klargöras så att inte korttidsvården används som ett sätt att tillgodose behov av rehabilitering. Stadsdelsförvaltningen ställer sig bakom äldreförvaltningens förslag om att staden ska ha en gemensam hållning gentemot Länsstyrelsens kritik av enheter för korttidsvård som saknar fullvärdiga lägenheter.

- I förslaget uppmärksammas att det kan finnas för få incitament för stadsdelsnämnder och privata vårdgivare att starta så kallade profilboenden. Det stämmer överens med förvaltningens uppfattning. Förvaltningen konstaterar att det i ärendet inte presenteras någon lösning på detta problem.

- Inom staden finns en brist på speciella boenden för äldre med psykiska (och ibland även fysiska) funktionsnedsättningar. Framför allt för personer som bott i olika boendeformer innan de fyllt 65 år eller varit psykiskt funktionsnedsatta under stora delar av sitt liv. Dessa personer kräver ofta personal med specialutbildning. En annan grupp som bör lyftas fram är personer med utvecklingsstörning som kan ha svårt att bo kvar i sin gruppbostad om de drabbas av exempelvis demenssjukdom då personalen ofta saknar den kompetensen. För att tillgodose dessa behov anser förvaltningen att stadens stadsdelsförvaltningar i samarbete med Socialtjänstförvaltningen, utifrån de behov som finns, planerar och startar dessa boenden. Även här måste incitament finnas för den stadsdel som ska driva verksamheten.

- Förvaltningen instämmer i äldreförvaltningens förslag att äldrenämnden bör sammanställa de fem regionernas boendeplaner och göra en samlad bedömning av stadens behov som blir riktningsgivande för stadsdelsnämnderna efter beslut i kommunfullmäktige. Äldreförvaltningen skriver också att äldrenämnden bör få en tydligare roll men vilken framgår inte. Innan fullmäktige beslutar om riktningen för äldreboendeplaneringen bör man avvakta och dra erfarenheter av valfrihetssystemet. Blev det som man trodde eller skedde det flyttningar inom staden som stadsdelsförvaltningarna eller äldreförvaltningen inte kunde förutspå?

- Förvaltningen instämmer i att eftersom planering av äldreboenden i nyproduktionsområden bör samordnas med annan bostadsbebyggelse i områdena så bör kommunfullmäktige uppdraga åt Stockholm stadshus AB att vid behov samordna nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden. Kommunfullmäktige bör även ge exploateringsnämnden i uppdrag att bevaka och säkerställa att markanvisning vid behov sker för nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden.

- Enligt såväl USK som Solving, Bohlin & Strömberg minskar behovet i centrala staden på kort sikt. USK:s nya prognos visar på ett väsentligt lägre behov än den tidigare prognosen. Om inte köpen från externa utförare ska minska på kort sikt behövs avveckling i denna region. Det är i centrala staden som det finns överskott. Kungsholmens stadsdelsnämnd har redan genomfört en långsiktig avveckling och omstrukturering av vård- och omsorgsboenden. Äldreförvaltningen föreslår inte heller några ytterligare förändringar inom Kungsholmens stadsdelsområde utan pekar på några tänkbara objekt i övriga stadsdelar.

- På grund av de många osäkerhetsfaktorer som just nu råder kring boendefrågor som beskrivits i ärendet, är det svårt att fastställa en exakt plan för stadens vård- och omsorgsboenden. Å ena sidan skriver äldreförvaltningen att behoven totalt sett ökar mellan 2020 och 2030 men å andra sidan kan det i vissa fall finnas behov av att avveckla boenden. Förvaltningen vill här understryka vikten av att de boenden som föreslås avvecklas kan återtas som vård- och omsorgsboenden när behov återigen uppstår samt att det är viktigt att noga följa behovsutvecklingen så att eventuella nya ställningstaganden kan ske över tid.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordföranden Lars Arell (s) och ledamoten Hans Enroth (v), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Hanna Broberg (m) och ledamoten Rickard Ydrenäs (fp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Ersättningsutlåtande gjordes av Cecilia Önfelt (c), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig till största delen bakom äldrenämndens förslag till planering för äldres boende i Stockholm.

Stadsdelsförvaltningen anser att äldreförvaltningen särskilt bör beakta följande synpunkter inför planeringen av boenden för äldre.

Planeringsförutsättningarna kan ganska omgående komma att förändras på grund av äldreboendedelegationens slutbetänkande som presenterades i slutet av december 2008. Detta gäller i första hand den form av mellanboende, så kallade trygghetsbostäder, som föreslagits i delbetänkandet. Planeringen kan då behöva revideras med tanke på att servicehusen kan bli aktuella för ombyggnation till trygghetsbostäder.

En annan stor osäkerhetsfaktor är hur LOV, den nya lagen om valfrihet, kommer att påverka äldreboendepaneringen. På längre sikt kan lagen leda till att det krävs en strukturförändring av stadens vård- och omsorgsboende.

Stadens nya riktlinjer för biståndshandläggning hade ännu inte slagit igenom i prognosen. Utöver riktlinjerna kan förvaltningen även se en förändrad rättspraxis där större hänsyn tas till den enskildes ålder och upplevelse av otrygghet. Konsekvenserna av detta kan innebära att behovet av antalet platser med heldygnsomsorg ökar.

En konsekvens av valfrihetssystemet är ett större krav på flexibilitet i planeringen av boende för äldre. Faktorer som påverkar valet går inte alltid att förutse. Norrmalm är ett eftertraktat stadsdelsområde vid valet av vård- och omsorgsboende. Dels vill de äldre bo kvar i stadsdelen, dels vill många närstående att den äldre skall flytta till stadsdelen utifrån det centrala läget och de goda kommunikationerna. En beredskap för omstrukturering och ombyggnation/ nybyggnation bör därför finnas inom stadsdelsområdet.

En viktig aspekt att ta hänsyn till är vilka vård- och omsorgsboenden som är lämpliga att upphandla för entreprenad och vilka som är mindre lämpliga utifrån behovsprognos, fastigheternas ägare, underhållsbehov och driftsekonomi.

Äldrenämndens uppfattning att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats överensstämmer med stadsdelsförvaltningen syn på korttidsvård. Att korttidsvård ska tillgodoses i den egna regionen och att det ska finnas olika inriktningar är också angeläget. Stadsdelsförvaltningen ställer sig bakom äldrenämndens förslag om att staden ska ha en gemensam hållning gentemot Länsstyrelsens synpunkter på enheter för korttidsvård som saknar fullvärdiga lägenheter.

Planeringen inom den nya regionen, Innerstaden, måste påbörjas omgående för att kunna möta de äldres behov på kort sikt.

Äldreförvaltningen menar att Sabbatsbergsbyn är i stort behov av underhåll. Stadsdelsförvaltningen anser dock att lokalerna är i förhållandevis gott skick. Däremot saknar 66 av de 106 lägenheterna egna kök men samtliga har egna badrum. I äldreförvaltningens tjänsteutlåtande uppges att stadsdelsförvaltningen inte anmält behov av något boende för äldre i Norra stationsområdet. Planeringsprocessen för Norra stationsområdet omfattar två perioder, en med byggstart 2010 och en med byggstart 2017. Stadsdelsförvaltningen har för den period som startar 2017 beskrivit behov av ett vård- och omsorgsboende med ca 60 platser.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari

2009 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av Abebe Hailu m.fl. (s), Jakob Dencker m.fl. (mp) och Gunilla Bhur m.fl. (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Anders Tilly (kd). Ledamot Bhuran Yildiz m.fl. (fp) anslöt sig till detta uttalande, *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Planeringen för vård- och omsorgsboenden och servicehus sker genom samarbete regionsvis mellan stadsdelsnämnderna. Förvaltningen har därför diskuterat ärendet med representanter för stadsdelsförvaltningarna Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby och Bromma som tillsammans med Rinkeby-Kista utgör region Västerort.

Heldygnsomsorg

Den 1 juli 2008 införde staden valfrihetssystem för vård- och omsorgsboende. Den enskilde har därmed möjlighet att själv kunna välja mellan de platser som dels finns i stadens regi, dels på entreprenadavtal med staden, dels de platser som ingår i det ramavtal med köp av enstaka platser som staden har tecknat. Målsättningen är att samtliga vård- och omsorgsboenden, exklusive servicehus, som idag drivs i egen regi ska vara föremål för upphandling inom en femårsperiod. Staden genomför med anledning härav årliga entreprenadupphandlingar. Under år 2008 ingick Akalla vård- och omsorgsboende som en enhet i den av staden genomförda entreprenadupphandlingen och drivs nu av entreprenör. Återstående två enheter med vård- och omsorgsboenden i egen regi inom stadsdelsområdet, den ena i Rinkeby och den andra i Kista, kommer att ingå i den entreprenadupphandling som staden genomför under år 2009.

Äldreförvaltningen har i samråd med stadsledningskontoret och Micasa fastigheter genomfört en inventering av servicehusens status. Fastighetsägaren Micasa fastigheter har därvid redovisat ett stort eftersatt underhåll bl.a. vad avser Rinkeby vård- och omsorgsboenden/servicehus. Fastigheten har exempelvis behov av stambyte. Med anledning av att nämndhuset i Rinkeby tomstälts, då förvaltningen flyttat till nya lokaler i Kista, har förslag framlagts om att främst Rinkeby vård- och omsorgsboende flyttar till denna fastighet. Detta skulle innebära ett billigare alternativ än en ombyggnad av det nuvarande servicehuset, där nuvarande vård- och omsorgsboenden är inrymda. Ett behov av temporära lokaler för evakuering av de boende skulle även kunna undvikas. Flyttningen medför dock att servicehuslägenheter avvecklas, då dessa inte ryms i den nya fastigheten. Fastighetsägaren Micasa genomför en projektering för att se över möjligheten att omstrukturera den nya fastigheten till funktionella boenden med heldygnsomsorg för äldre.

Inom stadsdelsområdet finns i nuläget en viss överkapacitet vad gäller plats med heldygnsomsorg. Hur valfriheten därtill i en förlängning kan komma att påverka balansen mellan tillgång och efterfrågan är mycket svårt att bedöma. Erfarenheten säger dock att många äldre väljer en bostad i sitt närområde, varför det är av vikt att det finns ett varierat utbud av boenden för äldre med god kvalitet inom regionen.

Behovet av platser med heldygnsomsorg skiljer sig åt mellan de stadsdelsområden som ingår i region Västerort. Bedömningen är dock att behovet som helhet och över tid i stor utsträckning bör kunna tillgodoses inom regionen genom köp av plats främst mellan de närliggande stadsdelsområdena. Någon säker behovsprognos är inte möjlig att ställa bl.a. med anledning av den enskildes möjlighet att kunna välja bostad utifrån valfrihetsmodellen.

Korttidsvård

Äldreförvaltningen framhåller i sitt tjänsteutlåtande att behovet av korttidsvård ökar i takt med att allt fler äldre kommer att bo kvar i sitt ordinära boende. Genom att satsa på korttids-

vård kan behov av permanentplats i vård- och omsorgsboende fördröjas eller till och med undvikas. Korttidsvård ska i första hand bedrivas på särskilda enheter och endast i undantagsfall inrymmas inom enheter för permanent boende. Enligt äldreförvaltningens mening bör behovet av korttidsvård i huvudsak tillgodoses inom den egna regionen. Istället för att genomföra resurskrävande ombyggnader i de boenden eller enheter som inte utgörs av fullvärdiga lägenheter, kan korttidsvård vara en alternativ verksamhet till permanentboende. I denna fråga bör staden ha en gemensam hållning gentemot Länsstyrelsen, enligt äldreförvaltningens mening.

Korttidsvård bör fylla såväl behovet av avlastning och växelvård som behovet av en tillfällig placering efter sjukhusvistelse då en fördjupad utredning av den enskildes framtida behov föreligger. I stadens budget för år 2009 slås fast att Fristads sjukhem successivt omstruktureras för annan verksamhet så snart behovet av heldygnsomsorgsplatser tillgodoses på annat sätt. Äldreförvaltningen föreslår att Fristads sjukhem successivt omvandlas till korttidsboende. Samtliga fyra stadsdelsförvaltningar som ingår i region Västerort ser positivt på att korttidsplatser för växelvård och avlastning för regionen samlas och förläggs till Fristads sjukhem.

Servicehus/seniorboende/trygghetsboende

Rinkeby servicehus inrymmer förutom servicehusboende även Rinkeby vård- och omsorgsboenden. Som ovan redovisats har fastighetsägaren Micasa fastigheter redovisat ett stort eftersatt underhåll vad avser fastigheten. Förslag föreligger om att flytta verksamheten till de lokaler stadsdelsförvaltningen lämnat i stadsdelen. Detta skulle innebära ett billigare alternativ än en ombyggnad av det nuvarande servicehuset. Förslaget innebär dock att servicehuslägenheter måste avvecklas, då dessa inte ryms i den nya fastigheten. Förvaltningen bedömer att en viss avveckling av servicehuslägenheter är realistisk och nödvändig, då många äldre som bor i Rinkeby servicehus har få eller inga insatser och ett antal lägenheter därtill är tomställda. Äldre med behov av servicehuslägenhet kan erbjudas sådan i Kista servicehus, där också lediga lägenheter finns tillgängliga.

Enligt tidigare planering skulle tio lägenheter inom Akalla seniorboende avsättas för servicehusboende i takt med att lägenheter på ett härför avsett våningsplan tomställs. Någon efterfrågan av servicehusboende i Akalla har under åren inte uppkommit, varför förvaltningen har funnit att det inte föreligger ett behov av servicehuslägenheter i Akalla. Enligt förvaltningens bedömning kan stadsdelsområdets behov av servicehuslägenheter tillgodoses inom Kista servicehus.

Kista servicehus inrymmer förutom servicehuslägenheter också vård- och omsorgsboenden med olika inriktning. Inom stadsdelsområdet finns ett stort behov av att tillskapa funktionella boenden för äldre personer med psykiatrisk problematik. Förvaltningen planerar därför att ta tillvara tomställda lokaler inom Kista servicehus för att omstruktureras till sådana boenden. Vidare kan konstateras att det vid en eventuell avveckling av servicehuslägenheter i Rinkeby kommer att finnas ett behov av att servicehuslägenheter finns att tillgå i Kista servicehus. Inom en överskådlig framtid ser förvaltningen det därför inte som ett alternativ att delar av Kista servicehus, som äldreförvaltningen föreslår, byggs om till heldygnsomsorg, för att möta en eventuella ökad efterfrågan i regionen.

Förvaltningen är vidare positiv till äldreförvaltningens förslag om att nuvarande Rinkeby servicehus, efter nödvändiga renoveringar, omvandlas till seniorboende/trygghetsboende. I stadens budget för år 2009 har kommunfullmäktige medgivit Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd att fatta beslut om detta. Ett sådant beslut förutsätter att kommunfullmäktige först fastställt hur dessa mellanboendeformer ska definieras.

Utöver vad som ovan kommenterats ställer sig förvaltningen bakom de av äldreförvaltningen i ärendet i övrigt presenterade förslagen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningarna inom Region Östra Söderort instämmer i stort i äldrenämndens planering av boenden för äldre i Stockholms stad. Förvaltningarna ser positivt på att staden ska verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå.

I äldrenämndens förslag redovisas att det finns 1050 befintliga platser i Region Östra Söderort. Stadsdelsförvaltningarna har uppdaterat dessa uppgifter och finner att det i dagsläget finns 1014 platser på vård- och omsorgsboende i kommunal regi/entreprenad inom regionen. Enligt planerna på ombyggnation av Farsta vård- och omsorgsboende kommer de befintliga platserna att minska med ytterligare 74. Micasa planerar för att hyra ut ett av husen till enskild vårdgivare för inrättande av äldreboende.

På Stureby vård- och omsorgsboende planeras för att göra om dubbelrummen till enkelrum under 2009. Med dessa förändringar medräknade kommer 924 platser i kommunal regi, inklusive entreprenad, att finnas i Östra Söderort. Inom regionen finns sex enskilda vårdgivare med totalt 451 platser.

Åsens ålderdomshem är avvecklat och stadsdelsförvaltningen har sagt upp lokalerna, som i dagsläget fungerar som evakueringslokal för Älvsjö stadsdelsnämnd. Micasa planerar för att hyra ut lokalerna till enskild vårdgivare för inrättande av äldreboende. Antal platser är för närvarande okänt.

De tre stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort har redovisat varsin prognos av behovet av vård- och omsorgsboende till och med 2017. I uträkningarna har förvaltningarna dels använt sig av befolkningsprognoser från USK, dels uppgifter om hur stor andel av personer över 65 som idag är i behov av en plats på vård- och omsorgsboende. I uträkningarna har hänsyn tagits till att behovet ser olika ut för olika åldersgrupper från 65 år till 95 år och över.

- I Farsta kommer behovet av platser att öka från 555 år 2009 till 564 platser år 2017.
- I Enskede-Årsta-Vantör kommer behovet av platser att minska från 690 år 2009 till 624 platser år 2017.
- I Skarpnäck kommer behovet av platser att minska från 353 år 2009 till 300 platser 2017.

	2009	2011	2013	2015	2017
Farsta	555	565	566	565	564
E-Å-V	690	691	670	644	624
Skarpnäck	353	355	335	311	300
totalt	1598	1611	1571	1520	1488

Sammanlagt kommer behovet i regionen att minska med 110 platser till 2017.

Äldrenämnden föreslår att det efter de rekommenderade förändringarna bör avvecklas yt-

terligare ca 90 platser i regionen till år 2020 samt att de stadsdelsnämnder som ingår i Region Östra Söderort tillsammans utreder vilket eller vilka vård- och omsorgsboenden som är mest lämpliga att avveckla.

Efter att stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort har uppdaterat antalet befintliga platser samt det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden inom regionen görs bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ser i dagsläget inte något behov av att avveckla Skogsgläntans boendeenhet. Enheten har utökats med två platser för att sänka driftskostnaderna och omfattar nu 31 lägenheter.

I förslaget framkommer att det i regionen i mars 2008 fanns 35 tomma servicehuslägenheter. Detta stämmer inte i nuläget då Skarpnäck inte har några tomma servicelägenheter och Enskede-Årsta-Vantör istället har en liten kö. På Edö servicehus är det inte längre problem med att hyra ut enrumslägenheterna och de fyra lägenheter som idag står tomma är under renovering.

Enskede-Årsta-Vantör planerar att inom Enskededalens servicehus ta åtta lägenheter i anspråk för ett gruppboende inom socialpsykiatri.

Förvaltningarna föreslår att respektive stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningarnas gemensamma tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att godkänna remissvaret.

Reservation anfördes av Liliane Svensson (s) för minoriteten (s), (v), (mp), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Det är angeläget att staden har en samlad och gemensam plan för boenden för äldre i Stockholms stad. Den plan som äldreförvaltningen nu presenterar är ett viktigt led i arbetet med att få en helhetsbild över behov och tillgång på boenden i staden. För att planen ska vara aktuell bör den uppdateras årligen utifrån uppgifter som samlas in från stadsdelarna. Det vore också av stort intresse att närmare undersöka privata aktörers framtida planer. Frågan skulle kunna lyftas i branschrådet.

Enligt planen minskas efterfrågan på vård- och omsorgsboende med ca 350 platser (ca 5%) i Stockholms stad under perioden 2007-2016. Behovet och tillgången varierar dock i olika regioner. Förvaltningarna Hägersten-Liljeholmen, Skärholmen och Älvsjö instämmer i att det ska finnas olika boendeformer med god kvalitet i varje region. Samtidigt är det viktigt att se boendeformerna som en gemensam resurs för hela staden. Stadens totala utbud måste vara utgångspunkten för bedömningen av hur många platser som behövs. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Utbudet måste anpassas utifrån behov och efterfrågan, dels för att kunna tillgodose de äldres behov av moderna och funktionella boenden dels för en effektiv användning av stadens medel för äldreomsorg. Det är viktigt att kostnaderna för äldreomsorgen går till att utveckla verksamheten och inte till onödiga lokalkostnader.

De äldre har också möjlighet att genom valfrihetsmodellen välja var man vill bo. Många äldre vill säkert kunna bo kvar i sin stadsdel, men det finns också äldre som vill flytta närmare sina anhöriga. Man kan också förvänta sig att äldre och deras anhöriga mer och mer kommer att välja boende utifrån kvalitet, välja populära boenden.

Trygghetsboende blir en ny boendeform, som på ett bra sätt kan komma att tillgodose äldres behov av trygghet, social samvaro och självständighet. Vid omstrukturering av servicehus till trygghetsboende, är det därför viktigt att välja servicehus som har ett bra läge med

närhet till affärer, service och kommunikationer.

Västra Söderort

Av äldreboendeplanen framgår att regionen år 2010 har ett behov av 980 platser i vård- och omsorgsboende (heldygnsomsorg), enligt USK. 2016 uppgår behovet till 925 platser (SBS) och 2020 till 970 platser, enligt USK. Vid oförändrat antal platser skulle detta innebära ett underskott på 87 permanenta platser 2010 och 81 permanenta platser 2020, enligt äldreboendeplanen. Med de förändringar som föreslås i äldreboendeplanen skulle det innebära ett underskott på 112 permanenta platser 2020.

Stadsdelsförvaltningarna har sammanställt utbudet av platser och servicehuslägenheter i regionen. Se bilaga 3. I regionen finns det 614 platser i vård- och omsorgsboende, som drivs i egen regi eller på entreprenad. Detta efter en avveckling med 72 platser vid Vårbergs vård- och omsorgsboende, som genomförs i september 2009. Det finns också 431 platser som drivs i enskild regi/privat regi (inklusive 48 platser som tillkommer i september 2009 i Sättra.) Detta innebär ett totalt utbud på 1045 platser i regionen. Av dessa är 82 korttidsplatser.

Det finns även privata aktörer som planerar för nya boenden i området, bl.a. ett profilboende med 30 platser vid Telefonplan inom Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd.

I Sättra, Skärholmens stadsdelsförvaltning kommer Kavat Vård AB att bedriva verksamhet med 48 platser för somatiskt sjuka personer från september 2009. Sandstugans äldreboende, som drivs av Carema omsorg AB, har flyttat in till tomställda lokaler inom Vårbergs vård- och omsorgsboende. Verksamheten bedriver 18 platser för äldre personer med demenssjukdom, 11 korttidsplatser för personer över 40 år samt lika många korttidsplatser för somatiskt sjuka personer över 65 år. Vårbergs vård- och omsorgsboende i Skärholmens stadsdel har platser för somatiskt sjuka personer, platser för personer med Huntingtons sjukdom samt korttidsplatser. Då boendestandarden inte motsvarar dagens krav så kommer de 72 platserna för personer med somatisk sjukdom att avvecklas under perioden februari till september 2009. De äldre kommer genom valfrihetsmodellen att kunna välja var de vill bo. Finns det önskemål om att bo kvar i stadsdelen så kommer de kunna erbjudas att flytta till Kavat Vård ABs boende som beräknas stå klart i september 2009. De 11 platserna för personer med Huntingtons sjukdom liksom korttidsplatserna kommer att finnas kvar på Vårbergs vård- och omsorgsboende även efter avvecklingen.

I äldreförvaltningens förslag står det;

”Ett hus med 35 lägenheter avvecklas i Skärholmens servicehus. Äldreförvaltningen anser att ett ev. stambyte och byten av hissar i de kvarvarande tre husen i Skärholmens servicehus bör göras innan, så att det hus som ska avvecklas kan användas för evakuering innan det avvecklas.” Skärholmens stadsdelsförvaltning förtydligar att en huskropp med 35 lägenheter har avvecklats i Skärholmens servicehus. I de kvarvarande huskropparna finns behov av stambyten samt byten av hissar.

I Älvsjö har ett av två hus på Långbrobergs servicehus hyrts ut till en privat vårdgivare som tillsammans med Micasa planerar ombyggnation till heldygnsomsorg.

Regionen är välförsörjd när det gäller servicehus med totalt 628 servicehuslägenheter. Förvaltningarna ställer sig därför positiva till en ev. omstrukturering av lämpliga servicehus till trygghetsboende i regionen.

Olika boendeformer som kan tillgodose de äldres behov, såsom seniorboende, trygghetsboende och servicehus samt en alltmer utvecklad hemtjänst med specialteam kan komma att innebära ett minskat behov av vård- och omsorgsboende.

Mot bakgrund av ovanstående är förvaltningarnas samlade bedömning att det inte finns behov av att utöka utbudet av vård- och omsorgsboenden i regionen under de närmaste åren. Förvaltningarna kommer även fortsättningsvis att tillsammans noggsamt följa behovet och anpassa utbudet utifrån efterfrågan.

En strategisk fråga för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, som också lyfts fram av äldreförvaltningen, är om heldygnsomsorgen ska flyttas från Kastanjen till Axelsberg. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd har tidigare presenterat ett inriktningsärende om ombyggnader och omstruktureringar vid Kastanjens äldreboende och f.d. Axelsbergs sjukhem samt en av huskropparna vid Axelsbergs servicehus. Delar av förslaget, avveckling av hus 3 och 4 vid Kastanjens servicehus, genomfördes 2008-03-31 efter godkännande från kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningen föreslår att frågan om ombyggnad av f.d. Axelsbergs sjukhem och del av servicehuset undersöks närmare innan beslut fattas av kommunstyrelsen. Gällande

Kastanjen står det i stadens budget för 2009 att boendet kan omstruktureras till trygghets-/seniorboende. Helydignsomsorgen flyttas till alternativa lokaler. Enligt stadens budget kan nämnden fatta slutligt beslut om Kastanjen. Omstruktureringar till exempelvis trygghetsboende förutsätter dock att kommunfullmäktige först fastställer hur denna mellanboendeform ska definieras.

Förvaltningen avser att presentera ett reviderat inriktningsärende om Kastanjens äldreboende och f.d. Axelsberg sjukhem och servicehus för stadsdelsnämnden i januari 2009, då också remissvaret behandlas av nämnden. Grundidén om att skapa ett "Äldrecentra" i Axelsberg med olika boendeformer, såsom seniorboende, servicehus och vård- och omsorgsboende kvarstår liksom att Kastanjens vård- och omsorgsboende flyttas till ett av Axelsbergs servicehus när det är klart. Axelsbergs servicehus har ett attraktivt läge med närhet till service och goda kommunikationer.

Inom Skärholmens stadsdelsnämnd startar under februari avvecklingen av 72 platser för personer med somatiska sjukdomar på Vårbergs vård- och omsorgsboende. De äldre kommer att erbjudas annat boende enligt valfrihetsmodellen.

I Älvsjö stadsdelsnämnd byggs Älvsjö sjukhem om och moderniseras, vilket kommer att vara klart till hösten 2009. Solberga vård- och omsorgsboende och Älvsjö vård- och omsorgsboende planeras att upphandlas och ingår i nämndens aktivitetsplan 2009.

Boendegaranti

Stadsdelsförvaltningarna har ingen egen åsikt gällande boendegaranti, utan följer stadens riktlinjer om att ta hänsyn till ålder vid bedömning av behovet av servicehusboende.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att godkänna remissvaret.

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan (s), ledamöterna Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Azad Hassan (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ann-Katrin Åslund (fp) för (fp), (m) och (kd), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 22 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det inte finns anledning att inom stadsdelen göra andra förändringar än den som föreslås. Fristad sjukhem är sedan länge föremål för diskussion med hänsyn till de brister som finns i lokalerna utifrån de regler som gäller för äldreboenden. I stadsdelen planeras ett privat vårdföretag att starta ett äldreboende som i princip skulle kunna tillgodose de behov av dygnetruntomsorg som beräknas finnas. I och med den genomförda valfriheten kan det också komma att bli fler äldre som väljer boende utanför stadsdelen vilket skulle bidra till möjligheten att avveckla sjukhemmet.

Förslaget att successivt göra Fristad sjukhem till ett korttidsboende är intressant. Förvaltningen förutsätter att förslaget bygger på att det blir ett korttidsboende för hela västerort eftersom det inte finns något större behov av sådana platser för stadsdelen än de sju platser vi har för närvarande. Även om sjukhemmet får annat användningsområde behöver antagligen en ombyggnad göras och då är det viktigt att finansiering av denna är klar. Det är viktigt att en tidsplan tas fram för avvecklingen och att det i den också görs klart vem som står för tomgångskostnaderna. Det är också viktigt att ta ställning till om verksamheten ska bedrivas som en kommunövergripande verksamhet eller om den från början ska läggas ut på entreprenad.

Hässelby-Vällingby har sedan planen gjorts fått föreläggande om att evakuera Hässelgården för eventuell ombyggnad. Detta innebär att stadsdelen behöver köpa platser på annat håll. I vår stadsdel finns idag några tomma lägenheter både på Fristad och på Tensta servicehus. Vi har även under hösten 2008 för första gången fått stora svårigheter att få alla lägenheter på vårt gruppboende i Tensta uthyrda. Även Fristad sjukhem har för första gången någonsin haft tom plats mer än någon enstaka vecka. Det finns idag i princip ingen kö till våra boenden. Vi skulle därför idag kunna bistå Hässelby-Vällingby med några boendeplatser.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande 2008-12-17.

Reservation anfördes av vice ordförande Jan Forsell m.fl. (s) samt ledamöterna Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Pia Toremar (c), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen konstaterar att äldreförvaltningens förslag till planering för äldres boende är genomarbetat och väl formulerat. Särskilt tydligt framkommer det antal osäkra faktorer som råder när det gäller planering av framtida behov. Stadsdelsförvaltningen ställer sig till största delen bakom huvuddragen i äldreförvaltningens förslag till planering för äldres boende i Stockholm.

Enligt stadsdelsförvaltningen bör följande synpunkter särskilt beaktas i äldreförvaltningens förslag till planering av boende för äldre.

- Planeringsförutsättningarna kan ganska omgående förändras på grund av äldreboendedelegationens slutbetänkande som presenteras i slutet av december 2008. Detta gäller i första hand den form av mellanboende, så kallade ”trygghetsbostäder”, som föreslagits i delbetänkandet. Planeringen kan då behöva revideras med tanke på att servicehusen kan bli aktuella för ombyggnation till ”trygghetsbostäder.
- En annan stor osäkerhetsfaktor är hur LOV, den nya lagen om valfrihet, kommer att påverka äldreboendeplaneringen. På längre sikt kan det leda till en strukturförändring av stadens vård- och omsorgsboende. En annan reflektion är att lagen på kort sikt ger stadsdelsnämnderna ökade kostnader men att de på längre sikt minskar.
- Ett scenario för äldre är att samhället inte kan erbjuda anpassade bostäder i samma utsträckning som idag. De äldre förväntas då ta ett större eget ansvar för sitt boende och själv planera så att bostaden är tillgänglighetsanpassad både i den inre och yttre miljön. Detta medför att kommunen måste vara mycket tydlig med var gränsen går mellan eget ansvar och samhällets ansvar.
- Stadens nya riktlinjer för biståndshandläggning har ännu inte slagit igenom i prognosen. Utöver riktlinjerna kan förvaltningen även se en förändrad rättspraxis där större hänsyn tas till den enskildes ålder och upplevelse av otrygghet. Konsekvenserna av detta kan innebära att behovet av antalet platser med heldygnsomsorg ökar.
- En konsekvens av valfrihetssystemet är ett större krav på flexibilitet i planeringen

av boende för äldre. Faktorer som påverkar valet går inte alltid att förutse. Det är inte bara den äldre som gör ett aktivt val utan även anhöriga deltar mera aktivt i valet. Inriktningen på verksamheten för de olika vård- och omsorgsboendena har stor betydelse vid valet. ”Ryktet” är en annan faktor som påverkar valet. Hittills har Södermalm varit ett eftertraktat stadsdelsområde vid valet av vård- och omsorgsboende dels eftersom många äldre vill bo kvar inom området dels för innerstadsläget som är attraktivt för anhöriga med tanke på kommunikationerna för besök hos de äldre. En beredskap för omstrukturering och ombyggnation/ nybyggnation bör därför finnas inom stadsdelsområdet.

- En viktig aspekt att ta hänsyn till är vilka vård- och omsorgsboenden som är lämpliga att upphandla för entreprenad drift och vilka som är mindre lämpliga utifrån behovsprognos, fastigheternas ägare, underhållsbehov och driftekonomi.
- Äldreförvaltningens uppfattning att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats överensstämmer med stadsdelsförvaltningen syn på korttidsvård. Att korttidsvård ska tillgodoses i den egna regionen och att det ska finnas olika inriktningar är också angeläget. Stadsdelsförvaltningen ställer sig bakom äldreförvaltningens förslag om att staden ska ha en gemensam hållning gentemot Länsstyrelsens kritik av enheter för korttidsvård som saknar fullvärdiga lägenheter.
- Inom Södermalms stadsdelsområde har det varit framgångsrikt att samla korttidsvården inom Hornstulls vård- och omsorgsboende. Erfarenheten av detta visar att korttidsvården kan bedrivas effektivt både ekonomiskt och kompetensmässigt. En annan fördel med samlad korttidsvård är att det går att vara flexibel med olika inriktningar utifrån de boendes diagnoser.
- Planeringen inom den nya regionen, Innerstaden, måste påbörjas omgående för att kunna möta de äldres behov på kort sikt.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 29 januari 2009 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s) och ledamoten Kenneth Rönnquist (mp), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Det är angeläget att staden har en samlad och gemensam plan för boenden för äldre i Stockholms stad. Den plan som äldreförvaltningen nu presenterar är ett viktigt led i arbetet med att få en helhetsbild över behov och tillgång på boenden i staden. För att planen ska vara aktuell bör den uppdateras årligen utifrån uppgifter som samlas in från stadsdelarna. Det vore också av stort intresse att närmare undersöka privata aktörers framtida planer. Frågan skulle kunna lyftas i branschrådet.

Enligt planen minskas efterfrågan på vård- och omsorgsboende med ca 350 platser (ca 5 %) i Stockholms stad under perioden 2007-2016. Behovet och tillgången varierar dock i olika regioner. Förvaltningarna Hägersten-Liljeholmen, Skärholmen och Älvsjö instämmer i att det ska finnas olika boendeformer med god kvalitet i varje region. Samtidigt är det viktigt att se boendeformerna som en gemensam resurs för hela staden. Stadens totala utbud måste vara utgångspunkten för bedömningen av hur många platser som behövs. Detta är särskilt viktigt i en situation då behovet först minskar under några år för att sedan öka. Utbudet måste anpassas utifrån behov och efterfrågan, dels för att kunna tillgodose de äldres behov av moderna och funktionella boenden dels för en effektiv användning av stadens medel för

äldreomsorg. Det är viktigt att kostnaderna för äldreomsorgen går till att utveckla verksamheten och inte till onödiga lokalkostnader.

De äldre har också möjlighet att genom valfrihetsmodellen välja var man vill bo. Många äldre vill säkert kunna bo kvar i sin stadsdel, men det finns också äldre som vill flytta närmare sina anhöriga. Man kan också förvänta sig att äldre och deras anhöriga mer och mer kommer att välja boende utifrån kvalitet och gott rykte.

Trygghetsboende blir en ny boendeform, som på ett bra sätt kan komma att tillgodose äldres behov av trygghet, social samvaro och självständighet. Vid omstrukturering av servicehus till trygghetsboende, är det därför viktigt att välja servicehus som har ett bra läge med närhet till affärer, service och kommunikationer.

Västra Söderort

Av äldreboendeplanen framgår att regionen år 2010 har ett behov av 980 platser i vård- och omsorgsboende (heldygnsomsorg), enligt USK. 2016 uppgår behovet till 925 platser (SBS) och 2020 till 970 platser, enligt USK. Vid oförändrat antal platser skulle detta innebära ett underskott på 87 permanenta platser 2010 och 81 permanenta platser 2020, enligt äldreboendeplanen. Med de förändringar som föreslås i äldreboendeplanen skulle det innebära ett underskott på 112 permanenta platser 2020.

Stadsdelsförvaltningarna har sammanställt utbudet av platser och servicehuslägenheter i regionen. Se bilaga 2. I regionen finns det 614 platser i vård- och omsorgsboende, som drivs i egen regi eller på entreprenad. Detta efter en avveckling med 72 platser vid Vårbergs vård- och omsorgsboende, som genomförs i september 2009. Det finns också 431 platser som drivs i enskild regi/privat regi (inklusive 48 platser som tillkommer i september 2009 i Sättra.) Detta innebär ett totalt utbud på 1045 platser i regionen. Av dessa är 82 korttidsplatser.

Det finns även privata aktörer som planerar för nya boenden i området, bl.a. ett profilboende med 30 platser vid Telefonplan inom Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd.

I stadsdelen Sättra inom Skärholmens stadsdelsförvaltning kommer Kavat Vård AB att bedriva verksamhet med 48 platser för somatiskt sjuka personer från september 2009. Sandstugans äldreboende, som drivs av Carema omsorg AB, har flyttat in till tomställda lokaler inom Vårbergs vård- och omsorgsboende. Verksamheten bedriver 18 platser för äldre personer med demenssjukdom, 11 korttidsplatser för personer över 40 år samt lika många korttidsplatser för somatiskt sjuka personer över 65 år.

Vårbergs vård- och omsorgsboende i Skärholmens stadsdel har platser för somatiskt sjuka personer, platser för personer med Huntingtons sjukdom samt korttidsplatser. Då boendestandarden inte motsvarar dagens krav så kommer de 72 platserna för personer med somatisk sjukdom att avvecklas under perioden februari till september 2009. De äldre kommer genom valfrihetsmodellen att kunna välja var de vill bo. Finns det önskemål om att bo kvar i stadsdelen så kommer de kunna erbjudas att flytta till Kavat Vård AB:s boende som beräknas stå klart i september 2009. De 11 platserna för personer med Huntingtons sjukdom liksom korttidsplatserna kommer att finnas kvar på Vårbergs vård- och omsorgsboende även efter avvecklingen.

I äldreförvaltningens förslag står det;

Ett hus med 35 lägenheter avvecklas i Skärholmens servicehus. Äldreförvaltningen anser att ett ev. stambyte och byten av hissar i de kvarvarande tre husen i Skärholmens servicehus bör göras innan, så att det hus som ska avvecklas kan användas för evakuering innan det avvecklas.

Skärholmens stadsdelsförvaltning förtydligar att en huskropp med 35 lägenheter har avvecklats i Skärholmens servicehus. I de kvarvarande huskropparna finns behov av stambyten samt byten av hissar.

I Älvsjö har ett av två hus på Långbrobergs servicehus hyrts ut till en privat vårdgivare som tillsammans med Micasa planerar ombyggnation till heldygnsomsorg.

Regionen är välförsörjd när det gäller servicehus med totalt 628 servicehuslägenheter. Förvaltningarna ställer sig därför positiva till en ev. omstrukturering av lämpliga servicehus till trygghetsboende i regionen.

Olika boendeformer som kan tillgodose de äldres behov, såsom seniorboende, trygghets-

boende och servicehus samt en alltmer utvecklad hemtjänst med specialteam kan komma att innebära ett minskat behov av vård- och omsorgsboende.

Mot bakgrund av ovanstående är förvaltningarnas samlade bedömning att det inte finns behov av att utöka utbudet av vård- och omsorgsboenden i regionen under de närmaste åren. Förvaltningarna kommer även fortsättningsvis att tillsammans noggrant följa behovet och anpassa utbudet utifrån efterfrågan.

En strategisk fråga för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, som också lyfts fram av äldreförvaltningen, är om heldygnsomsorgen ska flyttas från Kastanjen till Axelsberg. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd har tidigare presenterat ett inriktningsärende om ombyggnader och omstruktureringar vid Kastanjens äldreboende och f.d. Axelsbergs sjukhem samt en av huskropparna vid Axelsbergs servicehus. Delar av förslaget, avveckling av hus 3 och 4 vid Kastanjens servicehus, genomfördes 2008-03-31 efter godkännande från kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningen föreslår att frågan om ombyggnad av f.d. Axelsbergs sjukhem och del av servicehuset undersöks närmare innan beslut fattas av kommunstyrelsen. Gällande Kastanjen står det i stadens budget för 2009 att boendet kan omstruktureras till trygghets-/seniorboende. Heldygnsomsorgen flyttas till alternativa lokaler. Enligt stadens budget kan nämnden fatta slutligt beslut om Kastanjen. Omstruktureringar till exempelvis trygghetsboende förutsätter dock att kommunfullmäktige först fastställer hur denna mellanboendeform ska definieras.

Förvaltningen avser att presentera ett reviderat inriktningsärende om Kastanjens äldreboende och f.d. Axelsberg sjukhem och servicehus för stadsdelsnämnden i januari 2009, då också remissvaret behandlas av nämnden. Grundidén om att skapa ett "Äldrecentra" i Axelsberg med olika boendeformer, såsom seniorboende, servicehus och vård- och omsorgsboende kvarstår liksom att Kastanjens vård- och omsorgsboende flyttas till ett av Axelsbergs servicehus när det är klart. Axelsbergs servicehus har ett attraktivt läge med närhet till service och goda kommunikationer.

Inom Skärholmens stadsdelsnämnd startar under februari avvecklingen av 72 platser för personer med somatiska sjukdomar på Vårbergs vård- och omsorgsboende. De äldre kommer att erbjudas annat boende enligt valfrihetsmodellen.

I Älvsjö stadsdelsnämnd byggs Älvsjö sjukhem om och moderniseras, vilket kommer att vara klart till hösten 2009. Solberga vård- och omsorgsboende och Älvsjö sjukhem ingår i nämndens aktivitetsplan 2009.

Boendegaranti

Stadsdelsförvaltningarna har ingen egen åsikt gällande boendegaranti, utan följer stadens riktlinjer om att ta hänsyn till ålder vid bedömning av behovet av servicehusboende.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2009 att godkänna och överlämna detta tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamöterna Birgit Marklund Beijer (s), Per Hamnström (v) och Marion Sundqvist (mp), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 december 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till planering för äldres boende är nyanserat och väl formulerat och att hänsyn tagits till att frågorna om äldres boende är komplexa och framtiden oviss. Förvaltningen stödjer i allt väsentligt äldreförvaltningens förslag. Nedan ges kommentarer till vissa delar av förslaget.

I och med att allt fler äldre kommer bo kvar i den egna bostaden är det viktigt att det finns tillgång till trygga och anpassade bostäder. Det är angeläget att kommunen samarbetar med bostadsbolag, fastighetsägare och bostadsrättsföreningar i frågor kring tillgänglighet och sociala mötesplatser i det ordinarie boendet. I likhet med förslaget anser förvaltningen att frågan bör tas med i den fortsatta planeringen av boenden för äldre. Det är i sammanhanget viktigt att kommunen är tydlig med vad som ingår i det offentliga uppdraget och uppmuntrar människor att ta ställning till hur de vill bo när de blir äldre.

Förvaltningen ställer sig bakom äldreförvaltningens förslag att staden verkar för att det planeras in seniorboende/trygghetsboende för äldre i nyproduktionen samt att det är önskvärt att denna boendeform kan erbjudas i varje region. Som många undersökningar belyser så behövs en boendeform som är ett komplement till ordinärt boende och vård- och omsorgsboende där aspekter som trygghet, gemensamhetslokaler och god tillgänglighet är viktiga. Om den äldre får tillgång till seniorboende kan det bidra till att behovet av heldygnsomsorg skjuts upp eller uteblir.

Valfrihetssystemet ställer krav på flexibilitet i planeringen av att anpassa utbudet till efterfrågan. Det är viktigt att följa effekterna av valfrihetssystemet då det är den enskildes val som avgör var eventuellt överutbud av platser finns. Boendets inriktning och ”rykte” är faktorer som påverkar valet och att de flesta äldre vill bo kvar inom sitt tidigare bostadsområde. Köerna till boendena inom Östermalm är relativt korta och behoven kan tillgodoses förhållandevis snabbt. Bedömningen att en beredskap för omstrukturering behövs inom innerstadsregionen för att möta de minskade behoven på kort sikt. Förvaltningen är positiv till att Södermalm inkluderas i region Innerstaden då det ger goda förutsättningar för planering av platserna.

Som förslaget belyser så anser förvaltningen att korttidsvård är en viktig strategisk och ekonomisk insats för att fördröja eller i vissa fall undvika behov av heldygnsomsorg. Förvaltningen ser ett ökat behov av korttidsvård och anser att det är angeläget att detta tillgodoses på särskilda enheter inom den egna regionen.

Förvaltningen stödjer förslaget att lämpliga vård- och omsorgsboenden omdisponeras till annan verksamhet i avvaktan på att behoven åter ökar. För att möjliggöra denna lösning är det, som äldreförvaltningen påpekar, viktigt att noga överväga vilka boenden som är lämpliga att upphandla utifrån underhållsbehov, driftsekonomi etc. Inom förvaltningen så pågår för närvarande utredning om att bygga en förskola i entréplanet på Rio vård- och omsorgsboende. En ombyggnation skulle leda till att minska det totala antalet platser med någon eller några lägenheter samt effektivisera nyttjandet av lokalytor.

Som äldreförvaltningen konstaterar är det många faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av hur behoven kan komma att tillgodoses, bland annat har hemtjänsten under senaste åren utvecklats till att klara av mycket omfattande omvårdnadsbehov. Stadens nya riktlinjer för boståndshandläggning anger att otrygghet och ålder ska ges större hänsyn vid bedömningen av servicehusboende. Förvaltningen har till viss del märkt av att detta oftare beaktas i den rättspraxis som tillämpas och menar att detta kan behöva ges en större vikt i bedömning av hur behoven kan komma att tillgodoses. En annan faktor är ökande antal utomkommunala ansökningar till följd av att valfrihetssystemet försvårar för andra kommuner att köpa platser inom Stockholms stad.

När det gäller specialinriktad heldygnsomsorg förespråkar förvaltningen en gemensam diskussion och inventering. Som äldreförvaltningen lyfter fram att det kan finnas för få incitament för bl.a. privata vårdgivare att starta profilboenden då de ofta är dyrare och efterfrågan kan variera över tid.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Micasa Fastigheter har från kommunstyrelsen mottagit ärendet ”Planering för boen-

den för äldre i Stockholms stad” på remiss. Följande yttrande daterat 20 januari 2009 kommer att anmälas i efterhand vid styrelsens sammanträde den 3 mars 2009.

Äldreförvaltningen har tagit fram ett omfattande underlag för planeringen av boenden för äldre i Stockholms stad vilket är betydelsefullt för den planering som Micasa Fastigheter har som fastighetsägare.

Enligt de behovsanalyser som Solving, Bohlin och Strömberg och äldreförvaltningen genomfört framgår att behovet av vård- och omsorgsplatser kommer att minska fram till år 2020, för att därefter öka. Inom de kommande åren föreslås därför en omstrukturering av ett antal vård- och omsorgsboenden.

För Micasa Fastigheter innebär det att fastighetsbeståndet måste anpassas på kort och lång sikt. I det långsiktiga perspektivet innebär det att se över fastighetsinnehavet. Detta för att bättre kunna möta de ändrade behoven för staden och dess verksamheter, men också för att finna nya användningsområden och hyresgäster för fastigheter som tomställs i avvaktan på den behovsökning av antalet vård- och omsorgsplatser som väntas ske från 2020. Bolaget kommer också att genomföra riskanalyser för att belysa vilka möjligheter respektive hinder som kan finnas vid en eventuell omstrukturering av fastigheterna.

Många av de åtgärder som kommer att vidtas inom bolaget anges i det beslut om en långsiktig strategi för Micasa Fastigheter som antogs i koncernstyrelsen 2008-12-15. Enligt denna ska bolaget arbeta fram en underhållsplan samt utarbeta en förvaltningsplan för respektive fastighet utifrån behov av vård- och omsorgsboenden. Vidare ska bolaget tillsammans med staden utreda möjligheten att erbjuda trygghetsboende, omvandla servicehus till seniorboende samt eventuellt tillsammans med stadens bostadsbolag, om behov påvisas, nyproducera äldreboenden/seniorboenden. Bolaget ska också enligt den långsiktiga strategin försälja fastigheter som nyttjas för annan verksamhet än vård och omsorg, sälja fastigheter som på sikt skall avvecklas avseende omsorgsverksamhet eller överföra dessa till stadens övriga bostadsbolag samt i samarbete med stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB revidera ramavtalet.

Det underlag som äldreförvaltningens boendeplanering utgör samt beslutet om en långsiktig strategi för bolaget kommer att ligga till grund för de åtgärder som Micasa Fastigheter avser att genomföra.

Då det finns många osäkerhetsfaktorer i planeringen av boenden för äldre i Stockholms stad bör underlaget från äldreförvaltningen ses som en inriktning som årligen får revideras utifrån stadsdelsnämndernas planering och behov.

Micasa Fastigheter anser därför som ett led i stadens planering på medellång och längre sikt att äldreförvaltningen och/eller stadsledningskontoret, får ansvaret för att ta fram planer för hur behoven av vård- och omsorgsboenden ska tillgodoses. Planeringen idag på stadsdelsförvaltningsnivå är allt för kortsiktig och riskerar därför att ur ett fastighetsperspektiv kosta betydligt mer än nödvändigt.

Genom en mer övergripande och långsiktig planering på central nivå kan lokalanpassningarna göras på ett för staden kostnadseffektivare sätt. Samtidigt får staden ett genomgripande helhetsperspektiv som stöd för den framtida boendeplaneringen.

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens pensionärsråd har vid sitt sammanträde den 7 oktober 2008 tagit del av ärendet och gjorde följande uttalande.

KPR finner att äldreförvaltningens utlåtande är i allt väsentligt nyanserat och väl avvägt, inte minst med hänsyn till att frågorna om äldres boende är komplexa och framtiden oviss.

Särskilt vill vi understryka vad förvaltningen anför om förslagets karaktär: de ska ”ses

som en form av inriktning som i vissa delar behöver utredas vidare innan definitivt ställningstagande kan ske för respektive boende som berörs av förslagen” (s 3). ”När planen fastställts”, heter det vidare, ”blir den riktninggivande för stadsdelsnämnderna”.

Vi instämmer också i äldreförvaltningens mening (s 20) att äldrenämnden bör få en tydligare roll: ”Stadsdelsnämnderna bör alltså ha till uppgift att regionvis planera hur behovet av särskilda boendeformer och andra kategoribostäder för äldre ska tillgodoses på medellång sikt. Äldrenämnden bör sammanställa dessa planer och göra en samlad bedömning av stadens behov.” KPR menar att en sådan uppgift inte kan fullgöras på annan plats i stadens politiska organisation och att den blir en avgörande provosten för nämndens tyngd och status. Det gagnar stadens äldre invånare.

KPR utgår vidare från att stadsdelsnämnderna och deras pensionärsråd får utrymme och resurser för att ta sitt viktiga ansvar i den fortsatta planeringen. I det följande tar vi därför inte ställning till planeringen för de olika regionerna utan uppehåller oss, som sig bör, vid principer, övergripande frågor och planeringslinjer på längre sikt.

Prognoser och preferenser

Vi inser att prognoser om befolkningsutvecklingen måste ingå i underlaget för all planering av kommunal verksamhet. Men vi vet också att alla prognoser är definitionsmässigt osäkra. När det gäller äldre människor presenteras ofta olika scenarier om livslängd och hälsotillstånd, beroende på bland annat livsstilsförändringar och medicinska framsteg. Den största osäkerheten gäller människors framtida önskemål och preferenser, oavsett hur många enkäter man gör i dag. En pigg sextioåring har svårt att föreställa sig att han ganska snart kan behöva vård, omsorg och ett anpassat boende.

Våra slutsatser är att prognoser inte blint får styra planeringen för äldres boende och att enkätsvar är tidsbundna och kan leda vilse. Tendenser och sannolika framtidsbilder kan man få, och visst bör de få påverka planeringen. En annan väsentlig slutsats är att man inte permanent bör dra undan befintliga äldrebostäder från bostadsbeståndet (utom när de är undermåliga och inte låter sig byggas om till fullvärdigt boende). Vid svackor i behoven bör man övergångsvis pröva annan användning av bostäderna. Därmed kan man bibehålla handlingsfrihet när behoven åter ökar. Vi stöder alltså vad äldreförvaltningen skriver överst på s 12.

Upphandling och entreprenader

Vi vill understryka förvaltningens resonemang (s 13) om entreprenader och deras roll i planeringen. ”Äldreförvaltningen anser mot denna bakgrund att det noga bör övervägas vilka boenden som är lämpliga att upphandla för entreprenaddrift och vilka som är mindre lämpliga”, skriver förvaltningen. Det är ett klokt och nödvändigt förhållningssätt. Detta aktualiserar också våra tidigare invändningar mot långa avtalstider liksom vårt krav att staden – som ju bär det yttersta ansvaret – måste upprätthålla sin kompetens genom att driva en avsevärd del av boendena i egen regi.

Korttidsvård

KPR delar uppfattningen att behovet av korttidsvård kommer att öka. Som förvaltningen skriver fyller korttidsvård såväl behovet av en tillfällig placering efter sjukhusvistelse som behovet av avlastning och växelvård. Framför allt med hänsyn till den sistnämnda funktionen är det enligt vår mening viktigt att boendet är mer hemlikt än sjukhusaktigt. Har vi en helt annan åsikt än äldreförvaltningen.

I samma fråga uttalade vi oss (2008-08-12) vid behandlingen av en remitterad motion om stadens korttidsboenden. Då framhöll vi ”att korttidsboende inte kan jämföras med sjukhusvård. KPR förordar att korttidsboende i största möjliga utsträckning ska vara enkelrum med eget hygienutrymme.”

Servicehus

Det kan vara rimligt att, som förvaltningen föreslår, avvakta äldreboendedelegationens slutbetänkande innan man tar ställning till servicehusens framtid. Under tiden kan vi ändå inte underlåta att förvåna oss över de många outhyrda lägenheterna, som uppges kosta staden ca 50 miljoner kronor per år (s 18). När en person beviljas bostad i servicehus, är vederbörande stadsdelsnämnd av ekonomiska skäl väldigt angelägen om snabb inflyttning. Men

tomma lägenheter ses tydligen som ett obetydligt problem. Somliga stadsdelsnämnder har mer eller mindre intagningsstopp i avvaktan bland annat på den planering som vi just nu behandlar. Det är inte acceptabelt.

KPR efterlyser i detta sammanhang en redovisning av effekterna av de nya riktlinjerna för boståndsbedömningen, såvitt avser ansökningar om rätt till bostad i servicehus.

Vad servicehusen kommer att kallas i framtiden vet vi inte. Däremot är vi alldeles säkra på att morgondagens pensionärer inte kommer att acceptera små enrumslägenheter på ålders höst, efter att under sina tidigare liv ha haft en god utrymmesstandard i sitt boende. Två rum och kök bör därför vara det normala när äldreboende byggs eller byggs om.

Ordinärt boende och nyproduktion

Vi vill med eftertryck instämma i äldreförvaltningens överväganden och förslag i fråga om bostadsanpassning och förbättring av tillgängligheten i den yttre miljön i många av stadens äldre bostadsområden.

Likaså bör staden, som förvaltningen föreslår, verka för att det planeras in olika former av boende för äldre i nyproduktionen, särskilt i de större nya utbyggnadsområdena. Alltför ofta glömmar man i planeringen att tillgodose behovet av äldreboende, utom möjligen stadsdelsnämndernas önskemål om vård- och omsorgsboenden. Särskilt saknas i planerna seniorboende med hyresrätt, något som ofta efterfrågas av pensionärer. Det är nödvändigt att staden använder sina egna bostadsföretag för att möta dessa önskemål.

Sammanfattningsvis

ställer KPR sig i stort sett bakom huvudlinjerna i äldreförvaltningens förslag till planering för äldres boende i Stockholm. Vi vill emellertid varna för en alltför stor tilltro till prognoser och tidsbundna enkäter. Planeringen ska vara flexibel och ange vida ramar för det konkreta genomförandet, så att avvägningar kan göras vid varje tillfälle med hänsyn till lokala förutsättningar och de äldres egna önskemål.

Slutligen vill vi framhålla hur viktigt det är att de äldres företrädare i stadsdelsnämndernas pensionärsråd ges möjlighet att delta i och påverka planeringen i sina områden.

RESERVATIONER M.M.

Äldrenämnden

Reservation anfördes av Leif Rönngren m fl (s), ledamöterna Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp) enligt följande

- Äldrenämnden godkänner i huvudsak förvaltningens förslag
- Äldrenämnden undersöker möjligheten för personer utan biståndsbeslut att kunna flytta in i servicehus
- Därutöver vill vi framföra följande
- Vi vill börja med att tacka för ett mycket bra tjänsteutlåtande och en väl genomförd utredning.

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

Vi delar självfallet KPR:s uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvär har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvär har väl fungerande korttids och växelårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots generösa riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Johan Heinonen, Inger Edvardsson, Jonas Svanfeldt och tjänstgörande ersättaren Elisabeth Kling (alla s) enligt följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

Vi delar självfallet KPR:s uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden.

Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvär har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötankande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvär har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots generösa

riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Magnus Dannqvist, ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson, Lennart Pöppel, Sonja Mogert (alla s), ledamöterna Rosa Lundmark (v), Jonas Eklund (mp) enligt följande

Utredningen är ambitiös och bör kunna vara ett bra underlag för planeringen. Samtidigt visar utredningen att det finns en rad osäkerhetsfaktorer som påverkar behovet av platser. Osäkerheten förstärks av att staden genomför mycket omfattande verksamhetsupphandlingar och därigenom lämnar ifrån sig möjligheten till ett samlat ansvar för verksamhetslokaler. Äldrenämnden bedömer att många äldre väljer en bostad i sitt närområde. Det är därför ett allvarligt ingrepp att möjligheten att välja kommunalt äldreboende i den egna stadsdelen gradvis minskar och helt saknas i vissa delar av staden.

En självklar del av stadens äldreboendeplanering bör vara att en avsevärd del av boendena ska drivas i kommunal regi och att kommunala äldreboenden ska finnas i alla stadsdelsområden.

Vi delar förvaltningens bedömning att ytterligare 90 platser inte behöver avvecklas. Det egentliga behovet ur brukarens perspektiv är förmodligen större, eftersom biståndsbedömningen har blivit striktare. Vi vet att äldre vill flytta till servicehus, men inte söker eftersom man räknar med avslag. Vi vet att en del äldre som vill till vård- och omsorgsboende hänvisas till servicehus och att en del som vill till servicehus hänvisas till utökad hemtjänst, dagverksamhet med mera. Behovet styrs med andra ord i hög grad av de ekonomiska resurserna och i mindre grad av de utökade riktlinjerna.

I ärendet framgår att MICASA planerar att hyra ut f.d. kommunala Åsens ålderdomshem till en privat vårdgivare. Med en sådan etablering kan ett överskott av platser ganska snart uppstå i området, vilket kan påverka beläggningen på närbelägna äldreboenden och medföra risk för nedläggningar.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), Mats E P Lindqvist (mp) och Inger Stark (v) enligt följande

- Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande
- Nämnden uppdrar åt förvaltningen att tillsammans med Äldreförvaltningen undersöka möjligheten för invånare utan biståndsbeslut att flytta in i servicehus
- Omedelbar justering
- samt att därutöver anför följande

I ärendet framkommer tydligt vilken stor osäkerhet som finns om det framtida behovet av platser på vård- och omsorgsboenden i de tre berörda stadsdelarna. Osäkerheten förstärks genom den privatisering som den moderatstyrda borgerliga majoriteten i SDN Farsta och i resten av staden genomför. De få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi blir brickor i ett ekonomiskt spel.

Vi delar självfallet Kommunstyrelsens Pensionärsråds uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Inte mindre än 90 platser föreslår Äldrenämnden ska avvecklas! Vi instämmer helt i stadsdelsförvaltningens förslag att inte avveckla 90 platser. Vi reagerar starkt över de skilda uppfattningar som de två förvaltningar har.

Staden och SDN Farsta har idag ett överskott på lägenheter i servicehus. En undersökning i staden om intresset för servicehus visar dock att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då de räknar med att få avslag. Vi vill att vår förvaltning tillsammans med Äldreförvaltningen utreder om äldre som inte kan bli föremål för biståndsbeslut ändå ska kunna flytta till ett servicehus. De kan vilja bryta social isolering, de kan bo nu utan hiss eller av andra skäl vilja byta bostadsmiljö. Dessa invånare, som inte är vårdkrävande, blir även en tillgång för andra boende i servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvär har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvär har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi noterar att en mycket stor skillnad mellan den moderatledda majoritetens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut om detta. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots på pappret generösare riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande samt är ett svek mot väljarna! Majoritetens riktlinjer och deras effekter för äldre talar tyvär sitt tydliga språk!

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Birgitta Holm m fl (m), Vladan Bošković (fp) och Bertil Fredriksson (kd) enligt följande

Vi delar äldrenämndens syn att planeringen för boenden för äldre i Stockholm är ett inriktningsärende för stadens planering under kommande år. Äldrenämndens förslag anger en riktning, men precis som äldrenämnden säger så måste stadsdelarna lösa detaljerna kring specifika boenden.

I en situation där andelen äldre-äldre tillfälligt minskar är det viktigt att både gasa och bromsa och utbudet måste anpassas till behov och efterfrågan. Det finns idag ett stort eftersatt underhåll på boendestandarden och via MICASA kommer nu boendestandarden på äldreboenden att öka.

Lokaler som under en tid inte behövs för äldreomsorg bör i första hand pröva att användas för andra ändamål. I framtiden måste byggande ske med variation likt det som sker i Amsterdam.

I Farsta är trenden en annan än övriga Stockholm och därför har stadsdelsförvaltningarna i Region Östra Söderort uppdaterat antalet befintliga platser och gjort bedömningen att det efter de föreslagna förändringarna inte finns något behov av att avveckla ytterligare 90 platser.

Skulle det visa sig att inriktningen visar sig felaktig så finns möjligheten med framtidsvisioner att omvandla dessa platser till annat ändamål.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg (v) enligt följande

Vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s) och ledamoten Kjell Marténg (v) reserverade sig mot beslutet med hänsyn till eget förslag.

Att avslå förvaltningens förslag till beslut

Att i övrigt hänvisa till den gemensamma reservationen av (s), (v) och (mp) i äldrenämnden.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Abit Dundar m.fl. (fp) och ledamoten Lars Svärd m.fl. (m) enligt följande

Alliansen har under den mandatperioden gjort stora satsningar inom äldreomsorgen och närmast ligger ytterligare en satsning i miljardklassen. Det är därför angeläget att från majoritetens sida särskilt lyfta fram några viktiga punkter vad gäller planeringen inom äldreomsorgen.

Det är bland annat viktigt att tydligare anpassa utbudet till behov och efterfrågan. Äldreboenden som inte behövs just nu bör i första hand pröva att användas för andra sociala ändamål, som exempelvis boenden eller resurser för funktionshindrade eller hemlösa. Lämpar sig inte lokalerna för detta bör de kunna prövas för studentbostäder. Det viktiga då är att lokalerna snabbt kan konverteras tillbaka när behoven ändras.

Kommunstyrelsen bör ta initiativ för att bevaka, säkerställa och samordna att även äldreboenden finns med i planeringen när nya områden ska bebyggas. Likaså är det viktigt att det stadsövergripande perspektivet i planeringen stärks. En stadsdel kan göra en bedömning om behov och prognoser som är korrekta utifrån stadsdelens behov, men det behöver inte säkert vara giltigt utifrån stadens. En stadsdel kan av ha förklarliga skäl att inte våga satsa på exempelvis nybyggnationer fastän det behövs ur ett stadsövergripande perspektiv. Det gäller då för både stadsdelen och kommunstyrelsen att ha ett tydligare uppdrag att se till helheten.

Slutligen vill vi framhäva vikten av behovet och betydelsen av trygghetsbostäder för att öka tryggheten och minska behovet av helse- och omsorgsomsorg. Det pågår nu ett arbete med att definiera vad trygghetsboendet i Stockholm ska innehålla vilket kommer att presenteras senare och som vi då får återkomma till.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s), ledamot Leif Larsson (v) och tjänstgörande ersättare Birgitta Wosse (mp) enligt följande

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar att

1. i huvudsak godkänna förvaltningens förslag
2. därutöver anför följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

Vi delar självfallet Kommunstyrelsen Pensionärsråds uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare. Vi anser även som nämndens pensionärsråd att det är viktigt att stadsdelens behov av boenden tillgodoses.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramarna som avsatts, innan man fastställer behovet. En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig

för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodose i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvär har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner.

Tyvär har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots på pappret generösare riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Håkan Wahlén m.fl. (s), Reijo Kittilä (v) och Ingegerd Axelsson Le Douaron (mp) enligt följande

Stadsdelsnämnden godkänner i huvudsak förvaltningens förslag till beslut samt därutöver anför följande:

Att planera för vård av äldre på lång sikt är vanskligt men det står helt klart att antalet äldre minskar på kort och medellång sikt medan det på lång sikt kommer att öka. Det går inte nu att förutsäga vilket vårdbehov 40-talisterna kommer att ha, teknisk och medicinsk utveckling kan göra att många fler kan bo kvar i sitt gamla boende.

Utredningen pekar ju också på många osäkerhetsfaktorer i prognoserna. För socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet är det synnerligen angeläget att då välja så flexibla lösningar som möjligt. Entreprenader löper över flera år och kan inte justeras under den tiden. Det är självklart att entreprenörerna garderar sig mot risker och ser till att få kostnadstäckning. Detta tenderar att leda antingen till dålig vård eller dyra lösningar, i värsta fall kan det bli en kombination.

Att lita till att marknaden förser oss med tillräckliga resurser ser vi som rent ansvarslost. Hur ställer man marknaden till svars om man inte uppfyller behoven. För Kungsholmens del, där det snart inte finns mera mark att bygga på, är det extra angeläget att slå vakt om tillgång till de fastigheter som behövs för framtida behov. Detta säkras endast genom att staden äger fastigheterna.

Som framgår av förslaget är den mest flexibla lösningen att driva äldrefrågor i egen regi. Då kan man snabbt öka eller minska utbudet efter behov. När fastigheterna inte behövs för

äldreomsorg måste de behållas i stadens ägo och användas så att de kan återgå till äldreomsorg när behov uppstår.

Idag är biståndsbedömningen för att få plats på äldreboende mycket restriktiv. Människor som på grund av ålder och rörelseproblem inte kan komma ut får avslag med motivering att de kan klara sig med hemtjänst. I ett läge med god tillgång på platser bör man kunna bevilja äldreboende av sociala skäl i större utsträckning än idag.

Vi ställer oss frågande till förslaget om lägre krav på lägenheternas utformning vid korttidsboende, särskilt om det gäller hygienutrymme. Där skall man ju ofta byta boende med krav på rengöring mellan varje brukare. Med tanke på de brister i hygien som har uppdragats på våra sjukhus och de risker för överföring av smitta som det för med sig anser vi det extra angeläget att ha lättstädade hygienutrymmen för korttidsboende.

Vi anser också att den som bott i många år i ett gruppboende inte skall behöva flytta vid 65 års ålder. Även om man har en utvecklingsstörning eller en allvarlig psykisk sjukdom skall man naturligtvis ha samma rätt som alla andra att bo kvar i sitt boende så länge detta är möjligt.

Vi vill särskilt instämma i förvaltningens förslag att man bör avvakta med beslut i fullmäktige tills man fått erfarenhet av valfrihetssystemet. Kanske innerstaden blir så attraktivt att vi bör behålla alla våra äldreboenden.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Lars Arell (s) och ledamoten Hans Enroth (v) enligt följande

”Det är svårt att sia – i synnerhet om framtiden” är ett citat ur tidningen Blandaren som dyker upp vid läsandet av rubricerat ärende, inklusive medskickat underlag.

Den förvirrande blandningen av benämningar på boende för äldre underlättar inte förståelsen för vad som avses. Pensionärsbostäder, trygghetsboenden, mellanboenden, servicehus, särskilda boenden, vård- och omsorgsboenden, sjukhem, ålderdomshem, boendegaranti, korttidsvård med olika inriktningar, demensboenden nämns i olika dokument.

Ovanpå denna mångfald av begrepp kan äldreboendedelegationens slutbetänkande, vars förslag presenterades i slutet av december 2008, medföra rejält ändrade planeringsförutsättningar. Förhoppningsvis medför delegationens förslag en upprensning bland alla dessa ord som ska beskriva boenden för äldre.

En annan osäkerhetsfaktor är att de nya riktlinjerna för biståndshandläggningen ger utrymme för en vidare tolkning av behovet av omvårdnad. Den sökandes ålder och upplevelse av trygghet ska kunna vägas in. Länsrätten har under 2008 vid flera tillfällen gjort en ändrad bedömning av sociala delegationens beslut.

Slutsatsen är att staden måste hålla en hög handlingsberedskap och undvika att binda upp lämpliga boenden i långa avtal med viss inriktning.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Hanna Broberg (m) och ledamoten Rickard Ydrenäs (fp) enligt följande

Frågan om framtida behov av äldreboende, vilken utformning och omfattning är viktigt att belysa och att vi nu påbörjar ett förändringsarbete i samband med att antalet äldre minskar.

Arbetet med utvecklingen av äldreboendena kräver en väl fungerande gemensam planering i staden för att genomförandet ska fungera så väl som möjligt för de äldre. Möjligheten att ge bra alternativ vid utflyttning innebär att man bör kunna garantera t ex att den äldre inte tvingas flytta igen och att grupper av äldre med social gemenskap ska kunna flytta tillsammans.

Möjligheten att välja äldreboende och vilka boenden som har hög attraktivitet måste tas med i planeringen. Det finns annars en risk att närboende ges en minskad möjlighet att välja nära boenden som samtidigt är mycket attraktiva.

Planeringen bör också ske i samverkan med pensionärsråden lokalt.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

Vi delar synpunkterna som framförts av miljöpartiet, socialdemokraterna och vänsterpartiet genom ett gemensamt yttrande i Äldrenämndens möte den 14 oktober 2008:

”I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

Vi delar självfallet KPR:s uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet. En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktigt för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvärr har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids- och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots generösa riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande”.

Ersättaryttrande gjordes av Cecilia Önfelt (c) enligt följande

Frågan om framtida behov av äldreboende, vilken utformning och omfattning är viktigt att belysa och att vi nu påbörjar ett förändringsarbete i samband med att antalet äldre minskar.

Arbetet med utvecklingen av äldreboendena kräver en väl fungerande gemensam planering i staden för att genomförandet ska fungera så väl som möjligt för de äldre. Möjligheten att ge bra alternativ vid utflyttning innebär att man bör kunna garantera t ex att den äldre inte tvingas flytta igen och att grupper av äldre med social gemenskap ska kunna flytta tillsammans.

Möjligheten att välja äldreboende och vilka boenden som har hög attraktivitet måste tas med i planeringen. Det finns annars en risk att närboende ges en minskad möjlighet att välja nära boenden som samtidigt är mycket attraktiva.

Planeringen bör också ske i samverkan med pensionärsråden lokalt.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abebe Hailu m.fl. (s), Jakob Dencker m.fl. (mp) och Gunilla Bhur m.fl. (v) enligt följande

- Att i huvudsak besluta enligt förvaltningens förslag
- Att uppdra till förvaltningen att undersöka möjligheten för personer utan biståndsbeslut att kunna flytta in i servicehus
- Att förvaltningen återkommer till nämnden med en konsekvensbeskrivning
- Att därutöver anför följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli bräckor i ett ekonomiskt spel.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska rammar som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvär har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötankande som minimerar transporter. Exem-

pelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet t.ex. (RASKEN), så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots generösa riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Vi tycker även att man i kommunfullmäktige bör tillsätta en äldreboendegrupp som är blocköverskridande där även pensionärsorganisationerna är representerade. Syftet är att reda ut begreppen och planera olika former av boenden på längre sikt.

Vi tycker en avsevärd del av äldreboendena ska drivas i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Vi vill även att förvaltningen återkommer med en konsekvensbeskrivning som tydligt anger hur många servicehuslägenheter som skulle avvecklas i enlighet med förvaltningens förslag. Eftersom det i remissen föreslås att delar av Kista servicehus ska omvandlas till gruppboenden vill vi även att förvaltningen återkommer med ett svar kring hur man har tänkt att möta den efterfrågan som finns.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Anders Tilly (kd). Ledamot Bhuran Yildiz m.fl. (fp) anslöt sig till detta uttalande enligt följande

Enligt kristdemokraternas uppfattning är det viktigt att det stadsövergripande perspektivet i planering av äldreboendestäder stärks. Det kan uppstå där bedömning om behov och prognoser som är helt riktiga utifrån ett enskilt sdn-perspektiv, men kan få negativa konsekvenser ur ett övergripande kommun perspektiv. Ett exempel på detta är att en sdn/region av naturliga orsaker kan ha svårt våga ta kostsamma beslut om nybyggnader, fast detta kan behövas ur ett samlat perspektiv. Det är viktigt att föra dialog och förankring med sdn/regionerna men kommunstyrelsen måste få ett tydligare uppdrag att tjäna det gemensammas bästa.

En annan aspekt som vi vill lyfta fram är betydelsen av att kommunstyrelsen uppmanas att ta initiativ att bevaka, samordna och säkerställa att även äldreboenden finns med i planeringen när nya områden uppförs.

Äldreboenden som inte behövs just nu bör i första hand användas för andra sociala ändamål, som exempelvis bostäder eller resurser för hemlösa, personer med funktionshinder eller annan social problematik. Om lokalerna ej bedöms lämpliga för dessa ändamål, skall lämplighet prövas för användning som studentlägenheter. Det är viktigt att alla om- och tillbyggnader sker så att återkonvertering snabbt kan ske till ursprunglig användning. En tydligare fokusering på att anpassa utbudet till behov och efterfrågan måste till.

Den miljardsatsning på upprustning och modernisering av äldreboenden, som den borgerliga majoriteten i stadshuset, har beslutat om är mer än lovvärd. Ett omfattande eftersatt underhåll måste åtgärdas. I detta arbete finns också en viktig nyorientering mot att lyfta fram äldreboenden för vårdtagare inom socialpsykiatri, vilket hittills varit en grupp som ofta glöms bort. I detta arbete är en strävan om en fördjupad samverkan med landstinget central.

I det arbete som pågår med att definiera vad trygghetsboendet i Stockholm skall innehålla, är det viktigt för oss kristdemokrater tryggheten för enskilda och anhöriga blir större samt att behovet av heldygnsvård minskar.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) enligt följande

Vi instämmer till fullo i förvaltningens tjänsteutlåtande där man konstaterar att det inte är möjligt att lägga ner äldreboenden i stadsdelarna Skarpnäck, Farsta och Enskede-Årsta-Vantör. Äldrenämnden har föreslagit en nedläggning av 90 platser inom vår region. Nu visar det sig att äldrenämnden inte vet hur många platser som finns. Man redovisar att det skulle finnas 1050 platser men i dagsläget finns 1014. Därtill kommer 74 platser på Farsta vård- och omsorgsboende att försvinna p g av ombyggnad, vilket ytterligare ökar skillnaden mellan vad äldrenämnden tror finns och hur det i verkligheten ser ut. Det skiljer väldigt mycket mellan äldrenämndens beräkning av hur många platser det finns och hur verkligheten ser ut.

Äldrenämnden tror också att det finns 35 tomma servicehusplatser när det i verkligheten inte finns några tomma platser alls. Istället finns en viss kö och de 4 lägenheter som idag står tomma gör det p g av renovering.

Det är bra att vår stadsdel tillsammans med de andra som ingår i Region Östra Söderort nu rättar till felaktigheterna. Det måste innebära att äldrenämnden gör en ny bedömning av hur många platser som egentligen finns i staden, innan man går vidare med beslut om eventuella nedläggningar och omstruktureringar.

I förslaget från äldrenämnden betonas att behovet av korttidsvård ökar. Äldrenämnden anser att man måste satsa på insatsen korttidsvård för att fördröja behovet av permanent plats i vård och omsorgsboende. Vi håller med om det och har gjort samma analys. Tyvärr har den högerledda majoriteten i vår stadsdel lagt ner den egna korttidsvården i besparingssyfte, inte för att stadens behov av platser i korttidsvård skulle ha minskat.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Liliane Svensson (s) för minoriteten (s), (v), (mp) enligt följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

Staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I Skärholmens servicehus har man redan idag aktivi-

teter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet Eken etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

(Understruket med stöd av majoriteten (m), (fp), (kd))

I samband med reparation och ombyggnad av Skärholmens servicehus bör man se över möjligheten att skapa en restaurang med tillagningskök. Det är en viktig kvalitetsfaktor för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Restaurangen skulle kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots generösa riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan (s), ledamöterna Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Azad Hassan (s) enligt följande

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar

- Att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag
- Att ge uppdrag till äldregruppen att undersöka möjligheten för personer utan biståndsbeslut att kunna flytta in i servicehus
- Att därutöver anföra följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli bräckor i ett ekonomiskt spel.

Vi delar självfallet Kommunstyrelsens Pensionärsråds uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Staden har idag ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet. En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktigt för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvärr har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots på pappret generösare riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ann-Katrin Åslund (fp) för (fp), (m) och (kd) enligt följande

Fristads sjukhem har vid ett flertal inspektioner fått allvarliga påpekanden om brister i lokalerna utifrån de statliga regler som gäller för äldreboenden. Vi ser därför positivt på att ett privat vårdföretag planerar att starta ett äldreboende i gamla Spånga som borde kunna ersätta Fristads sjukhems platser. Vi vill dock understryka vikten av att inte avveckla Fristads sjukhem förrän det finns tillgång till andra sjukhemsplatser inom stadsdelen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Jan Forsell m.fl. (s) samt ledamöterna Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v) enligt följande

- att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag till beslut.
- att hemställa hos Äldrenämnden om att nämnden skall utreda möjligheten för personer att kunna flytta in i servicehus utan biståndsbeslut samt
- att därutöver anför följande

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

Staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

I dag har staden ett överskott av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till denna

form av boende. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få avslag på sin ansökan. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet att beakta är om äldre skulle kunna flytta till servicehus utan biståndsbedömning. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta till ett servicehus utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att ansöka om att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset.

Tyvärr har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven har ansetts vara alltför kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas beslut.

Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots generösa riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tiggas sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Ersättaryttrande gjordes av Pia Toremar (c) enligt följande

Om jag hade haft yrkanderätt, hade jag röstat enligt majoritetens förslag.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s) och ledamoten Kenneth Rönnquist (mp) enligt följande

Vi föreslår att Älvsjö stadsdelsnämnd beslutar att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag samt anför därutöver följande.

I remissen framkommer det tydligt att det råder stor osäkerhet när det gäller planering av framtida byggande av äldreboenden. Osäkerheten förstärks kraftigt av den privatisering som staden nu genomför. Majoriteten tycks vilja lämna ifrån sig möjligheten att inneha och behålla ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli bricker i ett ekonomiskt spel.

Vi anser att det är självklart att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi. Därigenom kan man upprätthålla kompetensen, ha ett helhetsgrepp över kvalitetsfrågorna och ge de äldre en reell möjlighet att välja en trygg och välkänd kommunal utförare utan risk för att tvingas genomlida jobbiga flyttar – alternativt bo kvar trots missnöje med utföraren – om och när den privata utföraren som valts förlorar i förnyade upphandlingar.

Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramar som avsatts, innan man fastställer behovet. En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten med att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset, såsom möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet mm. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Att boende utan biståndsbeslut tar del av servicen och bidrar till kostnader som inte ger någon ersättning från staden är ett problem som måste kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Forskning visar att äldre som bor hemma i högre utsträckning än de i särskilda boenden, i betydligt fler fall blir akut inlagda på sjukhus. Hemmaboende äldre riskerar att inte få sina medicinska behov synliggjorda och den personal de träffar inom t ex hemtjänsten har i mindre omfattning – eller tom ingen alls – medicinsk utbildning. På ett äldreboende finns praktiskt taget dygnet runt sjuksköterskor som den äldre eller deras anhöriga kan rådfråga om det uppstår oro kring hälsan. Tillgången till läkare är också tryggad. Det är en stor besparing för samhället om sjukhusinläggningar kan undvikas, samtidigt som de äldre själva och deras anhöriga upplever en ökad trygghet. Även detta måste beaktas när behovet av äldreboenden planeras.

Tyvärr har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer, och kanske även anhöriga och vänner, kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids- och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar skall t ex Långbrobergs servicehus omvandlas till något helt annat som kallas trygghetsboende. Det går inte att ha målsättningar och planer som säger att såväl ålder som upplevelse av oro och otrygghet hos den äldre ska ligga till grund för att få ett biståndsbeslut till boende samtidigt som servicehus läggs ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots på pappret generösare riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Lokalt i Älvsjö känner vi också stor oro när det gäller utredarnas skrivningar om att de övervägt frågan att avbryta planeringen för Älvsjö sjukhem. Utredarnas bedömning är att ”Älvsjö har för stor egen kapacitet i förhållande till behoven, inte minst med hänsyn till ambitionerna att öka valfriheten och stimulera privata alternativ”. Vi understryker att behovet av sjukhemplatser finns på Älvsjö sjukhem, inte minst genom att flera av de boende där kom-

mer från andra stadsdelar. Likaså är behovet av ombyggnationen stort. Det skulle också vara alltför cyniskt att spela med sjukhemsplatser i syfte att driva politiska ställningstaganden som t ex att stimulera privata initiativ inom äldreomsorgen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamöterna Birgit Marklund Beijer (s), Per Hamnström (v) och Marion Sundqvist (mp) enligt följande

Ledamöterna Birgit Marklund Beijer (s), Per Hamnström (v) och Marion Sundqvist (mp) reserverade sig mot nämndens beslut till förmån för eget förslag enligt följande;

Stadsdelsnämnden föreslås besluta

- att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag,
- att uppdra till äldrenämnden att undersöka möjligheten för personer utan biståndsbeslut att kunna flytta in i servicehus samt
- att därutöver anför följande:

I ärendet framkommer med all tydlighet vilken osäkerhet som vi står inför när det gäller planering inför framtida byggande av äldreboenden. En osäkerhet som förstärks av den privatisering som staden nu genomför, där man lämnar ifrån sig möjligheten att ha ett samlat ansvar för verksamhetslokaler och där de få äldreboenden som blir kvar i kommunens regi får bli brickor i ett ekonomiskt spel.

I ärendet framgår att när det gäller fastigheternas standard för lokaler belägna inom Östermalm är det Kårsbärggården och Dianagården som har låg boendestandard respektive relativt stort underhållsbehov. Dessa bör därför enligt utredningen ifrågasättas som vård- och omsorgsboende. Vi vill i detta sammanhang påpeka vikten av att Dianagården blir kvar som äldreboende och att fastighetens underhållsbehov tillgodoses. Dianagården har enligt äldreombudsmannens rapport 2008 en väl fungerande äldreomsorg. Med tanke på att erfarenheten enligt utredningen säger att många väljer en bostad i sitt närområde är det viktigt att Dianagården finns kvar som äldreboende i regionen. När det gäller det nya stadsbyggnadsområdet Norra Djurgården är det ytterst viktigt med planering av boenden för äldre där.

Under rådande konjunkturläge borde staden planera långsiktigt och utnyttja perioden med överskott av platser i omsorgsboenden till att investera i underhåll så att vi är väl rustade när vi om några år åter behöver alla platser samtidigt som vi skapar arbetstillfällen.

Vi delar självfallet Kommunstyrelsens Pensionärsråds uppfattning att staden måste driva en avsevärd del av äldreboendena i kommunal regi både för att upprätthålla kompetensen och ge äldre en reell möjlighet att välja en trygg kommunal utförare.

Staden har idag ett överskott i flera stadsdelar av lägenheter i servicehus. Den genomförda undersökningen om intresset för servicehus visar att det finns ett stort intresse bland äldre att flytta till servicehus. Många avstår dock från att söka då man räknar med att få ett avslag. Det måste klargöras om de nya riktlinjerna följs och om möjligheten till positivt beslut finns utifrån de ekonomiska ramarna som avsatts, innan man fastställer behovet.

En möjlighet att beakta är om äldre som inte kan bli föremål för ett biståndsbeslut ändå skulle kunna flytta till ett servicehus. Det visar sig i undersökningen att tryggheten av att veta att det finns personal i närheten är viktig för många. För andra räcker det med att tillgängligheten och möjligheten till gemenskap tillgodoses i ett seniorboende.

Att flytta in utan biståndsbeslut kan regleras på annat sätt. Möjligheten att söka för att få ett biståndsbeslut ska hela tiden kvarstå. I många servicehus – tyvärr inte alla - har man redan idag aktiviteter som riktar sig till äldre utanför huset - möjligheten att äta i restaurang, öppen dagverksamhet etc. Det som skiljer sig åt är tillgång till sjukvård etc. som kräver biståndsbeslut. Det här var tidigare ett stort problem för många servicehus i staden, där boende utan biståndsbeslut tog del av servicen och därmed bidrog till en kostnad som inte gav någon ersättning från staden. Problemet bör kunna lösas. Äldre som inte kräver den omvårdnad som ett biståndsbeslut ger skulle istället kunna bli en tillgång för servicehuset, en friskhetsfaktor.

Tyvärr har många tillagningskök i anslutning till vård- och omsorgsboenden lagts ned pga. av att ombyggnadsbehoven ansetts vara för kostsamma. Vi menar att även inom detta

område måste det sökas en lösning, som kombinerar fördelarna för de äldre att kunna njuta av mat tillagad på plats med ett resurseffektivt miljötänkande som minimerar transporter. Exempelvis bör restaurangerna kunna drivas som sociala kooperativ och marknadsföras som sociala träffpunkter i närområdet, så att ännu fler pensionärer kommer dit och äter.

Vi välkomnar att utredningen lyfter fram vikten av att det ska finnas korttidsvård med olika inriktningar och att korttidsvården i första hand ska bedrivas på särskilda enheter enligt äldreplanens intentioner. Tyvärr har väl fungerande korttids- och växelvårdsenheter lagts ned i rent besparingssyfte, vilket allvarligt försämrar kvaliteten för de äldre och ökar oron hos anhöriga. Korttidsvård kan inte jämföras med sjukhusvård och bör i största möjliga utsträckning vara enkelrum med eget hygienutrymme.

Vi kan notera att det är ett väldigt stort avstånd mellan den borgerliga alliansens vallöften och hur det har blivit i praktiken. Trots löften om att servicehusen ska vara kvar saknas avslut. Tvärtom läggs servicehus ned och vård- och boendeplatser avvecklas. Trots på pappret generösare riktlinjer får de äldre i staden stå med mössan i hand och tigga sig till ett boende som de egentligen enligt de politiska intentionerna skulle ha rätt till. Detta visar på brist både på styrning och politiskt ansvarstagande.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse:

Inledning

Stadens vision för 2030 är ett aktivt och tryggt åldrande. Äldreomsorgen präglas av personligt inflytande, trygghet och respekt. De äldres rätt att välja boende garanteras genom ett valfrihetssystem. Att kunna bo kvar i sitt eget boende ses som en möjlighet och inget tvång.

I enlighet med socialtjänstlagen (SoL) ansvarar kommunen för att den äldre som fått ett biståndsbeslut också får sitt vård- och omsorgsbehov tillgodosett genom hemtjänst eller genom att flytta till ett särskilt boende. I enlighet med stadens nya riktlinjer kan vid ansökan om plats i servicehus sociala faktorer och ålder vägas in vid bedömningen. Den som väljer att bo kvar i ordinärt boende ska få sitt vård- och omsorgsbehov tillgodosett i hemmet. Den som fått ett beslut om bistånd till servicehus eller vård- och omsorgsboende ska ha flera olika boenden att välja mellan. Kvarboendep principen ska också alltjämt gälla. D.v.s. även om behoven förändras ska den enskilde så långt möjligt kunna få det stöd han eller hon behöver i det aktuella boendet utan att behöva flytta till ett annat vård- och omsorgsboende. Undantag från kvarboendep principen kan dock behöva göras för personer med demenssjukdom och andra särskilda behov om sjukdomen kräver ett särskilt anpassat boende.

Planeringsförutsättningar

Befolknings- och behovsprognos på kort, medellång och lång sikt

Tabell 1. Befolkningsutveckling¹

År	2008	2016	2020	2030	2040
Befolkning över 65 år	113 940	128 980	137 250	162 450	184 930
Därav 70- år	82570	89 410	96 820	116 440	135 010
Därav 80- år	41 020	34 410	34 120	47 760	57 040
Därav 90- år	8 120	8 520	7 690	7 350	11 400

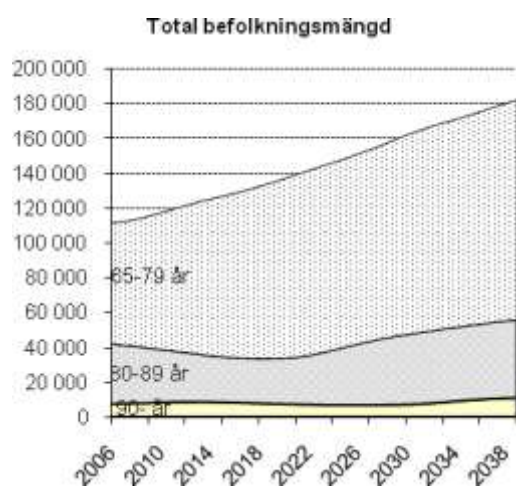

Diagram 1. Antal personer 80 år och äldre

¹ Källa: USK, 2008

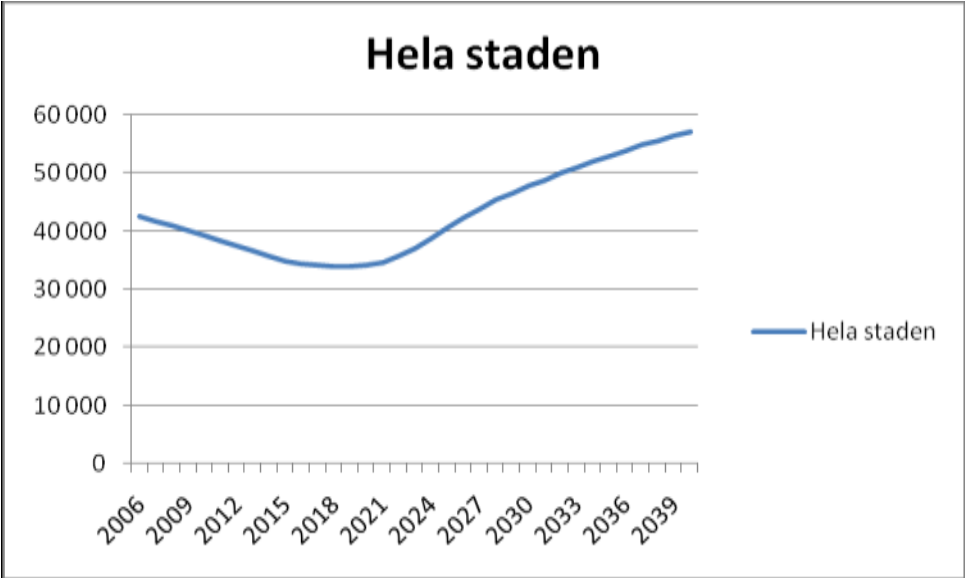
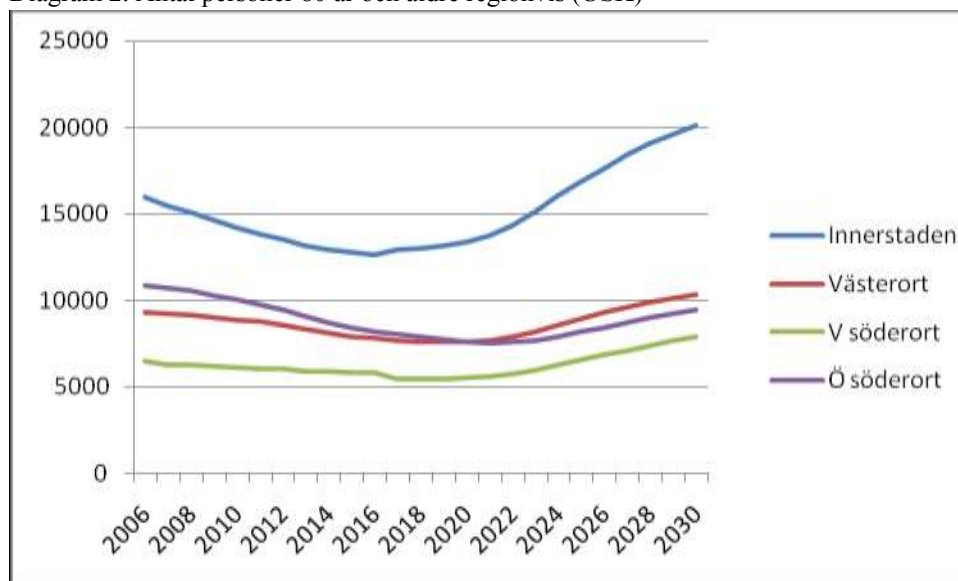

Diagram 2. Antal personer 80 år och äldre regionvis (USK)

Vård- och omsorgsboende

Tabell 2. Prognos hela staden (² och³)

År	2008	2010	2020	2030
Behov av platser (USK)	6412	6290	5920	6860
varav köpta platser	1813	1892	1760	2023
varav i egen regi	4599	4398	4160	4837
Prognos med oförändrat antal platser				
Tillgängliga platser i egen regi	4869	4711	4711	4711
varav korttidsplatser	244	244	244	244
Överskott/underskott av perm. platser	26	69	307	-370

Då Solving, Bohlin & Strömberg genomförde sin analys hösten 2007 framkom att det fanns en differens mellan behoven enligt USK prognos och det faktiskt antal placerade på vård- och omsorgsboenden enligt stadens verksamhetssystem, Paraplysystemet. Differensen var i oktober 2007 ca 400 färre placeringar jämfört med USK prognos.

USK har på beställning av äldreförvaltningen därför reviderat sin prognos över vård- och omsorgsboende utifrån det faktiska utnyttjande enligt Paraplysystemet i mars 2008. Den nya prognosen visar att år 2016 blir antalet placerade i vård- och omsorgsboende 380 färre än vad som angavs i den prognos som upprättades år 2007. Antalet placeringar har alltså ökat något jämfört med den avläsning konsulterna gjorde i oktober 2007, men minskat i förhållande till USK:s tidigare prognos, som baserades på utnyttjande i oktober 2006. Det är i ålderdomshem och sjukhem som färre placeringar har skett.

² USK prognos för vård- och omsorgsboende utgår från faktiskt värde i mars 2008. Det totala behovet är högre om byrån för hemlösa placeringar räknas in. Antalet år 2010 är 50 platser.

³ Äldreförvaltningens prognos för köpta platser bygger på att denna andel ökar från 28,5% till i genomsnitt 33 % av platserna. Uppgiften om tillgängliga platser har hämtats från den inventering som Solving, Bohlin & Strömberg genomförde i oktober 2007 och kompletterats med äldreförvaltningens inventering, våren 2008.

En förklaring kan vara att hemtjänsten under senare år successivt har utvecklats till att klara av mycket omfattande omvårdnadsbehov. Denna hypotes stöds av statistik som visar att antalet personer med hemtjänst har ökat med 630 personer från februari 2007 till februari 2008. Det är en kraftigare ökning än den som förutsågs i USK:s tidigare prognos. I servicehusen har antalet personer med hemtjänst ökat med 334 från februari 2007 till februari 2008. I USK tidigare prognos förutsågs en minskning med 10 personer under denna period. USK framhåller emellertid att det är svårt att göra en prognos på hur stor del av stora omvårdnadsbehov som kommer att tillgodoses i heldygnsomsorg, servicehus respektive genom hemtjänst i ordinärt boende i kombination med andra insatser. Valet mellan vård- och omsorgsboende och att bo kvar i ordinärt boende med hemtjänstinsatser avgörs av flera skäl som också kan variera över tiden.

Solving, Bohlin & Strömberg diskuterar prognosen fram till år 2014 och 2016. Enligt äldreförvaltningens mening är det emellertid för kort tid för att bland annat bedöma en byggnads livslängd på. Äldreförvaltningen har därför valt att bedöma behoven på såväl kort, som på medellång och på lång sikt. I prognosen ovan har äldreförvaltningen utgått ifrån att korttidsvården i egen regi utvecklas proportionellt till antalet personer i vård- och omsorgsboenden. Mot bakgrund av att antalet personer med hemtjänst ökar är det troligare att även behoven av korttidsvård ökar när behoven av vård- och omsorgsboende minskar.

Behovet utvecklas olika i de olika regionerna. Det totala behovet av heldygnsomsorgsplatser kommer enligt konsulterna att minska med ca 2 % i Västerort. Minskningen sker enbart i Bromma och Hässelby-Vällingby, medan de övriga två stadsdelsförvaltningarna har ett ökande behov av heldygnsomsorg. Utbudet av platser planeras minska med knappt 4 %. För Centrala staden kommer behovet att minska med ca 14 %, medan den planerade minskningen endast uppgår till 1 %. Södermalms behov kommer däremot att öka med 5 %. Utbudet ökar också, med 2 %. I östra söderort kommer efterfrågan att minska med 10 %. Minskningen är störst i Enskede-Årsta-Vantör respektive Skarpnäck medan Farsta antas få en mindre ökning med 2 %. Utbudet planeras minska med 7 %. Västra Söderorts behov kommer att öka med 4 %. Ökningen är särskilt stor i Skärholmen. Utbudet planeras minska med ca 10 %.

Äldreförvaltningens bedömning är således att det finns ett överskott på platser i heldygnsomsorg på kort sikt medan i stort sett balans uppstår på medellång sikt och en brist på lång sikt. Behovet och tillgången varierar i olika regioner. En utgångspunkt för äldreförvaltningens övervägande har varit att planera med sikte på år 2020. Hus i gott skick som f.n. inte behövs som vård- och omsorgsboenden bör disponeras av annan socialtjänst tills behovet åter ökar medan hus med dålig driftekonomi och stora investeringsbehov bör ifrågasättas som vård- och omsorgsboenden.

Valfrihetssystem

Kommunfullmäktige beslutade hösten 2007 att införa ett valfrihetssystem för vård- och omsorgsboenden i Stockholms stad. Av beslutet framgår bland annat att staden ska genomföra centrala årliga entreprenadupphandlingar av vård- och omsorgsboenden som drivs i kommunal regi. Målsättningen är att samtliga vård- och omsorgsboenden, exklusive servicehus, som idag drivs i egen regi ska vara föremål för upphandling inom en femårsperiod.

Den 1 juli 2008 infördes valfrihetssystem för vård- och omsorgsboende i boendekategorierna sjukhem, gruppboende och ålderdomshem. Inför införandet av valfrihetssystemet har en ny totalupphandling av enstaka platser genomförts samt en central upphandling avseende entreprenad drift av 14 av stadens vård- och omsorgsboenden. Under hösten 2008 kommer ytterligare en central upphandling av entreprenad drift att genomföras.

Valfrihetssystemet innebär att den som genom biståndsbeslut blir beviljad ett permanent boende med inriktning sjukhem, ålderdomshem eller gruppboende, själv får välja mellan de platser som finns i stadens regi, på entreprenadavtal med staden och dem som ingår i det

ramavtal om köp av enstaka platser som staden har tecknat. Eftersom erfarenheten säger att många väljer en bostad i sitt närområde ska enligt äldreförvaltningens mening staden verka för att det finns ett tillräckligt utbud av vård- och omsorgsboenden i varje region av den kvalitet som staden anser att boendena bör uppnå.

Om det totala antalet platser i egen regi, på entreprenad samt genom ramavtal är större än behovet kommer den enskildes val av plats att avgöra om överutbudet finns på den kommunala eller på den privata sidan. De privata utförarna kan sälja sina platser till andra kommuner. Detta kan dock kommunen bara göra i mindre omfattning eller genom avtal med en annan kommun.

Ramavtal om köp av enstaka platser

Staden har sedan slutet av 1990-talet upphandlat enstaka platser i särskilda boendeformer för äldre. Under våren 2008 har en ny totalupphandling av enstaka platser genomförts genom två separata upphandlingar avseende dels boenden som ska ingå i valfrihetssystemet, dels avseende korttidsvård och profilboenden.

Upphandlingen av boendeformer att ingå i valfrihetssystemet möjliggjorde ett maximalt antal köp om sammanlagt 2 700 platser. Efter avslutad upphandling har staden tecknat ramavtal från 1 juli 2008 avseende totalt 1 794 platser. Platsantalet är ungefär detsamma som omfattningen av det ramavtal om köp av enstaka platser som gällt sedan 1 januari 2005. Då ca 115 av de nya platserna är så kallade alternativa anbud, med ett senare startdatum, kommer ett lägre antal platser än idag att vara tillgängliga från den 1 juli. Det nya ramavtalet löper under två år med möjlighet till förlängning i två plus två år.

Om detta utbud inte skulle vara tillräckligt bör enligt äldreförvaltningens mening staden verka för en utbyggnad respektive ombyggnad av boenden som inte uppfyller kvalitetskraven. I första hand bör staden verka för att utbudet av platser, oavsett regiform, motsvarar behovet. Så länge som upphandling av enstaka platser sker enligt lagen om offentlig upphandling är det emellertid det antal platser som ingår i ramavtalen som sätter ett tak för det utbud som bör beaktas i planeringen.

Den statliga frittvalutredningens förslag som presenterades i februari 2008 innebär att upphandlingar kan göras löpande med stöd av en ny lag (LOV) fr.o.m. år 2009. Innan upphandlingar har skett med stöd av den nya lagen kan endast de vård- och omsorgsboenden som antingen drivs i egen regi av kommunen, på entreprenad åt kommunen eller genom ramavtal med kommunen ingå i valfrihetssystemet. Om staden väljer att inte förlänga ramavtalen utan istället tillämpa den nya lagen från den 1 juli 2010 kommer antalet platser i enskild regi därefter att bestämmas efter utförarnas bedömning av efterfrågan på deras platser och den kommunala ersättningsnivåns möjligheter att täcka deras kostnader.

Upphandling av boenden för verksamhetsdrift av entreprenör

Staden har nyligen avslutat en central upphandling av verksamhetsdrift för 14 av stadens boenden. Hösten 2008 kommer en ny centralupphandling att påbörjas. Det faktum att ett ökande antal boenden kommer att drivas på entreprenad har betydelse för stadens planering. De vård- och omsorgsboenden som efter upphandling drivs på entreprenad av en privat utförare, kan staden under avtalstiden inte avveckla eller omstrukturera till annan verksamhet än heldygnsvård. Följaktligen kan i första hand vård- och omsorgsboenden som ännu drivs i kommunal regi komma ifråga i de fall det finns behov av att relativt snabbt avveckla eller omstrukturera boenden.

Äldreförvaltningen anser mot denna bakgrund att det noga bör övervägas vilka boenden som är lämpliga att upphandla för entreprenaddrift och vilka som är mindre lämpliga utifrån t.ex. en behovsprognos, fastigheternas ägare, underhållsbehov och driftekonomi. Det är därför viktigt att staden centralt har med alla tänkbara aspekter ur ett stadsperspektiv när förslag till vilka vård- och omsorgsboenden som ska upphandlas tas fram.

Korttidsvård

Det finns i Solving Bohlin och Strömbergs rapport ingen prognos avseende behovet av korttidsvård. Enligt avläsning av Paraplysystemet per den 1 oktober 2007 fanns det en efter-

frågan på 355 platser. Konsulternas kartläggning visar ett utbud i egen regi på 227 platser. Detta antal har nu ökat till 257. Under prognosperioden kommer dock utbudet av platser att minska med cirka 20 procent. Det nya ramavtalet om köp av enstaka platser som gäller från den 1 juli 2008 omfattar 109 platser för korttidsvård. Detta kan jämföras med tidigare ramavtal som omfattade 90 platser.

Äldreförvaltningen anser att korttidsvård är en mycket viktig insats i det långsiktiga perspektivet. Äldreförvaltningen bedömer att behov av korttidsvård kommer att öka i takt med att allt fler äldre kommer att bo kvar i sitt ordinära boende. Genom att satsa på korttidsvård kan behov av permanent plats i vård- och omsorgsboende fördröjas eller till och med undvikas. Korttidsvård kan därmed ses som en viktig strategisk och ekonomisk insats.

Det är angeläget att det finns korttidsvård med olika inriktningar för att tillgodose skiftande behov. Korttidsvård ska i första hand bedrivas på särskilda enheter och endast i undantagsfall inrymmas inom enheter för permanent boende. Flera stadsdelsförvaltningar betonar vikten av närhetsprincipen och enligt äldreförvaltningens mening bör behovet av korttidsvård i huvudsak tillgodoses inom den egna regionen. Korttidsvård fyller såväl behovet av avlastning och växelvård som behovet av en tillfällig placering efter sjukhusvistelse då behov finns av en fördjupad utredning av den enskildes framtida behov. Om t.ex. en bostadsanpassning ska genomföras för att den enskilde ska kunna flytta tillbaka till ordinärt boende kan denna påbörjas under utredningstiden. En viss rehabilitering och träning ska också kunna genomföras inom ramen för korttidsvården. Samhällsekonomiska skäl talar också för att utskrivningsklara patienter erbjuds en billigare vårdform i korttidsvård än den som akutsjukhusen tillhandahåller.

Länsstyrelsen har det senaste året i flera fall kritiserat stadsdelsnämnder för att enheter för korttidsvård inte uppfyller kraven på fullvärdiga lägenheter. Äldreförvaltningen anser tvärt emot att det inte finns anledning att ha fullvärdiga lägenheter i enheter där korttidsvård bedrivs. Anledningen är att det inte är fråga om ett permanent boende och kan således jämföras med ett sjukhus där patienter delar både rum och hygienutrymme med flera personer. På sjukhus har patienter inte heller egna kokmöjligheter. I stadens korttidsboenden erbjuds den enskilde i regel eget rum - utan kokmöjligheter -, men det är relativt vanligt att två personer delar hygienutrymme. Äldreförvaltningen anser att korttidsvård kan vara en alternativ verksamhet i de boenden eller enheter som inte utgörs av fullvärdiga lägenheter istället för att en ombyggnation genomförs. I några korttidsboenden kan det dock vara nödvändigt, av vårdhygieniska skäl, att en eller ett par rum har eget hygienutrymme så att personer med t.ex. MRSA kan tas emot. Det kan även vara värdefullt att personer som växelvårdas och således tillbringar en stor del av sin tid på ett korttidsboende, kan erbjudas ett rum med eget hygienutrymme. Staden bör ha en gemensam hållning i denna fråga gentemot Länsstyrelsen så att respektive stadsdelsnämnd kan hänvisa till detta i de fall Länsstyrelsen kritiserar boendestandarden i enheter där korttidsvård bedrivs.

Profilboenden

Med profilboende avses ett boende som har en profilering mot en särskild målgrupp med någon form av gemensam sjukdomsdiagnos eller funktionsnedsättning. Vid ett profilboende bör personalen ha specialkompetens och erfarenhet av att arbeta med den aktuella målgruppen. Boenden som inriktas mot målgrupper utifrån intresseområden, religion, kultur och språk betecknas inte som profilboenden. Gruppboenden med inriktning mot de vanligaste formerna av demenssjukdomar betecknas inte heller som profilboende.

Vilken inriktning ett befintligt boende ska ha bör kunna avgöras över tid. Äldreförvaltningen har dock under flera år uppmärksammat att det kan finnas för få incitament för stadsdelsförvaltningar och privata vårdgivare att starta så kallade profilboenden. Anledningen är att profilboenden ofta är dyrare att driva och profileringen i sig kan innebära att efterfrågan kan variera över tid. Detta är också anledningen till att det i stadens egen regi finns relativt få profilboenden och även boenden med olika inriktningar såsom språk och religion.

Det nya ramavtal om köp av enstaka platser som gäller från den 1 juli 2008 omfattar totalt 246 platser i så kallade profilboenden. Dessa boenden har skiftande profileringar, men de vanligaste är mot specifika demenssjukdomar som kräver specialkompetens samt olika former av psykiatriska diagnoser. I förhållande till det tidigare ramavtalet finns det fler profilboenden inom Stockholms län i det nya ramavtalet. Merparten av profilboendena är dock belägna utanför länet.

Servicehus

Äldreförvaltningen har i samråd med stadsledningskontoret och Micasa fastigheter i Stockholm AB genomfört en inventering av servicehusens status. Förvaltningen och bolaget har utgått från den beskrivning av husen som genomfördes år 2003 av dåvarande lokal- och byggnadskonsulterna inom socialtjänstförvaltningen. Antalet lägenheter har hämtats såväl från Micasa som från den inventering av servicehusen som genomförts av Solving, Bohlin och Strömberg. Uppgiften har stämts av med stadsdelsförvaltningarnas samtidigt som uppgifter om hur allmänna utrymmen i huset används har inhämtats. Micasa har redovisat underhållsbehovet. De flesta servicehusen har ett stort eftersatt underhållsbehov. Några få har behov av stambyte inom en nära framtid. Antalet servicehuslägenheter totalt i staden är enligt denna sammanställning 3 022. Av dessa var 346⁴ tomställda i mars 2008. Tomma lägenheter finns främst i de servicehus där stadsdelsförvaltningen planerar omstrukturering eller avveckling. Av de tomställda uppgav stadsdelsförvaltningarna att endast 125 var tillgängliga för uthyrning i mars 2008.

Enligt Solving, Bohlin & Strömbergs rapport finns det f.n. en efterfrågan av platser i servicehus på 2 784 platser. Antalet tillgängliga lägenheter kommer enligt äldreförvaltningens inventering vara 2 801, om stadsdelsförvaltningarnas beslut om att inte hyra ut lägenheter i avvaktan på omstrukturering accepteras. Konsulternas bedömning är att behovet av servicehus i sin nuvarande form inte kommer att öka under den närmaste 10-årsperioden, men att servicehus ändå idag är viktig som boendeform.

Enligt USK:s långsiktiga prognos ökar antalet boende i servicehus med hemtjänst med 380 personer till år 2030. Enligt en undersökning om intresset för servicehus, som USK genomfört på uppdrag av äldreförvaltningen⁵, skulle inflyttningen till servicehuslägenhet initialt kunna antas öka med 400-500 personer/hushåll om ingen biståndsbedömning skedde – och förutsatt att det finns lägenheter nog att flytta till. Hyresnivåerna i de servicehus som idag finns svarar hyggligt mot den betalningsvilja som finns.

Äldreförvaltningen anser att ställning till servicehusens framtid i huvudsak bör avvakta äldreboendedelegationens slutbetänkande. En möjlighet kan vara att omdefiniera servicehusen till endera vård- och omsorgsboenden eller till seniorboenden/trygghetsboenden.

I finansborgarrådets förslag till budget 2009 ges äldrenämnden i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna och Stockholm Stadshus AB, genom Micasa fastigheter i Stockholm AB, noga följa äldreboendedelegationens och regeringens arbete med att utveckla mellanboendeformer/trygghetsboende för äldre och föreslå en modell för trygghetsboende i Stockholms stad.

Nya riktlinjer för biståndsbedömningen

Den 1 januari 2008 infördes nya riktlinjer för biståndshandläggning inom stadens äldreomsorg. De nya riktlinjerna lättar delvis upp kraven kring att bevilja den enskilde servicehuslägenhet då bland annat ålder och den enskildes känsla av otrygghet ska beaktas.

Boendegaranti

Med anledning av äldrenämndens uppdrag att tillsammans med kommunstyrelsen utreda förutsättningarna för en boendegaranti till anpassat boende för alla över en viss ålder, har Juridiska avdelningen inom stadsledningskontoret utrett de legala förutsättningarna för detta.

⁴ Inklusivt 55 tomma lägenheter i Ceremonien som numera är avvecklat.

⁵ Intresset för servicehus, USK och Stiftelsen Äldrecentrum, januari 2008. Ett sammandrag av undersökningen biläggs detta tjänsteutlåtande (bilaga 2).

Juridiska avdelningen konstaterar att legala förutsättningar för en boendegaranti till alla över en viss ålder saknas. Även vid insatser i form av hemtjänst till vissa medborgare, d.v.s. äldre personer, krävs särskilt lagstöd för att ge stöd till enskilda utan individuell biståndsbedömning. En sådan lag har numera delvis införts, lagen om kommunal befogenhet att tillhandhålla servicetjänster för äldre (2006:492). Denna lag omfattar dock endast servicetjänster och förändrar således inte möjligheten till en boendegaranti för alla över en viss ålder. För detta finns fortfarande inget lagstöd.

De nya riktlinjerna för biståndshandläggning som gäller från den 1 januari 2008 lättar delvis upp kraven kring att bevilja den enskilde servicehuslägenhet då bland annat ålder ska beaktas.

Myndighetskrav på boendets utformning

Det finns en rad nationella och lokala regler kring den fysiska miljön i vård- och omsorgsboenden. De nationella myndigheter som ur skilda infallsvinklar ansvarar för äldres bostadsmiljö är Socialstyrelsen, Boverket, Räddningsverket, Arbetsmiljöverket och Livsmedelsverket. Tillsyn och kontroll är i några fall delegerad till lokal nivå. Regionalt till Länsstyrelsen och Arbetsmiljöverkets distrikt samt lokalt på kommunal nivå till Stadsbyggnadsnämnden, Brand- och räddningsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Boendestandard och arbetsmiljö

Den vanligaste orsaken till att vård- och omsorgsboenden byggs om är att boendestandarden inte uppfyller dagens krav på fullvärdiga lägenheter. Med detta avses lägenheter om ca 30 kvm med någon form av kokmöjlighet samt eget hygienutrymme. Staden har under den senaste tioårsperioden byggt om merparten av stadens vård- och omsorgsboenden för att möta kraven. Vissa krav har dock tillkommit under de senaste åren vilket har medfört att det finns boenden i staden som trots omfattande ombyggnation för 8-10 år sedan idag inte uppfyller kraven på fullvärdiga lägenheter.

De myndighetskrav som finns för att tillgodose en god arbetsmiljö, är också ofta en anledning till ombyggnation, omstrukturering eller avveckling. I detta sammanhang är det framförallt hygienutrymmets storlek och placering av toalettstol, tvättställ och dusch som kan anses utgöra ett arbetsmiljöproblem i samband med att den enskilde behöver hjälp av personal för att sköta toalettbesök och hygien.

Kökens utformning, livsmedelshantering och vårdhygien

Kraven kring livsmedelshantering har höjts väsentligt på senare år. Enligt den nuvarande livsmedelslagstiftningen, som trädde i kraft den 1 januari 2006, ska kök oavsett storlek vara ändamålsenligt utformade och lättillgängliga. En förutsättning är att kökens utformning och val av material gör det lättare att hålla en hög hygienisk standard. Lokalerna ska vara anpassade för hygienisk hantering i varje led i produktionen.

Regler och rutiner för livsmedelshygien sammanfaller till stor del med vårdhygieniska principer. I vård- och omsorgsboenden är det av största vikt att alla hygienrutiner följs då samma personal både sköter omvårdnad och hanterar livsmedel.

Under de senaste åren har många av stadens tillagningskök som tidigare fanns i anslutning till vård- och omsorgsboenden avvecklats. Anledningen är ofta att köken inte längre lever upp till livsmedelslagens krav och att en ombyggnation anses vara för kostsam. I stället levereras mat till boendet från olika leverantörer.

Fastigheternas status och driftekonomi

Parallellt med att äldreförvaltningen arbetat med detta ärende, genomför Stockholms stadshus AB med hjälp av konsultföretaget Ernst & Young en strategiutredning av Micasa fastigheter i Stockholm AB. Till grund för den senare utredningen ligger bl.a. en av bolaget genomförd utredning om underhållsbehovet i bolagets fastigheter.

Ser man till den totala investeringsvolymen per fastighet är det ett antal stora fastigheter som kommer att kräva de största investeringarna. Flera av dem bedöms kräva underhållsinsatser på mellan 40-60 mnkr. Dessa är till stora delar utnyttjade som servicehus. Med anledning

av det stora underhållsbehovet i servicehusen och osäkerhetsfaktorer kring servicehusens framtid, föreslår Stockholms stadshus AB att servicehusen prioriteras i andra hand i underhållsplanen till dess beslut tagits om förutsättningar för ev. trygghetsboende/seniorboende.

Ekonomiska förutsättningar

Resursfördelningen inom äldreomsorgen baseras främst på befolkningens åldersstruktur på nämndnivå. Fram till 2018 beräknas antalet omsorgstagare kontinuerligt minska i staden, främst på grund av att antalet personer 80 år och äldre minskar under perioden. Enligt nuvarande regler minskar således medelstillelningen till äldreomsorgen mot bakgrund av ett minskande behov av äldreomsorg.

Kommunfullmäktige har för år 2008 avsatt 6 243,5 mnkr, vilket motsvarar 54 869 kr per invånare över 65 år. Detta är jämfört med år 2007 en ökning med 4,5 %. Enligt stadens budget för 2008 och inriktning för 2009 och 2010 minskar resurstillelningen under perioden med totalt ca 50 mnkr jämfört med 2007 p.g.a. befolkningsförändringar.

I samma budget beräknas investeringarna hos Micasa, som äger och förvaltar majoriteten av stadens vård- och omsorgsboenden, till ca 750 mnkr. Hela investeringsvolymen är inte direkt hyresgenererande för nämnderna. En försiktig uppskattning indikerar en ökad hyreskostnad om ca 5 mnkr per år de närmaste åren som omfattar det befintliga lokalbeståndet inom äldreomsorgen p.g.a. beställda verksamhetsanpassningar. Till detta tillkommer eventuellt ett antal projekt som ännu inte är beslutade. Stadens samlade lokalförhyrning hos Micasa gällande äldreomsorg kostade 2007 brutto ca 454 mnkr.

Allt fler servicehuslägenheter står tomma, 346 lägenheter i mars 2008, till en successivt ökande kostnad för staden. Kostnaden, i form av utebliven hyresintäkt samt prestationsbortfall, kan uppskattas till ca 140 tkr per lägenhet och år. Totalt uppskattas kostnaden för 350 tomma servicehuslägenheter till ca 50 mnkr per år.

Sammantaget ställer förhållandet med minskad resurstillelning, minskat behov av äldreomsorg och ökade kostnader för lokalbeståndet stora krav på staden att effektivisera lokalutnyttjandet.

Enligt uppgift från stadsledningskontoret uppgick kostnaden per verksamhet under 2007 totalt till:

2007	tot bruttokostnad egen regi, mnkr	varav hyreskostnad brutto, mnkr	hyresintäkt, mnkr (inkl moms-komp.)
Vård- och omsorgsboende (inkl korttidsvård)	2 382	354	249
Servicehus	608	147	39

Dygnspriset på vård- och omsorgsboenden i egen regi exkl. hyror varierade år 2007 mellan 883 kr och 2556 kr. Det billigaste är ett ålderdomshem och det dyraste ett gruppboende. Priserna i sjukhem varierar mellan 1 060 kr och 1690 kr. Ytan per plats uppgår till 50-60 kvm i de vård- och omsorgsboenden som har mest effektivt utnyttjade lokaler. Ytan kan i andra boenden uppgå till drygt 130 kvm per plats.

Valfrihetssystemet för vård- och omsorgsboenden är förenat med ett nytt ersättningssystem i tre nivåer beroende på vårdtyngd. Ersättningssystemet är lika för boenden i egen regi och boenden som är upphandlade. Ersättningssystemet tar dock för entreprenader och verksamhet i egen regi viss hänsyn till skillnader i verksamhetens lokalkostnader, vilket medför högre kostnader för stadsdelsnämnder med höga lokalkostnader och ineffektivt utnyttjade lokalytor.

Ansvarsfördelning för stadens vård- och omsorgsboenden och servicehus

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att behovet av vård- och omsorgsboenden och servicehus tillgodoses. De har också i samråd med fastighetsägaren det huvudsakliga ansvaret för att de vård- och omsorgsboenden och servicehus som ligger inom resp. stadsdelsnämndsområde används på ett ändamålsenligt sätt. Förhållandet till fastighetsägaren, som i allmänhet är Micasa fastigheter i Stockholm AB, har reglerats i ett ramavtal på kommunnivå.

Eftersom boenden även sedan länge betraktas som en stadsgemensam resurs har olika samarbetsformer mellan stadsdelsnämnderna regionalt och mellan stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen utformats.

Planeringen för vård- och omsorgsboenden och servicehus sker genom samarbete regionvis mellan stadsdelsnämnderna.

Alla lokalärenden från stadsdelsnämnderna avseende vård- och omsorgsboenden för äldre som ska underställas kommunstyrelsen eller ekonomiutskottet ska behandlas av referensgruppen för äldreboendeplanering innan stadsdelsnämnden fattar genomförandebeslut. Även andra förändringar som berör minst tolv lägenheter/boendeplatser ska underställas gruppen för yttrande och övervägande om det är en sådan större förändring som ska underställas kommunstyrelsen.

När det gäller planering av vård- och omsorgsboenden och servicehus bör enligt äldreförvaltningens mening äldrenämnden få en tydligare roll. Stadsdelsnämnderna bör alltså ha till uppgift att regionvis planera hur behovet av särskilda boendeformer och andra kategoribostäder för äldre ska tillgodoses på medellång sikt. Äldrenämnden bör sammanställa dessa planer och göra en samlad bedömning av stadens behov. Den samlade planen för boenden för äldre bör därefter underställas kommunfullmäktige. Sedan planen fastställts blir den riktningsgivande för stadsdelsnämnderna. Det konkreta genomförandet bereds som tidigare i referensgruppen och i de fall enighet inte kan uppnås underställs ärendena en samordningsgrupp som leds av stadsdirektören.

Fastighetsekonomiska överväganden måste få ökad tyngd i den fortsatta planeringen och ett nära samarbete mellan stadsdelsförvaltningarna och fastighetsägaren, främst Micasa Fastigheter i Stockholm AB, ska ske när förändringar övervägs.

Regionindelning

Nuvarande regionindelning är:

- Västerort, som omfattar stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby och Bromma
- Centrala staden, som omfattar stadsdelsnämnderna Östermalm, Kungsholmen och Norrmalm
- Södermalm, som omfattar stadsdelsnämnden Södermalm
- Östra söderort, som omfattar stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Skarpnäck och Farsta
- Västra söderort, som omfattar stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen, Skärholmen och Älvsjö

Södermalm, som kommer att få brist på platser, bör enligt äldreförvaltningens uppfattning planera ihop med Centrala staden, som har ett överskott av platser i vård- och omsorgsboenden. Därefter kommer regionindelningen att överensstämma med den som gäller inom omsorg om personer med funktionsnedsättning.

Ordinärt boende

Allt fler äldre kommer att bo kvar i den egna bostaden och detta ställer nya krav på samhället. Insatser för att öka den fysiska tillgängligheten i det ordinarie, framförallt äldre, bostadsbeståndet har stor betydelse för äldres möjligheter att bo kvar. Andra viktiga faktorer är olika former av infrastrukturella frågor såsom närhet till service, kommunikationer och teknikutveckling.

Äldreförvaltningen anser att i första hand bör det ordinarie bostadsbeståndet anpassas så att det är möjligt att bo kvar även för rörelsehindrade och äldre som så önskar. Över 80 procent av dem som beviljas bostadsanpassningsbidrag är ålderspensionärer. Det kan emellertid finnas brister i tillgängligheten i bostädernas utemiljöer som tvingar fram en flyttning.

Flera av de kommunala bostadsbolagen arbetar för att på sikt möjliggöra för äldre att kunna bo kvar i sin bostad. Detta kan bland annat göras möjligt genom olika former av tillgänglighetsanpassning av bostäder och närområden. I samband med stambyten och andra renoveringar ser bostadsbolagen till att badrum och kök tillgänglighetsanpassas. För att minska stadens kostnader för bostadsanpassningsbidrag har flera av stadens bostadsbolag även börjat inventera sina tillgängliga lägenheter i olika kategorier så att bolagen och bostadsförmedlingen kan få en bättre överblick över vilka lägenheter som bäst lämpar sig för äldre och personer med funktionsnedsättning.

Familjebostäder och Svenska Bostäder arbetar för att öka möjligheterna för de boende i deras bestånd att byta internt till mer lämpliga lägenheter i äldre bostadsområden. De kommunala bostadsföretagen har också testat utökat tekniskt stöd i bostäderna.

Enligt äldreförvaltningens mening bör de kommunala bostadsbolagen fortsätta att inventera och klassificera sina lägenheter och planera för kompletteringsbebyggelse i områden där det saknas hus med hiss. I områden där de flesta flerfamiljshus saknar hiss anser äldreförvaltningen att det är av stor vikt att ett nära samarbete kommer till stånd mellan bostadsbolagen och företrädare för respektive stadsdelsnämnds äldreomsorg. I dessa bostadsområden är andelen äldre ofta stor. I samråd med respektive stadsdelsförvaltning kan framkomligheten och nivåskillnader åtgärdas. Bostadsanpassningsavdelningen kan vara behjälplig med råd och stöd i tillgänglighetsfrågor. Genom ett nära samarbete kring tillgänglighetsfrågor och sociala mötesplatser kan behov av hemtjänst och eventuell flytt senareläggas. I takt med att andelen lägenheter övergår från stadens bostadsbolag till privata fastighetsägare och bostadsrättsföreningar bör staden även sträva efter ett nära samarbete med företrädare för dessa aktörer.

Äldreförvaltningen anser vidare att det faktum att flera undersökningar tyder på att de flesta äldre inte vill betala mer i hyra om de ska flytta till ett anpassat boende inte helt kan hålla tillbaka behov av nybyggnad och ombyggnad för att tillgodose långsiktiga behov av boende för äldre. En stor del av morgondagens äldre är en mer välbeställd grupp än de som hittills har utgjort de äldre i samhället.

Seniorboende

Staden har totalt omvandlat 1034 servicehuslägenheter till seniorboende med hyresrätt. Vartefter dessa blir lediga eller renoverade förmedlas de genom den vanliga bostadskön till personer som har fyllt 65 år.

Det är önskvärt att även seniorbostäder/servicehus/trygghetsbostäder kan erbjudas i varje region. Undersökningar tyder emellertid på att något yngre pensionärer inte har samma behov av att bo kvar i samma område utan gärna flyttar till ett mer centralt beläget hus.

I Stockholms län finns en mängd olika former av seniorboende med olika upplåtelseformer såsom hyresrätter, bostadsrätter och kooperativ. Enligt konsulternas kartläggning motsvarar utbudet totalt ca 8 200 lägenheter i Stockholms län. Ca 62 procent av dessa seniorboenden ägs av privata fastighetsbolag och stiftelser, övriga av kommunala företag.

Äldreboendedelegationen

Äldreboendedelegationens delbetänkande ”Bo för att leva” (SOU 2007:103) innehåller förslag om en ny form av så kallat mellanboende som man valt att kalla ”trygghetsbostäder”. Trygghetsbostäder utmärks av en högre tillgänglighet än i vanliga bostäder samt tillgång till gemensamhetsutrymmen. Äldreboendedelegationens förslag innebär att den enskilde inte ska behöva ansöka om bistånd enligt SoL för att få flytta till en trygghetsbostad. Därmed skulle trygghetsbostäder utgöra en boendeform inom det ordinarie bostadsbeståndet. Delegationen kommer att presentera sitt slutbetänkande i december 2008. Ett sammandrag av Äldreboendedelegationens delbetänkande biläggs detta tjänsteutlåtande (bilaga 3).

Nya stadsbyggnadsområden

Stadens vision för 2030 innebär att nya, täta, miljövänliga och varierade stadsmiljöer håller på att växa fram med en blandning av bostäder och verksamheter och olika boende- och upplåtelseformer.

För att åstadkomma en blandad befolkning i de stora stadsutbyggnadsprojekten vid Norra Djurgården, Nordvästra Kungsholmen och Norra stationsområdet bör staden verka för att det planeras in någon form av boende för äldre där. För närvarande kan stadsdelsnämnderna i programsamrådet ta upp förslag om markanvisning för sådana boenden. Äldrenämnden bör utifrån en helhetssyn på stadens behov av boenden för äldre vara delaktig i planeringen av nya större bostadsområden. För att ett önskemål om ett boende för äldre ska realiseras krävs en markanvisning till en byggherre som är beredd att medverka i detaljplaneringen av området.

Enligt uppgift planerar inte Svenska Bostäder och Familjebostäder att bygga fler seniorlägenheter. Om staden önskar att seniorbostäder med hyresrätt eller vård- och omsorgsboenden ska byggas i nya bostadsområden krävs ett uppdrag till något av bolagen. I strategiutredningen av Micasa Fastigheter AB föreslås att eventuell nyproduktion av boenden för äldre i nya bostadsområden ska genomföras i samarbete mellan Micasa och stadens övriga bostadsbolag.

Inom nordvästra Kungsholmen har Seniorgården (seniorlägenheter med bostadsrätt) fått markanvisning för hus med 100 lägenheter. Mark för ytterligare 200 lägenheter återstår att anvisa. I Norra stationsområdet har stadsdelsförvaltningen f.n. inte anmält behov av något boende för äldre. Ingen anvisning har heller skett till någon privat byggherre som producerar seniorbostäder. En anledning kan vara de höga markkostnaderna, 17 000 kr per kvadratmeter.

På Norra Djurgården planeras sammanlagt 5 000 lägenheter. I den första detaljplanen som omfattar 700 lägenheter har Seniorgården fått en markanvisning för 50 lägenheter. I den andra detaljplanen, som omfattar 1 100 lägenheter har all mark fördelats. Här planeras dock inga seniorlägenheter. Om äldrenämnden önskar att boende för äldre ska med i den fortsatta planeringen för Norra stationsområdet och/eller Norra Djurgården ska önskemål härom ställas till exploateringsnämnden före årsskiftet.

Sammantaget kan konstateras att eftersom planering av äldreboenden i nyproduktionsområden bör samordnas med annan bostadsbebyggelse i områdena bör enligt äldreförvaltningens mening kommunfullmäktige uppdraga åt Stockholm stadshus AB att vid behov samordna nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden. Stadshus AB kan då avgöra

vilket av de kommunala bostadsbolagen som bör ansöka om markanvisning. Kommunfullmäktige bör även ge exploateringsnämnden i uppdrag att bevaka och säkerställa att markanvisning vid behov sker för nyproduktion av boenden för äldre i nya stadsbyggnadsområden.

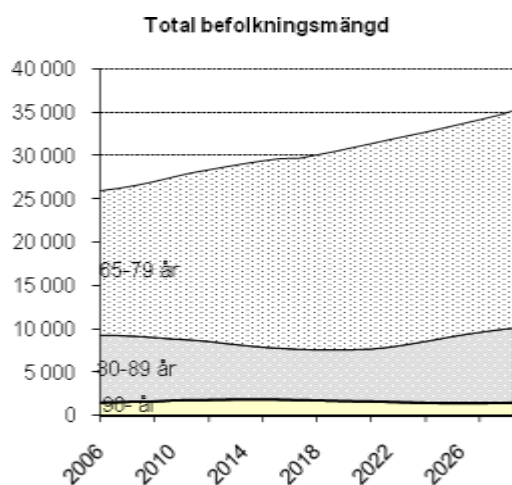
Äldreförvaltningens förslag till utbyggnad, omstrukturering och avveckling av vård- och omsorgsboenden

I detta avsnitt presenteras äldreförvaltningens förslag till förändringar av stadens vård- och omsorgsboenden och servicehus per region. Förslagen utgår från Solving, Bohlin & Strömbergs rapport som presenterades i februari 2008. Äldreförvaltningen har till konsulternas siffror lagt till de prognoser som USK uppdaterat, inklusive utökning till år 2030, samt andra förändringar som skett sedan februari. För varje region presenteras äldreförvaltningens synpunkter och förslag samt hur dessa påverkar antalet tillgängliga platser i egen regi. Slutsatser och förslag från Solving, Bohlin & Strömbergs rapport biläggs detta tjänsteutlåtande (bilaga 1).

Region Västerort

Tabell 3. Befolkningsutveckling⁶

År	2008	2010	2015	2020
Befolkning över 65 år	26 570	27 510	29 390	30 940
Därav 70- år	19 000	18 850	20 250	21 840
Därav 80- år	9 190	8 880	7 930	7 630
Därav 90- år	1 550	1 750	1 880	1 710

⁶ Enligt USK, 2008

Vård- och omsorgsboenden^{7 8}

Tabell 4. Befintliga platser

	Antal platser	Driftform	Fastighetsägare
Kista äldreboende	92	Förslag entreprenad	Micasa
Rinkeby äldreboende	48	Förslag entreprenad	Micasa
Akalla äldreboende	32	Entreprenad till 2011	Micasa
Tranebergs äldreboende	24		Micasa
Blackebergs äldreboende	44		Micasa
Brommagården	36		Micasa
Mälarbacken	282		Micasa
Tensta äldreboende	40	Förslag entreprenad	Micasa
Fristads sjukhem	45		Micasa
Fristads gruppboenden	22		Micasa
Råcksta sjukhem	235	Entreprenad till 2011	Micasa
Vällörten (Skolörten)	48		Micasa
Hässelgården	108	Förslag entreprenad	Micasa
SUMMA	1056		

⁷ Enligt Solving, Bohlin & Strömbergs inventering oktober 2007

⁸ I april 2008 avvecklades Ceremonien med 65 platser och dessa platser är således avräknade.

Tabell 5. Heldygnsomsorg västerort ⁹

År	2008	2010	2016	2020	2030
Behov enl SBS	1238		1213		
Vård- och omsorgsboende enl USK	1286	1300		1250	1390
<i>varav köpta platser</i>	219	260		250	278
<i>varav i egen regi</i>	1067	1040		1000	1112
Prognos med oförändrat antal platser					
Tillgängliga platser i egen regi	1121	1056		1056	1056
<i>varav korttidsplatser</i>	52	52		52	52
Överskott/underskott av perm. platser	2	-36		4	-108
Prognos med föreslagna förändringar					
Tillgängliga platser i egen regi	1121	1066		1066	1066
<i>varav korttidsplatser</i>	52	77		77	77
Överskott/underskott av perm. platser	2	-51		-11	-123

I huvudsak har balans uppkommit efter nedläggning av Ceremonien. I dagsläget finns endast 6 tomma platser i regionen.

Servicehus

Tabell 6. Befintliga servicehus

	Antal lägenheter	Fastighetsägare
Akalla servicehus	6	Svenska Bostäder
Kista servicehus	177	Micasa
Rinkeby servicehus	70	Micasa
Tensta servicehus	72	Micasa
Fristad servicehus	153	Micasa
Traneberg	77	Micasa
Tunets servicehus	140	Micasa
Blackeberg	44	Micasa
Skolörten	134	Micasa
Nälsta	26	Stockholmshem
SUMMA	899	

I alla servicehusen utom Tunet har olika slag av heldygnsomsorgsplatser inrymts. I regionen fanns i mars 2008 74 tomma och tillgängliga servicehuslägenheter. I oktober 2007 fanns flest tomma lägenheter i Kista servicehus.

Kommunstyrelsen har i maj 2008 godkänt en hemställan från Hässelby-Vällingsby stadsdelsnämnd att omstrukturera Nälsta servicehus till seniorboende/trygghetsboende.

Lokalernas standard

Micasas genomgång av underhållsbehov visar på höga underhållskostnader och behov av stambyte i Rinkeby äldreboende/servicehus där även heldygnsomsorgsplatserna finns. Fristads sjukhem bedöms inte motsvara dagens standardkrav. Ombyggnad av sjukhemmet beräknas bli dyrbar och då antalet platser skulle bli väsentligt färre anses en sådan lösning inte

⁹ Prognosen bygger på att andelen köpta platser utökas från 17 % till 20% år 2010.

SBS=Solving, Bohlin & Strömberg

möjlig av driftekonomiska skäl. Sjukhemmet ligger i samma byggnad som Fristads servicehus, men ytan bedöms som avskiljbar.

Micasas undersökning påvisar också stora underhållsbehov i Rinkeby, Blackeberg och Traneberg. Även i Skolörtens servicehus är underhållsbehovet stort. Enligt den undersökning av servicehusens standard som genomfördes år 2003 (LoBen) är endast Kista servicehus lämpligt att bygga om till heldygnssorg.

Äldreförvaltningens förslag

Enligt äldreförvaltningens mening bör Rinkeby äldreboende finnas kvar på längre sikt då det inte finns andra boenden i Rinkeby. Under den senaste tiden har en billigare lösning än ombyggnad av det nuvarande servicehuset realiserats. Verksamheten föreslås flytta till de lokaler som Rinkeby stadsdelsförvaltning lämnat. Flyttningen medför att servicehuslägenheter avvecklas då dessa inte ryms i den nya byggnaden. Förslaget bedöms genomförbart då relativt många personer som bor i servicehuslägenhet i Rinkeby har få eller inga insatser. Äldreförvaltningen anser att nuvarande Rinkeby äldreboende/servicehus efter nödvändiga renoveringar därefter kan omvandlas till seniorboende/trygghetsboende. Detta föreslås även i finansborgarrådets förslag till budget 2009.

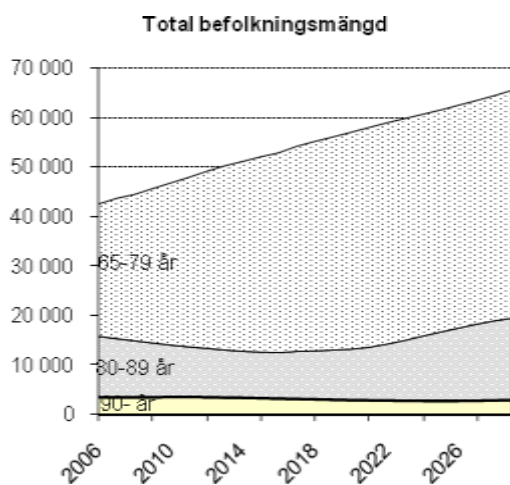
Äldreförvaltningen delar konsulternas uppfattning att en ombyggnad av Fristads sjukhem inte är ekonomiskt försvarbar. Äldreförvaltningen föreslår att Fristads sjukhem successivt omvandlas till korttidsboende. De 15 platser för korttidsvård som idag finns på Råcksta sjukhem skulle då kunna användas till permanent boende. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning har i samarbete med en privat fastighetsägare nyligen påbörjat en planering av ett nytt vård- och omsorgsboende med ca 40 platser i Spånga. Ett sådant tillskott skulle kunna ersätta Fristads sjukhem.

Äldreförvaltningen föreslår även att en utredning av ombyggnad av delar av Kista servicehus till heldygnssorg genomförs för att möta den ökande efterfrågan i regionen. Bristen på platser inom regionen får t.v. mötas genom köp av platser i innerstaden eller ev. tillkommande privata utförare inom regionen.

Region Innerstaden inklusive Södermalm

Tabell 7. Befolkningsutveckling

År	2007	2010	2015	2020	2030
Befolkning över 65 år enl USK	43 730	46 840	52 130	57 070	66 600
Därav över 70 år	31 160	30 540	34 850	40 180	47 980
Därav över 80 år	15 940	14 170	12 740	13 350	20 120
Därav över 90 år	3 510	3 550	3 290	2 910	3 010

Vård- och omsorgsboenden

Tabell 8. Befintliga platser

	Antal platser	Driftform	Fastighetsägare
Serafen	176	Entreprenad till 2011	Micasa
Solbacken	67	Entreprenad till 2010	Kungsleden
S:t Erik	30	Entreprenad till 2009	Fsk/Brf S:t Eriksstrand
Alströmmehemmet	113	Entreprenad	Micasa
Sabbatsbergsbyn	120	Entreprenad till 2011	Micasa
Riddargården	36	Förslag entreprenad	Micasa
Vasen	78	Entreprenad till 2011	Micasa
Väderkvarnen	86		Micasa
Bellvuegården	13	Entreprenad	Micasa
Dianagården	48	Entreprenad till 2011	Micasa
Kattrumpstullen	97	Entreprenad till 2011	Micasa
Rio	88	Entreprenad till 2011	Micasa
Kampementet	96	Entreprenad till 2011	Micasa
Linnégården	86	Entreprenad till 2010	Micasa
Körsbärggården	78	Entreprenad till 2011	Kungsleden
Bergsund	123	Entreprenad till 2011	Micasa
Guldbröllophemmet	44		Micasa
Hornskroken	53		Myran KB/Wallenstam
Hornstulls gruppboende	8	Entreprenad till 2011	Micasa
Hornstulls sjukhem	51	Entreprenad till 2011	Micasa
Katarinagården	55		Katarinastiftelsen
Kulltorp	84		Kungsleden
Magdalendagården	66		Micasa
Tanto gruppboende	13		Micasa
Vindragaren	34	Entreprenad till 2011	Micasa
Nytorpgården	31	Förslag entreprenad	Andersson Co FAB
Sjöstadsgården	59	Förslag entreprenad	Katarinastiftelsen
Sofiagården	50	Förslag entreprenad	Kungsleden
Vintertullens äldreboende	116	Entreprenad	Micasa
SUMMA	1999		

På Väderkvarnen utökas under 2008 Sagahemmets och Brunnsvikens gruppboende med 1 plats vardera, samtidigt som Iduns gruppboende avvecklar 4 platser. Bellvuegården flyttar till Riddargården efter ombyggnad. Effekten blir en minskning med 15 platser inom Norrmalm. Vidare har 16 sjukhemsplatser på Vintertullens äldreboende nyligen skapats genom omvandling av korttidsvård. Hornstulls sjukhem har omvandlats till korttidsvård.

Tabell 9. Prognos på regionnivå¹⁰

¹⁰ Äldreförvaltningens prognos bygger på att andelen köpta platser övar från 23,7 % till 25 % år 2010.

År	2008	2010	2016	2020	2030
Behov enl SBS	2369		2161		
Behov enl USK	2480	2330		2260	2760
<i>varav köpta platser</i>	585	583		565	690
<i>varav i egen regi</i>	1895	1747		1695	2070
Prognos med oförändrat antal platser					
Tillgängliga platser i egen regi	1999	1999		1999	1999
<i>varav korttidsplatser</i>	94	94		94	94
Överskott/underskott av perm. platser	10	158		210	-165
Prognos med föreslagna förändringar					
Tillgängliga platser i egen regi	1999	1999		1801	1801
<i>varav korttidsplatser</i>	94	145		145	145
Överskott/underskott av perm. platser	10	107		-39	-414

Enligt såväl USK som Solving, Bohlin & Strömberg minskar behovet i centrala staden på kort sikt. USK:s nya prognos visar på ett väsentligt lägre behov än den tidigare prognosen. Om inte köpen från externa utförare ska minska på kort sikt behövs avveckling i denna region. Det är i centrala staden som det finns överskott.

Länsstyrelsen har påtalat att Hornstulls sjukhem inte är fullvärdigt eftersom det saknas tillräckligt med hygienutrymmen. Stadsdelsförvaltningen har tillsvidare omvandlat sjukhemmet till korttidsvård.

Servicehus

Tabell 10. Befintliga servicehus

	Antal lägenheter	Fastighetsägare
Fridhemmet	135	Micasa
Pilträdet	115	Micasa
Väderkvarnen	101	Micasa
Väduren	117	Micasa
Rio	71	Micasa
Hornstull	148	Micasa
Tanto	78	Micasa
Vintertullen	90	Micasa
SUMMA	855	

Väduren innehåller förutom servicehuslägenheterna endast ett gruppboende, som kommer att flytta till Riddargården. Inom regionen fanns i mars 2008 endast 21 tomma servicehuslägenheter. Norrmalms stadsdelsnämnd har uppdragit åt förvaltningen att tillsammans med Micasa planera för renovering och omstrukturering av Vädurens servicehus. Enligt förvaltningen krävs en genomgripande renovering om huset alljämt ska användas som boende för äldre. I fastigheten finns också lokalytor som inte är nödvändiga för verksamheten och som innebär extra kostnader.

Lokalernas standard

Micasas undersökning visar att Hornstulls servicehus, Dianagården, och Guldröllops-hemmet har relativt stort underhållsbehov.

Äldreförvaltningens förslag

För närvarande finns i dagsläget få lediga platser i denna region. Om överskott uppkommer på kort sikt kan platserna behövas för region Västerort.

Äldreförvaltningen tillstyrker att en utredning om fastigheten Väduren genomförs men anser att inriktningen bör vara någon form av trygghetsboende/seniorboende eftersom behovet av vård- och omsorgsboenden är tillgodosett i regionen fram till år 2026. Detta föreslås även i finansborgarrådets förslag till budget 2009. Fastighetsutvecklingen kan också innebära kommersiell användning av de lokalytor mot Roslagsgatan som inte behövs för trygghetsboendet/seniorboendet.

Äldreförvaltningen föreslår vidare att Hornstulls sjukhem förblir korttidsvård. Enligt äldreförvaltningens mening behöver sjukhemmet därmed inte byggas om.

I stadens budget för 2008 anförs att lokaler i första hand ska hyras hos staden eller stadens egna fastighetsbolag. Motsvarande ståndpunkt framfördes även i ”Strategi för utveckling av Stockholms stad för åren 2007-2009” (utl. 2006:124) I enligt med denna strategi bör i första hand främmande inhyrning ifrågasättas. I denna region är ett flertal av fastigheterna förhyrda av andra fastighetsägare än stadens egna. I den genomgång av fastigheterna status som genomförts, har framkommit att Sabbatsbergsbyn har ett stort underhållsbehov och förhållandevis ineffektivt utnyttjade lokaler och Körsbärsgården har låg boendestandard.

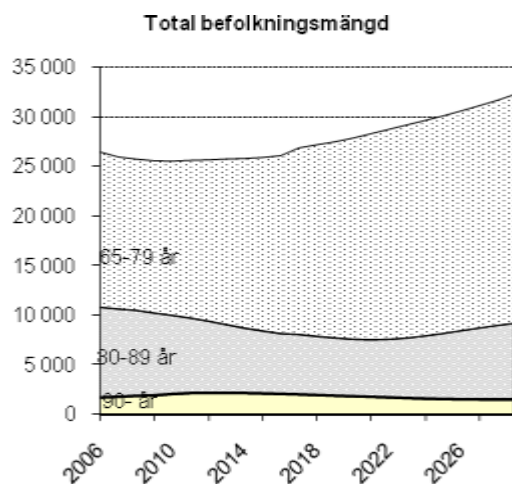
Omkring år 2011 bör ca 160 platser avvecklas i regionen. Äldreförvaltningen föreslår att de stadsdelsförvaltningar som ingår i region innerstaden tillsammans utreder vilket eller vilka vård- och omsorgsboenden som är mest lämpliga att avveckla. Det är dock viktigt att en eventuell avveckling några år fram i tiden föregås av en då aktuell prognos- och behovsinventering innan förändringar genomförs.

De boenden som avvecklas bör användas för annan verksamhet under den period som överskott föreligger. På lång sikt kommer dock behovet att öka varför dessa boenden kan komma att behövas som vård- och omsorgsboende igen. Ett eller flera nya seniorboenden/trygghetsboenden i Norra Station och Norra Djurgården bör också byggas så att de lätt kan omdisponeras till vård- och omsorgsboende.

Region Östra söderort

Tabell 11. Befolkningsutveckling

År	2007	2010	2015	2020	2030
Befolkning över 65 år enl USK	25 990	25 570	25 950	27 900	32 910
Därav över 70 år	20 700	19 130	18 360	19 820	23 540
Därav över 80 år	10 650	10 000	8 430	7 600	9 420
Därav över 90 år	1 790	2 060	2 130	1 850	1 520

Vård- och omsorgsboende

Tabell 12. Befintliga platser

	Antal platser	Driftform	Fastighetsägare
Stureby	160	Förslag entreprenad	Micasa
Tussmötegården	65	Förslag entreprenad	Micasa
Mårtensgården	45		Micasa
Skogsglántan, Dalen	7		Brf Dalen 10
Skogsglántan, Dalen	7		Svenska Bostäder
Skogsglántan, Årsta	7		Fsk
Skogsglántan, Dalen	8		Micasa
Högdalen	157	Entreprenad till 2011	Micasa
Årsta sjukhem	77		Micasa
Åsen	0		Micasa
Hemmet för gamla	149	Entreprenad till 2011	Micasa
Farsta sjukhem	159		Micasa
Edö äldreboende	89		Micasa
Postiljonen	96	Förslag entreprenad	Micasa
Ängsö	13	Entreprenad till 2011	HSB
Veckbo	11	Entreprenad till 2010	Stockholmskem
SUMMA	1050		

Farsta stadsdelsnämnd har tidigare därutöver abonnerat på 100 platser på Stora Sköndals ålderdomshem. Avtalet avslutades den 1 maj 2008.

Tabell 13. Prognos på regionnivå¹¹

År	2008	2010	2016	2020	2030
Behov av platser enl SBS	1722		1550		
Behov av platser enl USK	1716	1680		1440	1520
<i>varav köpta platser</i>	709	706		605	638
<i>varav i egen regi</i>	1007	974		835	882
Prognos med oförändrat antal platser					
Tillgängliga platser i egen regi	1050	1050		1050	1050
<i>varav korttidsplatser</i>	42	42		42	42
Överskott/underskott av perm. platser	1	34		173	126
Prognos med föreslagna förändringar					
Tillgängliga platser i egen regi	1050	957		832	832
<i>varav korttidsplatser</i>	42	42		42	42
Överskott/underskott av perm. platser	1	-59		-45	-92

Såväl USK som Solving, Bohlin & Strömberg räknar med ett minskande behov. I denna region fortsätter minskningen även fram till år 2030. Det minskade behovet berör

Enskede-Årsta-Vantör och Farsta stadsdelsförvaltningar. Redan nu finns 24 tomma platser i Enskede-Årsta-Vantör.

Farsta stadsdelsförvaltning har föreslagit sin nämnd att Farsta sjukhem omvandlas, byggs om och moderniseras. Förslaget innebär att ett hus återgår till Micasa för uthyrning till en annan utförare av vård- och omsorg medan det andra huset byggs om till moderna vård- och omsorgsboenden i egen regi. Förslaget innebär att antalet platser minskar till 66, d.v.s. med 93. En översiktlig beräkning visar att ombyggnadskostnaden kommer att uppgå till 120-140 mnkr. Parallellt pågår även en utredning om vad det skulle kosta att bygga nytt så att detta kan jämföras med ombyggnadskostnaden.

¹¹ Köpta platser antas öka från 41,3 % till 42% år 2010

Servicehus

Tabell 14. Befintliga servicehus

	Antal lägenheter	Fastighetsägare
Enskededalen	201	Micasa
Rågsved	76	Micasa
Enskede Nya	89	Micasa
Hammarbyhöjden	95	Micasa
Edö	152	Micasa
SUMMA	613	

Enskede Nya och Hammarbyhöjden är ett renodlade servicehus. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har dock sagt upp kök och matsal i Enskede Nya servicehus. Enskededalens servicehus inrymmer ett av Skogsgläntans gruppboenden utöver servicehuslägenheterna. Kök och matsal är inte i drift. Edö och Rågsved inrymmer olika slag av särskilda boendeformer för äldre. I regionen fanns i mars 2008 35 tomma servicehuslägenheter. Hus C i Edö servicehus har enrumslägenheter som sedan länge har varit svåruthyrda. Flest tomma lägenheter finns dock i Enskededalens servicehus.

Lokalernas standard

Micasas undersökningar visar på stort underhållsbehov i Rågsveds servicehus och äldreboende (Mårtensgården) samt relativt stora behov i Postiljonen, Edö servicehus och äldreboende samt Hemmet för gamla. Servicehusen i regionen är generellt i behov av renovering av badrum och ytskikt.

Äldreförvaltningens förslag

Äldreförvaltningen tillstyrker att ett av de två hus som utgör Farsta sjukhem byggs om eller, om det visar sig mer kostnadseffektivt, att ett nytt hus byggs.

På sikt kan enligt äldreförvaltningens mening Skogsgläntan med 29 platser avvecklas. Skogsgläntan har höga driftkostnader. Skogsgläntans gruppboenden finns på flera adresser. En enhet hyrs av en bostadsrättsförening i Dalen och en annan av Svenska Bostäder på en gård där omvandling till bostadsrätt pågår. En tredje är inrymd i Enskededalens servicehus. En fjärde är inrymd i bostadsrättslägenheter i Årsta. Bostadsrätterna bör kunna användas för andra behov inom socialtjänsten. Prognosen tyder på att Åsens ålderdomshem inte behöver återuppstå när det inte längre behövs för evakuering. Eventuellt kommer Åsen att övergå i privat regi år 2011.

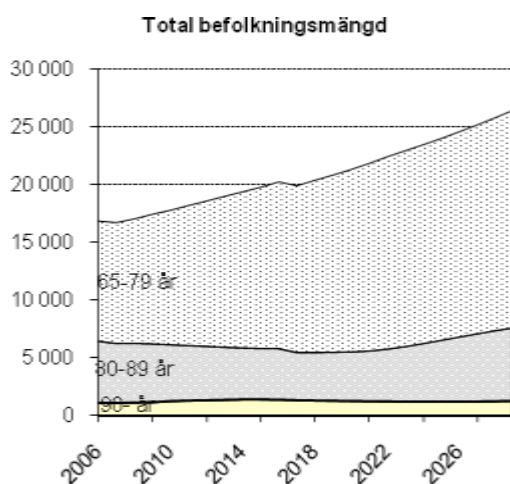
Fram till år 2020 bör ytterligare ca 90 platser avvecklas i regionen. Äldreförvaltningen föreslår att de stadsdelsförvaltningar som ingår i region östra söderort tillsammans utreder vilket eller vilka vård- och omsorgsboenden som är mest lämpliga att avveckla. Det är dock viktigt att en eventuell avveckling några år fram i tiden föregås av en då aktuell prognos- och behovsinventering innan förändringar genomförs

Ombyggnaden av Farsta sjukhem medför bortfall även av platser för korttidsvård. Dessa måste ersättas genom omdisponering av något av de andra vård- och omsorgsboendena. I Postiljonen är ytorna inte effektivt utnyttjade (81 kvm per plats) och äldreförvaltningen bedömer att lokalstandarden inte riktigt når upp till de krav som kan ställas. Eventuellt kan hela eller delar av Postiljonen på sikt disponeras för korttidsvård.

Region Västra söderort

Tabell 15. Befolkningsutveckling

År	2007	2010	2015	2020	2030
Befolkning över 65 år enl USK	16 740	17 810	19 800	21 340	27 130
Därav över 70 år	12 630	12 650	13 830	14 980	19 400
Därav över 80 år	6 270	6 160	5 830	5 540	7 870
Därav över 90 år	1 080	1 250	1 400	1 260	1 300

Vård- och omsorgsboende

Tabell 16. Befintliga platser

	Antal platser	Driftform	Fastighetsägare
Fruängsgården	169	Entreprenad till 2011	Micasa
Kastanjen	67		Micasa
Åsengården	29	Entreprenad till 2011	Hefab
Älvsjö vård- och omsorgsboende	80		Micasa
Solberga	109		Kungsleden
Sätra	128		Micasa
Vårberg	93		Micasa
Byviken	12		Micasa
Solholmen	12		Micasa
SUMMA	699		

Inom Axelsberg finns ett tomställt sjukhem som Micasa planerar hyra ut till annan verksamhet. Älvsjö vård- och omsorgsboende byggs nu om och moderniseras, vilket innebär att det blir 11 sjukhemplatser färre än idag. Förändringen skall vara genomförd under 2009.

Omstruktureringen av Vårbergs vård- och omsorgsboende fortsätter och under 2008 avvecklas 11 gruppboendeplatser och under 2010 avvecklas ytterligare 82 platser härifrån.

Tabell 17. Prognos på regionnivå¹²

¹² Köpta platser antas öka från 32,3% till 35 % år 2010.

ÅR	2008	2010	2016	2020	2030
Behov enligt SBS	890		925		
Behov enligt USK	930	980		970	1190
<i>varav köpta platser</i>	300	343		340	417
<i>varav i egen regi</i>	630	637		631	774
Prognos med oförändrat antal platser					
Tillgängliga platser i egen regi	699	606		606	606
<i>varav korttidsplatser</i>	56	56		56	56
Överskott/underskott av perm. platser	13	-87		-81	-224
Prognos med föreslagna förändringar					
Tillgängliga platser i egen regi	699	606		605	605
<i>varav korttidsplatser</i>	56	56		87	87
Överskott/underskott av perm. platser	13	-87		-112	-254

Enligt USK:s prognos kommer behovet att öka något de närmaste åren. Ökningen fortsätter fram till år 2030. Enligt Solving, Bohlin & Strömberg är behovet något lägre. Med detta som underlag tycks Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö kunna planera för ett behov som är lägre än vad som tidigare är känt. En mer osäker planeringssituation bedömer konsulterna finns i Skärholmen.

En stor strategisk fråga för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd är om heldygnsomsorgen ska flyttas från Kastanjen till Axelsberg. Planeringen för ett sådant alternativ innebär enligt stadsdelsnämnden att en ombyggnad och omstrukturering sker av Axelsbergs sjukhem och/eller servicehus. Enligt Micasa beräknas kostnaden för en ombyggnad till ca 14 500-15 000 per kvm. Konsulterna ser flera fördelar med en omstrukturering av Axelsberg. Här kommer att finnas olika former av vård- och omsorgsboende. Det finns god tillgång till service och kommunikationerna är goda. Kostnaderna för en ombyggnad och omstrukturering är höga och leder inte till ett nettotillskott av platser. För stadsdelsförvaltningen har emellertid alternativet varit att bygga om Kastanjen. En total ombyggnad som beräknas kosta 200 mnkr. Stadsdelsförvaltningens förslag utgår från att 66 lägenheter vid Axelsbergs servicehus byggs om till 54 heldygnsomsorgsplatser och att 31 sjukhemsplatser och 24 gruppboendeplatser flyttar hit från Kastanjen, d.v.s. ett negativt netto om 1 plats. Verksamheten vid Axelsberg kommer efter den föreslagna förändringen bestå av seniorboende, servicehus och heldygnsomsorg.

Ett alternativ är att en ombyggnad sker av Axelsbergs sjukhem, som f.n är tomställt, så att minst 36 platser inom heldygnsomsorgen skapas.

Servicehus

Tabell 18. Befintliga servicehus

	Antal lägenheter	Fastighetsägare
Trekanten	100	Micasa
Fruängsgården	104	Micasa
Kastanjen	57	Micasa
Axelsberg	121	Micasa
Älvsjö	93	Micasa
Långbroberg	27	Micasa
Skärholmen	181	Micasa
SUMMA	683	

Det finns bara en handfull tomma och tillgängliga servicehuslägenheter.

På Långbrobergs servicehus har ett av de två husen hyrts ut till en privat vårdgivare som tillsammans med Micasa planerar ombyggnation till heldygnsvård. Älvsjö servicehus innehåller också Älvsjö vård- och omsorgsboende med 80 platser. Trekanten är ett renodlat servicehus. Gällande Skärholmens servicehus har kommunstyrelsens ekonomiutskott tillstyrkt avveckling av ett hus med 35 lägenheter.

I Kastanjens servicehus är två hus avvecklade, så när som ett gruppboende med 12 platser. I ett av de två återstående husen finns 45 servicehuslägenheter samt 12 servicehuslägenheter som används för korttidsvård. Vidare finns ett sjukhem med 31 platser och ett gruppboende med 12 platser. Det är sjukhemmet och de två gruppboendena som stadsdelsnämnden avser att flytta till Axelsbergs servicehus efter ombyggnad. De 12 lägenheterna som används för korttidsvård kan återuppstå som servicehuslägenheter om sjukhemmet flyttar och det senare istället används för korttidsvård.

Lokalernas standard

Underhållsbehovet är stort i Axelsbergs servicehus, Kastanjens servicehus och äldreboende och de delar av Fruängsgården som ännu inte byggts om. Stammarna behöver bytas i Skärholmens servicehus, vilket medför att hyresgästerna behöver evakueras. I Skärholmens servicehus behöver även hissarna bytas vilket medför problem då det är fråga om enkelhissar. I Trekantens servicehus pågår byte av horisontella stammar.

Äldreförvaltningens förslag

Redan på kort sikt kommer en bristsituation att uppstå. Behovsutvecklingen motiverar enligt äldreförvaltningens uppfattning att Axelsbergs sjukhem byggs om så att ett tillskott av minst 36 platser erhålls. Om sjukhemmet i Kastanjen flyttar hit ökar det totala antalet platser endast med fem. Stadsdelsförvaltningen förordar numera förslaget är endast bygga om ett av servicehusen på Axelsberg till heldygnsvård för att ersätta Kastanjen. Före detta sjukhemmet skulle därmed inte återinhyras för verksamhet inom äldreomsorgen. Äldreförvaltningen bedömer att servicehuset inte har förutsättningar för att byggas om till heldygnsvård i alla våningsplan då de översta våningarna innehåller ett mindre antal lägenheter jämfört med de nedersta våningarna. Äldreförvaltningen anser även att det före detta sjukhemmet borde kunna byggas om och ställer sig därför tveksam till stadsdelsförvaltningens senaste förslag. Äldreförvaltningen föreslår att en ny ekonomisk beräkning av kostnaderna för en ombyggnad av f.d. sjukhemmet genomförs samt en undersökning av möjligheterna att öka platsantalet över de angivna 36. I beräkningen bör även ingå att bygga om en del av ett av servicehusen på Axelsberg till platser för heldygnsvård samt att pröva om dessa kan byggas ihop med sjukhemmet. Dessa utredningar och beräkningar bör genomföras innan definitivt beslut fattas kring Kastanjen och Axelsberg.

Ett tillskott av 48 platser i regionen tillkommer i september 2009 då en av de vårdgivare som ingår i ramavtalet om köp av enstaka platser öppnar ett nytt boende i Sätra.

Det finns för få platser för korttidsvård i regionen. Sådana kan troligen tillskapas i Kastanjens sjukhem efter avveckling av sjukhemmet.

Äldreförvaltningen anser att ett ev. stambyte och byten av hissar i de kvarvarande tre husen i Skärholmens servicehus bör göras först, så att det hus som ska avvecklas kan användas för evakuering innan det avvecklas. Avsikten är att huset sedan ska rivras som följd av en plan för utveckling av Skärholmens centrum.

Äldreförvaltningen anser att servicehuset i Långbroberg är för litet för att kunna drivas i egen regi. I finansborgarrådets förslag till budget 2009 föreslås Långbroberg omstruktureras till trygghetsboende.

Kastanjen kommer efter utflyttning av sjukhemmet att kunna omfatta 57 servicehuslägenheter, vilket äldreförvaltningen bedömer vara möjligt att driva som servicehus. När äldreboendedelegationens slutbetänkande föreligger bör dock övervägas att omvandla lägenheterna till någon form av seniorboende/trygghetsboende. I finansborgarrådets förslag till budget 2009 föreslås servicehuslägenheterna i Kastanjen att omstruktureras till trygghets-/seniorboende.

Då fler platser kommer att behövas i regionen föreslår äldreförvaltningen att de stadsdelsförvaltningar som ingår i region västra söderort tillsammans undersöker om något av de kvarvarande servicehusen delvis skulle kunna byggas om till heldygnsomsorg.

Konsekvensbeskrivning

De förslag som äldreförvaltningen presenterar i detta tjänsteutlåtande får i flera fall ses som en form av inriktning som i vissa delar behöver utredas vidare innan definitivt ställningstagande kan ske för respektive boende som berörs av förslagen. Om de föreslagna förändringarna genomförs kommer tillgängliga platser i egen regi att anpassas till behoven. I nedanstående tabell (19) har de föreslagna förändringarna förts in och kan således jämföras med det överskott av platser som skulle uppkomma om inga förändringar genomförs. De underskott som enligt prognosen uppkommer kompenseras i första hand genom köp av enstaka platser av privata vårdgivare.

Tabell 19

År	2008	2010	2020	2030
Behov av platser (USK)	6412	6290	5920	6860
<i>varav köpta platser</i>	1813	1892	1760	2023
<i>varav i egen regi</i>	4599	4398	4160	4837
Prognos med oförändrat antal platser				
Tillgängliga platser i egen regi	4869	4711	4711	4711
<i>varav korttidsplatser</i>	244	244	244	244
Överskott/underskott av perm. platser	26	69	307	-370
Prognos med föreslagna förändringar				
Tillgängliga platser i egen regi	4869	4628	4304	4304
<i>varav korttidsplatser</i>	244	320	351	351
Överskott/underskott av perm. platser	26	-90	-207	-884

Mot bakgrund av att behoven ökar mellan 2020 och 2030 anser äldreförvaltningen att det är av största vikt att de boenden som föreslås avvecklas kan återtas som vård- och omsorgsboenden när behov återigen uppstår. Dessa lokaler bör därför användas för verksamheter och/eller ändamål som på relativt kort tid kan avvecklas, såsom t.ex. ungdomsbostäder, studentbostäder eller liknande.

Generellt gäller att de fastigheter som stadens vård- och omsorgsboenden och servicehus inryms i är i behov av stora investeringar. Detta kommer att påverka stadsdelsnämndernas kostnader för verksamheten. I de fall avveckling genomförs kommer detta inte att få en ekonomisk effekt för stadsdelsnämnden förrän ca 1 år senare på grund av hyresavtal och personalkostnader.

På grund av de många osäkerhetsfaktorer som just nu råder inom boendefrågor, som också beskrivits i ärendet, är det svårt att fastställa en exakt plan för stadens vård- och omsorgsboenden. Det kan dock konstateras att staden i vissa fall har behov av att avveckla boenden. Äldreförvaltningen anser mot denna bakgrund att det är viktigt att noga följa behovsutvecklingen så att eventuella nya ställningstaganden kan ske över tid.